

T.C.
ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
(KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI)

TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN
İLETİŞİMİN TESPİTİ ve DENETLENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Eren ŞEN

201098068

TEZ DANIŞMANI

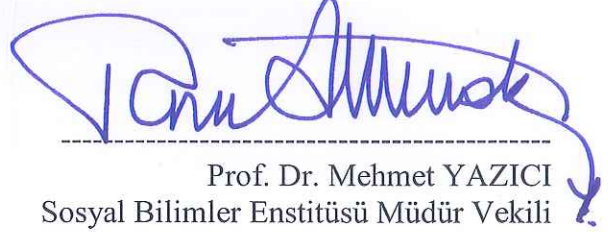
Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

EYLÜL-2013

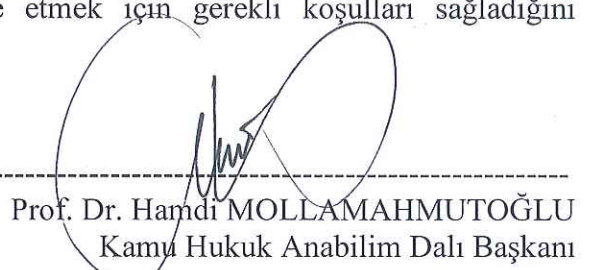
Tez Başlığı : Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi

Tezi Hazırlayan : Eren ŞEN

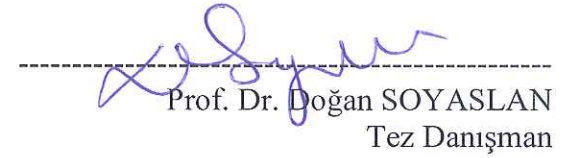
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

Prof. Dr. Mehmet YAZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHTOĞLU
Kamu Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN
Tez Danışman

Tez sınav Tarihi: 24/10/2013

Tez Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

(Çankaya Üniv.)

Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR

(Ankara Üniv.)

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU

(Çankaya Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, tez çalışmamda bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallar gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı: Eren ŞEN

İmza:

Tarih: 24/10/2013

ÖZET

TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN TESPİTİ ve DENETLENMESİ

ŞEN, Eren

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

Ekim 2013,
120 ve xi sayfa

Bu çalışma, bir koruma tedbiri olan telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespitlerini ve denetlemelerini incelemektedir. Çalışmamızda telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti ve denetlenmesi tedbirine başvurulabilecek haller, şartları ve mukayeseli hukuk ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu tedbire yaklaşımı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Koruma tedbiri, Telekomünikasyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

ABSTRACT

DETECTION AND CONTROL OF THE COMMUNICATION BY TELECOMMUNICATION

ŞEN, Eren

Institute Of Social Sciences, Public Law Department

Thesis Advisor: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

October 2013

120 and xi pages

This study analyzes the Detection And Control Of The Communication By Telecommunication which is a legal measure. In this study; cases and conditions of applying Detection And Control Of The Communication By Telecommunication and approach of the comparative law and European Court of Human Rights to this legal measure are analyzed.

Keywords: Legal Measure, Telecommunication, European Court of Human Rights

TEŞEKKÜR

Tez alıŐmalarım sűresince deęerli yardım ve katkılarıyla beni yűnlendiren tez danıŐmanım Prof. Dr. Doęan SOYASLAN'a, maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili annem Saniye ŐEN'e, kardeŐim Esin ŐEN'e ve kıymetli bűyűęűm Hakan TOKGÖZ'e teŐekkűrű bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

BÖLÜMLER

GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I: TÜRK HUKUKUNDA ve MUKAYESELİ HUKUKTA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ	
1.1. GENEL OLARAK	4
1.2. 1982 ANAYASASI VE HABERLEŞME HÜRRİYETİ.....	5
1.2.1. Haberleşme Hürriyeti Kavramı.....	5
1.2.2. Haberleşme Hürriyetinin Kapsamı	6
1.2.3. Haberleşme Hürriyetinin Sınırlanması	7
1.3. 765 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER.....	9
1.4. 1412 SAYILI CEZA MUHAKEMESİ USULÜ KANUNU DÖNEMİNDE İLETİŞİMİN DENETLENMESİ.....	10
1.5. 4422 SAYILI ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE KANUNU'NDA (ÇASÖMK) İLETİŞİMİN DENETLENMESİ	10
1.6. 5271 SAYILI CEZA MUHAKEMESİ KANUNU'NDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ.....	11
1.7. MUKAYESELİ HUKUKTA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ.....	12
1.7.1. Alman Hukukunda İletişimin Denetlenmesi	12
1.7.2. İngiliz Hukukunda İletişimin Denetlenmesi.....	15
1.7.3. Fransız Hukukunda İletişimin Denetlenmesi	18
1.7.4. İtalyan Hukukunda İletişimin Denetlenmesi.....	21
1.7.5. Amerikan Hukukunda İletişimin Denetlenmesi.....	23

BÖLÜM II: TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ, ŞARTLARI ve AİHM’NİN ÖRNEK KARARLARI

2.1. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ	27
2.1.1. Denetimin Amacı	27
2.1.1.1. Delil Elde Etmek.....	28
2.1.1.2. Şüpheli veya Sanığın Yakalanması.....	28
2.1.2. Denetim Şekilleri.....	29
2.1.2.1. İletişimin Tespiti.....	29
2.1.2.2. İletişimin Dinlenmesi ve Kayda Alınması	31
2.1.2.3. Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi	32
2.1.2.4. Mobil Telefonun Yerinin Tespiti.....	33
2.2. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN ŞARTLARI.....	36
2.2.1. Genel Olarak.....	36
2.2.2. Önleme Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi	37
2.2.2.1. Önleme Dinlemesinin Amacı	38
2.2.2.2. Önleme Dinlemesinde Yetki	41
2.2.2.3. Önleme Amaçlı Dinlemeye İlişkin Özellikler	52
2.2.3. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi.....	57
2.2.3.1. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi İçin Gerekli Şartlar	58
2.2.3.1.1. Ön Koşul.....	59
2.2.3.1.2. Kuvvetli Suç Şüphesinin Bulunması.....	63
2.2.3.1.3. Başka Bir Suretle Delil Elde Etme İmkânının Bulunmaması.....	66
2.2.3.1.4. Fiilin CMK 135/6’da Sayılan Suçlardan Birisinin Kapsamına Girmesi	68
2.2.3.2. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesine Karar Vermekle Yetkili Mercii	77
2.2.3.3. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesinde Süre	81
2.2.3.4. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesinde Kararın Şekli ve İçeriği.....	85
2.2.3.5. İletişimin Denetlenmesi Kararlarının Yerine Getirilmesi, Sona Ermesi ve İletişim İçeriklerinin Ortadan Kaldırılması	87
2.2.4. Suçun Özel Görünüş Şekillerindeki Durum	92

2.2.4.1. Suçun Teşebbüs Halinde Kalması	92
2.2.4.2. Suça İştirak Hali.....	93
2.2.4.3. Örgüt Suçları ve Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlar ..	94
2.2.4.4. Suçun Niteliğinin Değişmesi	96
2.3. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIMI VE ÖRNEK KARARLARI	98
2.3.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İletişimin Denetlenmesine İlişkin Genel Yaklaşımı	98
2.3.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Örnek Kararları.....	99
2.3.2.1. Klass ve Diğerleri – Federal Almanya Davası	99
2.3.2.2. Malone – İngiltere Davası.....	102
2.3.2.3. Huvig–Kruslin - Fransa Davası	103
2.3.2.4. Amann - İsviçre Davası.....	105
2.3.2.5. Lüdvig Lüdü - İsviçre Davası	107
2.3.2.6. Kopp - İsviçre Davası.....	108
2.3.2.7. Khan - İngiltere Davası.....	109
2.3.2.8. Prado Bugallo - İspanya Davası	109
2.3.2.9. Valenzuela Contreras - İspanya Davası.....	110
2.3.2.10. Craxi - İtalya Davası.....	111
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	116

KISALTMALAR

Age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen makale
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇASÖMK	: Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
Çev	: Çeviren
E	: Esas
EÜHFD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
M	: Madde
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
PVSK	: Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu
S	: Sayı
Sf	: Sayfa
TBB	: Türkiye Barolar Birliği

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TİB	: Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
vb	: Ve benzeri
vd	: Ve devamı
Yay	: Yayınları
YCD	: Yargıtay Ceza Dairesi
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Telekomünikasyon, Fransız kaynaklı bir kelime olup işaretlerin, haberlerin, yazıların, resimlerin, seslerin veya her çeşit bilgilerin tel, radyo, optik veya başka elektromanyetik sistemlerle iletimi, yayımı veya alınması anlamına gelir.

Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 5. Bölümünün başlığında yer alan "telekomünikasyon" kelimesinin ses, görüntü ve işaretlenen kablo, radyo, optik veya başka elektromanyetik sistemlerle iletmeye yarayan araçlar manasında kullanıldığı anlaşılmaktadır.¹

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına dair usul ve esaslar ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının kuruluş, görev ve yetkileri hakkında çıkarılan 25989 sayılı Yönetmeliğin 3. Maddesine göre; Telekomünikasyon: Her türlü işaret, sembol, ses ve görüntünün ve elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınmasını ifade eder.²

Ceza muhakemesi hukukunda önemli bir yer teşkil eden "ispat hukuku" bu çerçevede işlendiği iddia olunan suça ilişkin kanıtların toplanması ve/veya faillerin belirlenip adalet önüne çıkarılmasında kullanılan yöntemler olarak "koruma tedbirleri" ceza muhakemesinde gerçeğe ulaşmakta çok büyük bir önem taşımakla birlikte "hukuk devleti" prensibi ışığında şüpheli ve sanığın haklarını da yakından ilgilendirmektedir. Demokratik hukuk devletinde, ceza normlarının suç saydığı fiillere ve faillere ulaşabilmek amacıyla her yöntemin kullanılabilmesi mümkün değildir.

---

¹ Kaymaz Seydi, *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*, Seçkin Yay, Ankara-2009, s.45

² Meran Necati, *Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, Adalet Yay, Ankara-2006, s.3

Bilim ve teknolojinin hızlı gelişim süreciyle birlikte ortaya çıkan yeni imkanlar, yaşamın her alanında büyük çaplı değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişikliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni kavramlar, yeni sonuçlar, yeni suçlular ceza ve ceza yargılaması hukukunda birtakım düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Gizli soruşturma tedbirlerinden olan iletişimin denetlenmesi tedbiri de bu mahiyette bir düzenleme olmakla birlikte söz konusu tedbire maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla başvurulmaktadır. Ancak mahiyeti itibariyle birtakım temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliği taşıması sebebiyle kesin çizgilerle belirlenmiş, sınırları tespit edilmiş, keyfi müdahalelere ve yorumlara meydan vermeyecek kurallar dahilinde uygulanması gerekmektedir. Kaldı ki tedbirin özelliği gereği gizli olarak uygulanması ve şüpheli veya sanığın durumdan geç haberdar olması ya da hiç haberdar olmaması nedeniyle hukuki denetim mümkün olmamakta, bu durum da hak ihlallerine yol açabilmektedir. Söz konusu maddi gerçeğin ortaya çıkarılması adına bazı temel insan haklarının sınırlanması bu şekilde gündeme gelebilmektedir.³ 1982 Anayasamızın Haberleşme Hürriyeti başlığı altında düzenlenen 21. Maddesi de; “Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.” şeklinde haberleşmenin gizliliğinin sınırlarını belirtmiştir. Bunun dışında kişinin rızası ve bilgisi olmaksızın başkalarıyla konuşmalarının dinlenmesi ve kayda alınması Ceza Kanunu tarafından suç olarak sayılmıştır.⁴ (TCK Md.132 vd.)

Bu tanımlar bağlamında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, araya bir vasıta sokulmak suretiyle gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin gizlice dinlenmesi ve burada elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve

---

³ Yavuz A. Hakan, “Ceza Yargılaması Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi Kavramı”, **TBB Dergisi**, Ankara-2005, S:60, s.2

⁴ Soyaslan Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yetkin Yay, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara-2010, s.270

değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir.⁵ Bir başka tanıma göre ise telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, görüşenlerin bilgisi dışında görüşmenin dışarıdan uygun teknik araçlarla müdahale edilerek dinlenmesi ve elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ile değerlendirilmesidir.⁶

14.01.2007 tarihli Yönetmeliğe göre; iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması, telekomünikasyon yoluyla gerçekleştirilmekte olan konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması ile her türlü iletişimin uygun teknik araçlarla dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik işlemleri ifade etmektedir.⁷

Çalışmamızın birinci bölümünde “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İletişimin Denetlenmesi” başlığı altında Anayasamız ile ceza ve ceza yargılamasına ilişkin mevzuat tarihsel süreci ile mukayeseli hukukta iletişimin denetlenmesine ilişkin konular incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi, Şartları ve AİHM’nin Örnek Kararları” üst başlığı altında ilk olarak iletişimin denetlenmesi konusu genel olarak ele alınmış, sonrasında bu tedbire başvurulabilmesi için gerekli şartlar ve AİHM’nin bu husustaki içtihatları kapsamında iletişimin denetlenmesi konusu değerlendirilmiştir.

---

⁵ Öztürk Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yay, 11. Baskı, Ankara-2007, s.600

⁶ Baltacı Vahit, *Yeni TCK ve CMK da Terör Suçları ve Yargılaması*, Seçkin Yay, Ankara-2007, s.357

⁷ Çolak Haluk ve Taşkın Mustafa, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin Yay, 2. Baskı, Ankara-2007, s.617

BÖLÜM I: TÜRK HUKUKUNDA ve MUKAYESELİ HUKUKTA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

1.1. GENEL OLARAK

Duygu, düşünce ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması ya da kişilerin birbirleriyle ve toplumla ilişki kurması, haber düşünce ve kanıları öğrenme ve yayması işlemi olan iletişim, uluslararası sözleşmeler ve anayasalarla koruma altına alınan haberleşme hürriyetinin en temel unsurudur. Bununla birlikte, kişilerin ve toplumun güvenliğinin sağlanabilmesi bakımından hakların sınırlandırılması da bir gereklilik olarak belirmiş ve iletişimin denetlenmesi tedbiri de bu çerçevede hukuk dünyasındaki yerini almıştır.

Bugün hemen tüm devletlerde, ceza muhakemesinde soruşturma ve kovuşturma organlarına telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine olanak sağlayan yasal düzenlemelere yer verilmektedir. Türk hukukunda ise, tedbirin temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturduğu ve bunun için de yasal bir dayanağının bulunması zorunluluğu bilinmekle birlikte bu konuda, CMUK' ta yasal bir düzenleme bulunmamaktaydı.⁸ Türk hukukunda söz konusu tedbir ilk kez 1999 yılında yürürlüğe giren “4422sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu” ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Bu kanunda, iletişimin denetlenmesi tedbirini ifade etmek için “iletişimin dinlenmesi ve tespiti” terimi tercih edilmişti. Ayrıca öğretide, öteden beri “telefon konuşmalarının koruma tedbiri olarak gizli dinlenmesi”, “haberleşme araçlarının dinlenmeye alınması”, “haberleşmenin denetlenmesi”, “telekomünikasyon araçlarıyla yapılan haberleşmenin denetlenmesi”, “iletişimin dinlenmesi”, “telefon dinlemesi” terimleri de kullanılmaktaydı.⁹

---

⁸ Zafer Hamide, *Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yay, İstanbul-1999, s.283

⁹ Özbek Veli Özer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yay, Ankara-2006, s.419

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) bu konuda yeni düzenlemelere yer verilmiş ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 18/d Maddesi ile 4422 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanında, suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla da bazı düzenlemelere gidilmiştir. Son olarak 5397 sayılı kanunla kolluk güçlerine, önleyici amaçlarla iletişimin dinlenmesi, tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, kayda alınması, teknik araçlarla izleme yapılması, kamu kurum ve kuruluşlarının elinde bulunan bilgi ve belgelerden yararlanılması gibi yetkiler tanınmıştır. Yasal düzenlemelerde terim olarak da isabetli bir şekilde "iletişimin denetlenmesi" terimi tercih edilmiştir.

1.2. 1982 ANAYASASI VE HABERLEŞME HÜRRİYETİ

1.2.1. Haberleşme Hürriyeti Kavramı

Gerek 1961 Anayasası'nda gerekse 1982 Anayasası'nda koruma altına alınmış olan haberleşme hürriyeti, uluslararası sözleşmeler ve bildirgelerde de koruma altına alınmış temel bir haktır. İletişimin denetlenmesi, anayasal bir hak olan "özel hayata saygı" ve bu hakkın bir parçası olan "haberleşme hürriyeti" ni yakından ilgilendirir.¹⁰

1982 Anayasası'nın 22. Maddesi uyarınca herkes haberleşme hürriyetine sahiptir ve haberleşmenin gizliliği esastır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, haberleşme hürriyetine kamu otoritesince getirilebilecek sınırlama nedenleri ve usullerine yer verilmiştir. Anayasanın bu düzenlemesine göre; herkesin, haberleşme özgürlüğüne sahip olduğu, bunun yanı sıra bu temel hakkın kullanımında gizliliğin esas olduğu belirtilmiştir. Ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçının varlığı halinde hakim kararı ile yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de

---

¹⁰ Şen Ersan, *Türk Hukukunda Telefon Dinlemesi Gizli Soruşturmacı X Muhbir*, Seçkin Yay, Ankara-2011, s.63

kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri ile kişinin haberleşme hürriyetinin engellenebileceği ve gizliliğine müdahale edileceği belirtilmiştir. Anayasa’da, temel hak ve hürriyetlerde genel olarak yapılacak yasal müdahalelerde olduğu gibi burada da “hakim güvencesi” ni öngörmüş ve hakim dışında yetkili merci tarafından verilen kararın yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulmasının şart olduğu, aksi takdirde haberleşme hürriyetini engelleyen kararın kendiliğinden kalkacağı düzenlenmiştir.

1.2.2. Haberleşme Hürriyetinin Kapsamı

Anayasamızın 22. Maddesinde kullanılan “haberleşme hürriyeti” kavramı esasen “haberleşmenin gizliliği” ve “posta dokunulmazlığı” nı ifade etmektedir. Gazete, televizyon ve radyo gibi araçlarla yapılan kitle haberleşmesine ilişkin hürriyetlerin, mektup, telgraf, telefon gibi özel haberleşmeye ilişkin hürriyetlerle doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Anayasamızın “haberleşme” kavramını kullanmış olması sebebiyle kamuya kapalı olan mektup, telefon, telefaks, telgraf, çağrı cihazı, elektronik posta ve bilgisayar gibi araçlarla yapılan her türlü kişisel iletişim anayasal güvence altına alınmıştır.¹¹ Teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, Anayasada kullanılan “haberleşme” kavramının söz konusu temel hürriyetin korunmasını, teknik ve bilimsel gelişmelere paralel olarak dinamik bir biçimde sağlamaya uygun olduğu açıktır. Ayrıca, kişisel haberleşmenin gizliliğinin kapsamı bakımından da söz konusu gizlilik sadece haberleşmenin içeriğini değil, aynı zamanda haberleşmenin gerçekleşme şekli, süresi, zamanı ve yerine ilişkin bilgileri de kapsamaktadır.¹² Anayasa’da koruma altına alınan temel hak ve hürriyetlerin kullanılabilmesi için insanın duygu, düşünce ve tutumlarını dilediği kişilerle paylaşması ve bu paylaşımı güvenlik içinde yapabilmesi gerekir. Bu nedenle, özel haberleşme hürriyeti ve gizliliği ile; bireyin çeşitli vasıtalarla kamuya kapalı olarak yürüttüğü duygu, düşünce ve bilgi alışverişinin üçüncü kişilerce okunmasına, dinlenmesine ve kaydedilmesine karşı bir koruma sağlanmak istenmiştir.

¹¹ Şen Ersan, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, **Ceza Hukuk Dergisi**, Ankara-2007, s.4

¹² Şahbaz İbrahim, *İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller*, Yetkin Yay., Ankara-2009, s.46

1.2.3. Haberleşme Hürriyetinin Sınırlanması

Küreselleşme ile birlikte hayatın birçok yönünün hızlanması ve çeşitlenmesinin yanında suç oranları ve nitelikleri de küresel bir boyut kazanmış, bu gelişmeler organize suç dünyasını da canlandırmış ve büyütüştür. Günümüz terörist ve organize suç örgütleri ile mücadele edebilmek için geleneksel güvenlik yapılanmalarına yeni ve özel bazı birimlerin eklenmesi gerekmiştir. Bunun yanında suçla mücadelede klasik yöntemlerin güçlendirilmesi ve yeni bazı tedbirlerin hayata geçirilmesi zorunluluğu duyulmuştur.

Son yıllarda işlenen bazı suç türleriyle ilgili delil elde etmek son derece zor, bazen de imkânsız olabilmektedir. Klasik ceza muhakemesi tedbirleri ile, bu nitelikteki suçlarla ve özellikle örgütlü suçlarla etkin mücadele mümkün olmamaktadır. Suçlular ve suç organizasyonları, özellikle başta terör amaçlı olmak üzere örgütlü olarak hareket eden gruplar, bilişim alanındaki teknolojik imkânlardan fazlasıyla faydalanmaktadırlar. Buna karşılık olarak, güvenlik görevlilerinin suçun işlenmesinden öncesini ve işlendikten sonrasını kapsayacak şekilde, suç ve suçlulukla mücadelede çağa uygun yöntemlere başvurmaları gerekmektedir.¹³ Artan teknolojik gelişmeler karşısında suçla ve suçlulukla etkin bir mücadele yürütülebilmesi için ceza soruşturmasında kullanılan yöntemlerde yeniliğe gitmek de bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, bu çerçevede ortaya çıkmış tedbirlerden birisidir.¹⁴

Ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm belgelerde yer alan haberleşme hürriyeti ile özel hayatın gizliliği hakkında, demokratik toplumda zorunlu gereksinimler

---

¹³ Baltacı Vahit, *Yeni TCK ve CMK' da Terör Suçları ve Yargılanması*, Seçkin Yay, Ankara-2007, s.357

¹⁴ Keklik Ramazan, "Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi", **Adalet Dergisi**, Ankara-2007, S: 25, s.1

çerçevesinde ve yasal düzenlemelerle birtakım sınırlamaların getirilmesi zorunludur.¹⁵

Anayasamızın, hak ve hürriyetleri sınırlamaya ilişkin genel ilkelerin belirlendiği 13. Maddesinde 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı kanunla önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikten önceki hüküm “Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasa’nın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir. Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörülmedikçe amaç dışında kullanılamaz. Bu madde de yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir” şeklindeydi. Yapılan değişiklikle söz konusu madde metni “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın, yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz” şeklinde düzenlenmiştir.

Yapılan bu değişikliğin ortaya çıkardığı sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz;

I-) Bütün hak ve hürriyetler için kabul edilen genel sınırlama nedenleri kaldırılarak sadece o hak ve hürriyet için öngörülen sınırlama nedenlerine bağlılık esası getirilmiştir.

II-) Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması sırasında o hak ve özgürlüğün özüne dokunmama ilkesi benimsenmiştir. Böylece temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasını imkânsız kılacak derecede sınırlandırmanın yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

III-) Anayasamızın belirlediği bir diğer yeni kriter ise “ölçülülük” ilkesidir. Bu ilke, temel hak ve hürriyetlere müdahale edilmesi ile istenen amaca ulaşmak için

---

¹⁵ Şen Ersan, “Türk Hukukunda Telefonların Gizlice Dinlenmesi Sebebiyle Gündeme Gelen Hukuka Aykırılık Sorunu ve Kişi Haklarına Keyfi Müdahaleler”, **Prof. Dr. Sahir ERMAN’ a Armağan**, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, No:8 İstanbul-1999, s.729

elverişli, gerekli ve oranlı araçlara başvurulması, başka bir anlatımla, kamu yararının oluşturduğu talepler ile bireyin temel haklarının korunması gereği arasında adil bir denge oluşturulmasıdır.¹⁶

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesine göre de özel hayat hakkının sınırlandırılması mümkündür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, demokratik toplumda ulusal güvenliğin korunması, kamu düzeninin sağlanması, suçların önlenmesi gibi nedenlerle iletişimin gizlice denetlenmesine imkan tanıyan yasal düzenlemelere yer verilebilir.¹⁷ Bu bağlamda, hakka yapılacak müdahalenin koşulları kanun tarafından açıkça belirtilmeli ve yapılacak müdahaleler meşru bir amacın elde edilmesine yönelik olmalıdır.

Türk hukukunda iletişimin denetlenmesine ilişkin hükümler hem Anayasa'da hem de 5271 sayılı CMK ve 5397 sayılı kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve bu düzenlemelere paralel yönetmelikler de çıkarılmıştır. Yapılan bu kanunların, AİHS' de yer alan şartları taşıdığı kanaatindeyim. Zira, iletişimin denetlenmesi konusunun hukukumuzda düzenlenmesi sürecinde AİHS ve AİHM içtihatları dikkate alınmıştır.

1.3. 765 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 195. Maddesi ve devamındaki hükümler haberleşme hürriyetinin bozulmasını ve gizliliğin ihlalini ve mesleki sırların açıklanmasını birer cürüm olarak düzenlemişti. Bu hükümler, insan hak ve hürriyetlerini karşı karşıya olduğu tehlikelerden korumaya yeterli değildi.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bireylerin arasındaki özel konuşmaların, kanunda öngörülen koşullar oluşmadan ve hakim kararı olmaksızın gizlice dinlenip kaydedilmesi suretiyle haberleşme hürriyetine ve kişisel haklara müdahale edilmesi açıkça suç olarak kabul edilmediği için, TCK' nın vazgeçilmez prensibi olan "suçta

---

¹⁶ Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan ve Sancaktar Oğuz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara-2004, s.24

¹⁷ Gözübüyük A. Şeref, "Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararlarından Seçme Özetler", **İÜHFD**, Ocak-1995, C:III, S:1, s.35

ve cezada kanunilik ilkesi” nedeniyle, fiil hukuka aykırı olsa bile cezasız kalmaktaydı.

1.4. 1412 SAYILI CEZA MUHALEMESİ USULÜ KANUNU DÖNEMİNDE İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

Haberleşmenin denetlenmesi yoluyla delil elde edilmesi konusuna Türk hukuk sisteminde ilk açık düzenleme 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda yer verilmiştir. Bu tarihten önce doğrudan ve açıkça önleme amaçlı iletişimin dinlenmesine ilişkin yetki veren bir hüküm yer almıyordu.¹⁸ 4422 sayılı kanun yürürlüğe girinceye kadar arama ve el koymaya ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanarak telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim denetlenebiliyordu.¹⁹

1.5. 4422 SAYILI ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE KANUNU’NDA (ÇASÖMK) İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

Türk hukukunda iç hukuka ilişkin düzenlemelerin AİHS’ ye uyumlu hale getirilmesi amacıyla iletişimin denetlenmesi tedbiri ilk olarak 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nda açıkça hükme bağlanmıştır. Bu kanunda yer alan hükümlerin, AİHS’ nin 8. Maddesinde vurgulanan ilkelere yakın bir düzenleme olduğu söylenebilir.²⁰ Ancak, bu kanunda da adli ve önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi ayrımı yeterli ve açık şekilde belirtilmemiştir. Kaldı ki, bu kanun sadece çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele amacıyla çıkartılmış olup diğer suçların önlenmesine ilişkin uygulama alanı oldukça sınırlıdır.

---

¹⁸ Ünver Yener ve Hakeri Hakan, “Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku”, **TBB Dergisi**, Ankara-Mayıs 2006, s.188

¹⁹ Kunter Nurullah, Yenisey Feridun ve Nuhoglu Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul-2008, s.697

²⁰ Altıparmak Kemal, “Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış, Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu”, **TBB Dergisi**, S:63, s.41

4422 sayılı kanunun 2. Maddesinde; bu kanunda öngörülen suçları işleme, bunlara iştirak, faillere yardım, aracılık ve yataklık etme kuşkusunu altında bulunan kişilerin iletişimlerinin dinlenebileceği hükme bağlanmaktaydı. Bununla beraber, bir süre 4422 sayılı kanunun 2. Maddesine dayanılarak önleme amaçlı iletişimin dinlenmesine de kararlar verilmiştir. Ancak bu hükümlere dayanılarak önleme amaçlı iletişimin dinlenmesine karar verilmesinin, hükmün çok geniş yorumlanması olduğu da muhakkaktır. 4422 sayılı kanunla yapılacak iletişimin denetlenmesi tedbirine, kanunda öngörülen suçları işleme şüphesi altında bulunan kişiler bakımından başvurulması kabul edilmiştir. Ayrıca, suç işleme şüphesi altındaki şüphelinin yanı sıra, suça iştirak etme, suç işledikten sonra yardım, aracılık veya yataklık faaliyetlerinde bulunanlar bakımından da bu tedbire başvurulabiliyordu. Ancak hakkında tedbir uygulanamayacak kişilerle ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı.²¹ Oysaki, mülga 1412 sayılı CMUK' un 89. Maddesinde, el koymaya ilişkin olarak tanıklıktan çekinme hakkına sahip olan kişiler ile sanık arasında yapılan mektuplaşmaların denetlenemeyeceği öngörülmesine karşın buna paralel bir düzenlemenin olmayışı eksikliklerdir.

4422 sayılı kanunda özel tedbire başvurulacak suçlar bakımından katalog tarzı bir çözüm öngörülmediği gibi suçların ağırlığına göre bir ayrıma da yer verilmemişti. Söz konusu tedbir, 4422 sayılı kanunun 2. Maddesinde sadece ilgili kanun kapsamında yer alan örgütlü suçlar bakımından uygulama alanı bulmaktaydı.

1.6. 5271 SAYILI CEZA MUHALEMESİ KANUNU'NDA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

2004 yılında çıkarılan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu' nun (CMK) 135-138. Maddelerinde iletişimin denetlenmesi, bir koruma tedbiri olarak detaylı ve açık bir şekilde düzenlenmiştir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, Türk hukukunda adli amaçlı iletişimin denetlenmesine ilişkin hükümlerin ihdas edildiği temel kanundur. CMK' nın 135/7. Maddesinde, bu madde hükümleri dışında başka bir şekilde iletişimin denetlenmesinin uygulanamayacağı açık şekilde ifade

---

²¹ Şahin Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesi Şerhi*, Seçkin Yay, Ankara-2006, s.86-87

edilmiştir. Çalışmamızın ilerleyen kısımlarında, hukukumuzda iletişimin denetlenmesine dair hükümler 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu dikkate alınarak detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.7. MUKAYESELİ HUKUKTA İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

1.7.1. Alman Hukukunda İletişimin Denetlenmesi

Almanya’da haberleşmenin denetlenmesine ilişkin hükümler 13.08.1968 yılında çıkarılan “Mektup, Posta ve Uzaktan Haberleşmenin Gizliliğinin Sınırlandırılmasına Dair Kanun” ile ilk kez Alman Ceza Usul Kanunu’na girmiştir. Alman Ceza Usul Kanunu’nda 100a ve 100b Maddelerinde yer alan bu düzenlemelerden önce “Uzaktan Haberleşmelere Dair Kanun”un 12. Maddesine göre ancak tamamlanmış haberleşmeler hakkında bilgi almak mümkündür. Dolayısıyla henüz yapılmamış bir haberleşme hakkında denetim kararı mümkün olamıyordu.²² Almanya’da ağır suçluluk durumlarında etkili bir ceza kovuşturması yapma düşüncesiyle böyle bir değişikliğe gidilmiş ve Alman Ceza Usul Kanunu’na 100a ve 100b maddeleri eklenmiştir. Ceza yargılaması dışındaki önleyici mahiyetteki idari ve istihbari dinlemeler ise Alman Anayasasının 10. Maddesinde değişiklik yapan ve G-10 adıyla bilinen yasa uyarınca yapılır.²³ Güvenlik amaçlı, istihbarata yönelik önleyici dinleme yönteminin yasayla getirilmesiyle birlikte demokratik çizgide sapma görüldüğü iddia edilmiştir.²⁴

---

²² Sözüer Adem, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Teleks Faks ve benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak Denetlenmesi”, *Türkan RADO’ya ARMAĞAN, İÜHFİM*, C:55, 1997, s.88; Erdem Mustafa Ruhan, *Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri*, Seçkin Yay, Ankara-2001, s.101; Geleri Aytekin ve İleri Hakan, *Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar*, Ankara-2003, Seçkin Yay, s.107-109

²³ Coşkun Enis, *Küresel Gözaltı, Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme*, Ümit Yay, Ankara-2000, Sf.165 vd.; Sözüer Adem, “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon Teleks Faks ve benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önlemi Olarak Denetlenmesi”, *Türkan RADO’ya ARMAĞAN, İÜHFİM*, C:55, 1997, s.89; Sağlam Fazıl, “Türk ve Alman Anayasa Hukukları Açısından Gizli Ses Kaydı”, *AÜSBFD*, C:30, 1975, S:1-4, s.110 vd.; Bildirici Faruk; *Gizli Kulaklar Ülkesi*, İletişim Yay, 4. Baskı, İstanbul, s.322

²⁴ Coşkun, a.g.e., s.166 vd.

Alman Ceza Usul Kanunu'nun 100/a 2. Maddesine göre karar verebilmek için suç şüphesinin varlığı ve suç şüphesini haklı gösterecek maddi olgular gereklidir. İletişimin denetlenmesi kararı sadece belirli suçlar için uygulanabilir. “Belirli olaylar bir kimsenin aşağıda sayılan suçları fail veya şerik olarak gerçekleştirdiği veya teşebbüsün cezalandırılabilir olduğu hallerde, işlemeye teşebbüs ettiği veya başka bir suç işleyerek bu suçları hazırladığı şüphesini haklı gösteriyorsa...” ibaresiyle başlayan Alman Ceza Usul Kanunu 100/a maddesinde, haklarında dinleme kararı alınabilecek kişiler ile hangi suçlarda bu tedbire başvurulabileceği sayılarak belirtilmiştir. Buna göre;

1. Haberleşmenin denetlenmesi ve kaydedilmesi kararını sadece hakim verir.
2. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bu kararı yetkili savcı verir. Ancak bu karar üç gün içinde hakim tarafından kabul edilmez ise geçerliliğini kaybeder.
3. Verilen karar yazılı ve açık olur.
4. Karar en fazla üç aylık süreyi kapsar. Koşulları varsa her defasında üç aydan fazla olmamak üzere uzatılabilir. (100/b)

Ayrıca, aynı maddenin beşinci fıkrasında; “100/a maddesinde tanımlanmış bulunan suçların aydınlatılmasında ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşmak için kullanılan şahsa ilişkin bilgiler, başka ceza davalarında sınırlı olarak kullanılabilir” hükmü öngörülmüştür. Hukuka uygun olarak yapılan denetimde, denetim kararının konusunu oluşturan suçun dışındaki başka bir suça ilişkin olarak “rastlantıya dayanan bulgular” elde edilebilir. Eğer bulgular Usul Kanununun 100/a Maddesinde düzenlenen katalogdaki suçlardan birisiyle ilgiliyse bunlar delil olarak değerlendirilir. Buna karşılık, tedbir uygulanması esnasında denetime konu olmayan, yani kanunun 100/a maddesinde belirtilmeyen bir suçla ilgili deliller elde edildiğinde bu delillerin ancak 100/a maddesinde belirtilen suçlardan biriyle bağlantılı olması koşuluyla değerlendirilebilmeleri mümkündür.²⁵

---

²⁵ Sözüer, a.g.m. s.88-89; Coşkun, a.g.e., s.168 vd.; Kunter Nurullah ve Yenisey Feridun, “İnsan Hakları Açısından Arama El Koyma ve İfade Alma”, **AÜSBFD**, No:12, 1995, s.66 vd.

Alman Ceza Usul Kanunu'nun 100/a ve 100/b Maddeleri sadece telefon değil, bunun yanında teleks, faks, çağrı cihazı gibi araçlarla yapılan haberleşmeleri de kapsamaktadır. Denetimin amacı olayın aydınlatılması ile zanlı veya sanığın bulunduğu yerin tespiti gibi sadece işlenmiş bir suçun kovuşturulması amacıyla ve son çare olarak uygulanır.²⁶ Verilen karar haberleşme kuruluşunun savcı veya onun yardımcılarında haberleşmeyi denetleyebilmeleri için gerekli imkanları sağlamaları yoluyla gerçekleşmektedir.²⁷

Yukarıda değinildiği üzere, özgürlükçü demokratik temel düzeni tehdit eden tehlikelere karşı istihbari amaçla önleyici olarak haberleşmenin denetlenmesi tedbirine de başvurulabilmektedir. Alman Polis Kanunlarının, suç olayı gerçekleşmeden önce, "Önleme Dinlemesi" şeklinde yapılmak üzere, polise yetki verdiği görülmektedir. Federal yapıya sahip olan Almanya'da, bütün Federe Devletlerin uygulamalarında bir örneklik sağlamak amacıyla hazırlanan Çerçeve Polis Kanununun 8/c maddesi 12.03.1986 tarihinde değiştirilmiştir. Bu doğrultuda olmak üzere, Schlezwig, Holstein ve Saarland gibi eyaletlerin polis kanunları; kişinin hayatı tehlikede ise bu tehlikeyi önlemek veya ortadan kaldırmak için kaçınılmaz olduğu hallerde, Baden-Württemberg Polis Kanunu ise; devletin güvenliği açısından ortaya çıkan ve halen mevcut olan bir tehlike vukuunda, evin içindeki karşılıklı konuşmalar dahil bütün haberleşmelerin dinlenmesi konusunda polise yetki vermişlerdir.²⁸ Almanya'da, suçu ortaya çıkarmak için yapılan dinleme ile ulusal güvenlik ve önleme amacıyla yapılan dinleme birbirinden kesin şekilde ayrılmıştır.²⁹

Haberleşmenin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına ilişkin olarak bu tedbire maruz kalan kişileri kanun uyarınca bilgilendirmek yükümlülüğü bulunmaktadır. Fakat bilgilendirme nedeniyle tedbirin uygulanmasından beklenen amacın elde edilememesi veya soruşturmanın tehlikeye düşmesi mümkün ise

---

²⁶ Özdoğan Ali, "Alman ve Fransız Teknik Dinleme Mevzuatı" **Polis Dergisi**, S:32, Ankara-2002, s.14

²⁷ Sözüer, a.g.m., s.90

²⁸ Kunter Nurullah ve Yenisey Feridun, *Arama El Koyma ve İletişimin Denetlenmesi*, Beta Yay, İstanbul-2000, s.111

²⁹ Gökçen Ahmet, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma (Özellikle Telefonların Gizlice Dinlenmesi)* Ankara-1994, s.197

uygulama yapıldıktan sonra ilgiliye haber verilmekte ve böylece kişinin tedbir bakımından hukuki başvuru imkanı sağlanmaktadır.³⁰ Aslında kanunda yapılan değişikliğin ilk halinde ilgililere hiçbir halde haber verilmemesi düzenlenmişti. Bu değişiklik ve yeni yasa hakkında Alman Federal Anayasa Mahkemesine açılan iptal davası, yasanın amacının tehlikeye düşmediği hallerde dahi ilgiliyi durumdan haberdar etmemeyi öngören hükmünün iptali ile sonuçlanmıştır.

Haberleşmenin denetlenmesi sonucu elde edilen veriler ve kayıtların davaya ne şekilde dahil edileceği konusunda Kanunda açıklık bulunmamakla birlikte, keşif konusu eşya veya yazılı belge delili olarak kullanılabilmesi şeklinde bir uygulama bulunmaktadır. Ancak tabiidir ki bu kayıtların delil olarak kullanılabilmesi için kanunun öngördüğü şartlara uygun olarak gerçekleştirilen denetim sonucu elde edilmiş olması gereklidir. Şartlar mevcut olmadan yapılan denetim sonucu elde edilen deliller, delil yasağı çerçevesinde değerlendirilecek ve delil olarak kullanılamayacaktır. Ayrıca hukuka ve kanuna uygun olarak yapılacak denetim sırasında başka bir suça ilişkin delil ele geçirildiğinde elde edilen delilin kanunda yazılı katalogdaki suçlardan birine ait olup olmadığına bakılacaktır. Katalogda yer alan suçlardan ise delil olarak değerlendirilecek, buna karşılık Alman Ceza Usul Kanunu 100/a da yer alan suç katalogunda bulunmayan bir suça ait ise delil olarak kullanılmayacaktır.³¹

1.7.2. İngiliz Hukukunda İletişimin Denetlenmesi

İngiltere’de haberleşmenin denetlenmesine ilişkin düzenleme 1985 tarihinde yürürlüğe giren “Interception of Communications ACT” (ICA) isimli kanunla düzenlenmiştir.³² Bu kanun 02.08.1984 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin “Malone” olayında İngiltere’yi sözleşmeye aykırı davranması nedeniyle yüksek bir tazminat ödemeye mahkum etmesi üzerine çıkarılmıştır.

---

³⁰ Sözüer, a.g.m., s.90

³¹ Sözüer, a.e., s..91

³² Sözüer, a.e., s.92; Geleri ve İleri, a.g.e., s. 109 vd.; Coşkun, a.g.e., 162 vd.; Özdoğan Ali, “İngiliz Teknik Dinleme Mevzuatı” **Polis Dergisi**, S:30, Ankara-2002; Bildirici, a.g.e., s.321

Malone olayında İngiltere Yüksek Mahkemesi telefon dinlemenin hukuka aykırı olmadığına ilişkin karar vermişti. Bu karar üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde açılan davada mahkeme, şartları kanunla düzenlenmeden telefon dinlemenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesinde belirtilen hakları ihlal ettiğine hükmetmiştir.

İngiltere'de yazılı bir Anayasa bulunmaması nedeniyle kişilerin temel haklarını dayandırabilecekleri bir düzenleme bulunmamaktadır. İngiltere'de hukuk kaynakları mahkeme kararıyla oluşan "Common Law", diğer yandan parlamentonun çıkardığı yasalardan ortaya çıkan "Statute Law"dır. Malone olayı dolayısıyla bireysel haklar konusunda İngiltere'de bir tartışma ortamı oluşmuştur. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İngiliz mevzuatına dahil olmadığından İngiliz Mahkemeleri, Sözleşmeyi doğrudan uygulayamamaktadır; ancak Sözleşme İngiltere tarafından imzalandığından kanunların yorumunda göz önünde bulundurulmaktadır.³³

İngiltere'de telefon dinleme milli güvenliğe ilişkin çıkarların korunması, ağır suçların önlenmesi ve kovuşturulması ve ülkenin ekonomik refahının güvence altına alınması amaçlarıyla gerçekleştirilebilir. Böylece telefon dinleme hem önleyici hem de suç kovuşturması amaçlarıyla uygulanmaktadır. İngiltere'de sadece ağır suçlar söz konusu olduğunda bireysel haklara müdahale haklılık kazanmaktadır. Suçun belirli bir ağırlıkta olması ölçütü ICA'nın s.10 (3) maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre 21 yaşın üzerinde sabıkasız bir kişinin en az 3 yıl hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilmesini gerektiren suçlar veya şiddet kullanmak yoluyla önemli miktar kazanç sağlayan suçlar ya da çok sayıda kişinin ortak bir amaç etrafında birleşerek işlediği suçlar, ağır suç olarak kabul edilmektedir.³⁴ İngiltere telefon dinlemede suç katalogu yerine örgütlü suçluluk ve cezanın ağırlığı kriterlerini kabul etmiş bulunmaktadır.

Kanunda telefon dinleme tedbirinin uygulanması bakımından suç şüphesinin varlığı açıkça düzenlenmemiştir. Buna karşılık telefon dinlemenin suçların aydınlatılması bakımından zorunlu olması kanunda yer almaktadır. Bu düzenleme karşısında, telefon dinleme yoluyla elde edilecek bilgilere başka yollarla ulaşmanın

---

³³ Sözüer, a.g.m., s.92

³⁴ Sözüer, a.y.

çok zor olması gerekir. Diğer bir değişle telefon dinlemenin büyük bir ihtimalle ilgilinin mahkumiyetini sonuçlayabileceği konusunda kabul edilebilir nedenler varsa tedbire başvurulabilir.³⁵

İngiltere’de hem suç zanlısı kişinin başkasıyla konuşması hem de başkasının onu araması denetlemeye tabi tutulabilmektedir. Ayrıca tanıklıktan çekinme hakkı ve meslek sırrı saklama yükümlülüğü bakımından özel bir hukuki koruma bulunmayıp şartları mevcut ise bu kişiler de denetlenebilmektedir.³⁶

İngiliz sisteminde telefon dinlemeye ilişkin izinler mahkeme tarafından değil İçişleri Bakanı tarafından verilmektedir. Acil durumlarda bakanı telefonla bilgilendirerek yüksek düzeyde bir bakanlık görevlisinin de izin verebileceği, ancak böyle bir uygulamada 48 saat içinde Bakanın imzasının alınması gerektiği yasada düzenlenmiştir.³⁷ Dinleme kararı iki ay süreyle verilmekte olup sürenin uzatılması mümkün bulunmaktadır.

Telefon dinleme tedbirinin uygulanması aşamasında ilgiliye haber verilmemesi anlaşılabilir ise de, İngiltere’de hiçbir aşamada ilgili hakkında tedbir uygulandığından haberdar edilmemektedir.³⁸ Dinlemenin denetimi için ikili bir yapı oluşturulmuştur. İlk denetim, Başbakan tarafından yüksek yargıçlar arasından üç yıl için atanan bir denetçi tarafından yapılmaktadır. Bu denetçi, sistemin işleyişini, dinlemelerin yasaya ve amaca uygunluğunu içerden denetler ve her yıl rapor düzenleyerek bu raporu Başbakan’a sunar. İkinci denetim, Kraliçe tarafından atanan beş hukukçunun oluşturduğu özel bir komisyon tarafından yapılmaktadır. Kanunda, haberleşmesi dinlenen kişinin, dinleme hususunda haberdar edilmesi bakımından bir yükümlülük öngörülmemiş olmasına karşılık, eğer kişi telefonlarının dinlendiğini herhangi bir biçimde öğrenirse, yukarıda söz edilen komisyona müracaat edebilmektedir. Bunun üzerine söz konusu komisyon böyle bir uygulamanın yapılıp

---

³⁵ Sözüer, a.g.m., s.93

³⁶ Sözüer, a.y.

³⁷ Coşkun, a.g.e., s.163

³⁸ Sözüer, a.g.m., s.94

yapılmadığını ve eğer varsa bunun hukuka uygun olarak yerine getirilip getirilmediğini inceleyecektir. Bu komisyonun vereceği karar kesindir.³⁹

İngiliz sisteminde telefon dinleme yoluyla elde edilen hukuka aykırı kayıtların mahkemede delil olarak kullanılması mümkün değildir.⁴⁰

1.7.3. Fransız Hukukunda İletişimin Denetlenmesi

Fransa’da uzun zamandır yürütülen idari nitelikli telefon dinlemeleri hiçbir Anayasal ya da yasal dayanağı bulunmayan bir sirkülere dayalı olarak yapılmaktaydı.⁴¹ Yargısal amaçlı telefon dinlemeleri ise Fransız Ceza Usul Yasası’nın (CPP) 81. Maddesindeki sorgu hakiminin, gerçeğin ortaya çıkarılmasıyla ilgili olarak gerekli gördüğü tüm bilgi vasıtalarına ve işlemlerine başvurulabileceğine ilişkin düzenlemesine dayandırılmak suretiyle sıkça uygulanmaktaydı. Fransız Yargıtayı da kayıtların hile ile elde edilmemiş olması ve bu kayıtların savunma hakları çiğnenmeksizin kullanılmaları durumunda geçerli saymaktaydı.⁴² Fransa’nın bu konuda hukuki bir düzenlemeye gitmesi gerektiğine dair eleştirilere rağmen 1991 yılına kadar düzenleme yapılmamıştır.

Fransa Parlamentosunun 10.07.1991 tarihinde “Telekomünikasyon Araçlarıyla Yapılan Haberleşmenin Gizliliğinin Kaldırılması Hakkında Kanun” isimli bir kanunla Ceza Usul Kanununa 100 ile 100-7 Maddeleri ilave edilmiş, bu kanunla telefon, faks gibi bireysel haberleşme araçlarının nasıl denetleneceğine ilişkin konular düzenlenmiştir.⁴³

---

³⁹ Coşkun, a.g.e., s.163; Sözüer, a.g.m., s.94

⁴⁰ Sözüer, a.y.

⁴¹ Anayurt Ömer, “Strazburg İçtihatlarında, Türk ve Fransız Hukuklarında Telefon Dinlemeleri”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, C:21, s.53; Geleri ve İleri, a.g.e., s. 111 vd.

⁴² Anayurt, a.g.m., s.53; Coşkun, a.g.e., s.183

⁴³ Sözüer, a.g.m., s.95

Fransa'da telefon dinlemeye ilişkin özel düzenlemeye gidilmesi gereği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Fransa'nın mahkumiyeti ile sonuçlanan 24.04.1990 tarihli Kruslin kararına⁴⁴ dayanmaktadır. Fransa'nın bu yasal yapılanmasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından uygun görülmemesi, daha açık bir anlatımla telefon dinleme konusunda yetkili otoritenin sahip olduğu takdir yetkisinin genişliği ve kullanma şeklini yeterli açıklıkla belirtmemesinden dolayı Fransa'nın kusurlu bulunması dolayısıyla da devletin pek çok kez tazminat ödemeye maruz kalması karşısında Fransız Yargıtay'ı verdiği bir dizi kararla; adli soruşturmalar çerçevesindeki telefon dinleme tedbirlerini, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Sözleşmenin 8. Maddesiyle ilgili olarak ortaya koyduğu yoruma uygun hale getirmeye gayret etmiştir. Yüksek mahkeme, telefon dinleme tedbirine başvurulması kararının, ancak sorgu hakimi tarafından verilip ve onun denetimi altında yalnızca kamu düzenini ağır şekilde ihlal eden bir suçun kanıtını ortaya koymak ve faillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilebileceğini karara bağlamıştır. Ayrıca bir başka kararında telefon dinleme tedbirinin yalnızca şüpheli kişi ve bu kişi ile telefon görüşmeleri olabileceği varsayılan kişiler hakkında alınabileceği öngörülmüştür. Fakat Fransız Yargıtay'ının bu kararları da telefon dinleme tedbirleri konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin istediği güvenceleri tam olarak yerine getirememiştir. Daha sonraları bu şekilde yapılan düzenlemelerle getirilen telefon dinleme tedbirlerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gereklerine uygunluğunun sağlanması konusunda yeterli olmayacağını kesin bir şekilde anlaşılması üzerine, Fransız Parlamentosu 10.07.1991 tarih ve 646 Sayılı bir kanun çıkarmış ve bu kanunla Fransız Ceza Mahkemeleri Usulü Kanununa iletişimin denetlenmesi hususunu düzenleyen 100/1-7 Maddeleri ilave edilmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte 26.09.1991 tarihinde yayımlanan bir genelgeyle de bu değişikliğe açıklık kazandırılmıştır. Kanunun 2. Başlığı altında da güvenlik dinlemeleri yasal düzenleme temeline oturtulmuştur.⁴⁵

---

⁴⁴ Bildirici, a.g.e., s.323

⁴⁵Geleri ve İleri, a.g.e., s. 111

Fransız Ceza Usul Kanunu md. 100/1'e göre gizli dinleme ancak 2 yıl ve daha ağır cezayı gerektiren suçlar bakımından uygulanabilir.⁴⁶ Kanunda suç şüphesi bakımından bir açıklık bulunmamasına rağmen kişinin biçimsel olarak suçlanması bakımından gerekli olan, çelişkisiz ve ağır şüphenin varlığı koşulu, denetim kararı bakımından da geçerli olarak kabul edilmektedir. Kişilerin denetime maruz kalacağı konusunda Fransız Ceza Usul Kanununda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte zanlı ve onunla telefonla haberleşenlerin tedbirin muhatabı olacağı kabul edilmektedir. Müdafiler, hekimler, eczacılar gibi meslek mensupları bakımından özel koruma hükümleri mevcut olup müdafinin haberleşmesi, istisnai hallerde Baro Başkanının da görüşü alınarak soruşturma hakimi tarafından verilecek kararlar mümkündür.⁴⁷

Fransız adli yargı sisteminde hazırlık soruşturması savcının gözetiminde polis tarafından yapılır, ön soruşturma ise soruşturma hakimince yürütülür. Bu aşamada soruşturma hakimi iletişimin denetlenmesi tedbirine karar verebilecektir.⁴⁸

Dinleme kararı 100/2 Maddesine göre 4 ay için verilebilir. Başlangıçtaki denetleme koşullarının bulunması ve devam etmesi halinde dinleme kararı birden çok kez uzatılabilecektir.⁴⁹ Denetim sonucu elde edilen kayıtlar dava zaman aşımına kadar muhafaza edilir.⁵⁰

Tedbire maruz kalana bildirimde bulunulmasına dair bir düzenleme bulunmadığı gibi ilgilinin denetim kararına karşı başvurabileceği özel bir kanuni çare de bulunmamaktadır. Sadece savcının mahkeme kararına itiraz etmesini sağlama şeklinde bir yola başvurulabilecektir. Delil serbestisi bulunması nedeniyle bütün her şey delil olarak değerlendirilebilmektedir. Hukuka aykırı bir delilin dahi somut olayın özelliklerine göre delil olarak kabulü mümkündür. Denetim sonucu elde edilen kayıtlar ise özel hayata ağır müdahale niteliği taşıması ve bunların üzerinde

---

⁴⁶ Coşkun, a.g.e., s.186; Anayurt, a.g.m., s.55

⁴⁷ Sözüer, a.g.m., s.96

⁴⁸ Sözüer, a.y.; Anayurt, a.g.m., s.55

⁴⁹ Coşkun, a.g.e., s.186

⁵⁰ Sözüer, a.g.m., s.96

değişiklik yapılması ihtimali nedeniyle mahkemece delil olarak değil belirti olarak kabul edilmektedir.⁵¹

Yukarıda ifade edildiği gibi 646 sayılı kanunun 2. Başlığı güvenlik dinlemelerini esaslarına ayırmıştır. Bu düzenlemeye göre;

1. Fransa'nın ulusal güvenliği
2. Fransa'nın ekonomik ve bilimsel potansiyelinin önemli unsurlarının korunması
3. Suç örgütlerinin kurulması ya da terör faaliyetlerinin önlenmesi için gizli dinleme yapılabilir
4. Dinleme emri, Başbakan tarafından ya da onun özel olarak bu konuda görevlendireceği hükümet üyelerinden birisi tarafından yazılı olarak verilir.
5. Emrin süresi 4 aydır.
6. Şartlar devamı gerektiriyorsa bu süre yenilenebilir.
7. Bu dinlemelerin öngörülen amaca ve usule uygun yapılıp yapılmadığı "Güvenlik Müdahalelerini Denetleme Ulusal Komisyonu" ismi altında kurulan bağımsız bir idari kurum tarafından denetlenmektedir.⁵²

1.7.4. İtalyan Hukukunda İletişimin Denetlenmesi

İtalya'da telefon dinlemeleri İtalyan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CPP'nin 266, 267, 268, 269 ve 271. Maddeleri) ile diğer bazı kanunlardaki özel hükümlere istinaden yapılmaktadır.⁵³

---

⁵¹ Sözüer, a.g.m., s.97

⁵² Geleri ve İleri, a.g.e., s. 113 vd.

⁵³ İtalyan Ceza ve Ceza Usul Kanununun dinlemeye ilişkin ilgili maddeleri için bkz. Coşkun Enis, a.g.e., s.190-197

Kanunun 266. Maddesinde; telefon ve diğer bütün telekomünikasyon haberleşme araçlarının denetim kapsamında olduğu öngörülerek bu tedbire konu olan suçlar belirtilmiştir. Denetime tabi suçlar belirtilirken, öncelikle cezanın ağırlığı göz önüne alınmıştır. Buna göre ömür boyu hürriyeti bağlayıcı ceza ile alt sınırı 5 yıldan fazla olan suçlara ilişkin yargılamalarda bu tedbir uygulanabilecektir. Keza, uyuşturucu madde, silah ve patlayıcı madde kaçakçılığı, hakaret, tehdit, tefecilik, finans faaliyetlerini kötüye kullanma, kişileri telefonla rahatsız etme suçları da kanunda belirtilen ceza sınırının altında bir cezayla karşılanmış olsalar dahi iletişimin dinlenmesi tedbirine konu olabileceklerdir.⁵⁴ Ancak dinleme kararı verilebilmesi için öncelikle ciddi emarelerin olması aranır.

Haberleşme ve konuşmalara yönelik müdahaleler hakim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda savcının izniyle yapılmaktadır. Ancak yetkili hakim bundan haberdar edilecek, o da 48 saat içinde kararı onaylayacak veya ortadan kaldıracaktır. Onaylamama durumunda denetim yoluyla o ana kadar elde edilen deliller mutlak olarak değerlendirme yasağına tabidir. Dinleme kararı verilebilmesi için ciddi belirtilerin olması aranır. Dinleme kararı verilebilecek suçlar, alt sınırı 5 yıldan fazla olan suçlardır. Bunun yanında uyuşturucu madde, silah ve patlayıcı madde kaçakçılığı suçları ile telefonun bir araç olarak kullanıldığı suçlarda alt sınır aranmayacaktır.⁵⁵

Dinleme kararının verilebilmesi için başka türlü bir yolla delil elde edilememesi gerekir. Eğer başka ceza muhakemesi aracıyla delillere ulaşılabilecekse bu yola başvurulamayacaktır. Dinlemeye hükmeden savcının kararı, işlemlerin şartlarını ve süresini belirler. Bu süre 15 günlük dönem için, gerekçeli kararlar hakim tarafından uzatılabilir.⁵⁶

Kanun, geciktirici ciddi nedenlerin olması halinde ancak şüphelinin telefonlarının dinlenebileceğini düzenlemiştir. Dinleme sonuçları elde edildiğinde tarafların müdafilerine, telefon dinleme ile ilgili olarak bilgi alma hakları olduğu bildirilir. Dinleme kayıtları ve çözümleri müdafiler tarafından incelenebilir ve

---

⁵⁴ Coşkun, a.g.e., s.188-189; Sözüer, a.g.m., s.107

⁵⁵ Sözüer, a.y.

⁵⁶ Coşkun, a.g.e., s.189

manyetik bantların kopyaları kendilerine verilebilir. Dinleme işlemi sonucunda tutulan tutanaklar ve kayıtlar dinlemeye hükmeden savcılık nezdinde saklanır. Dinleme sonucu elde edilen bilgiler ilke olarak başka bir davada delil olarak kullanılamaz. Ancak bunların ayrıca kullanılması, bir failin suçüstü halinde yakalanması bakımından zorunlu olması halinde mümkündür. Böyle bir istisnanın da söz konusu olmadığı hallerde davaya bakan mahkeme denetime ilişkin kayıtların imhasına karar verecektir.⁵⁷

Organize suçluluk olgusu İtalyan Ceza Hukuku mevzuatının gelişmesinde temel unsurlardan birisi olmuştur.⁵⁸ Adli amaçlı dinlemenin yanında, İtalyan kolluk birimleri yer bakımından yetkili savcıdan telefon dinleme talebinde bulunabilirler. Ancak buradaki denetim işlenmiş bir suçun aydınlatılması bakımından değil, önleme amacıyla gerçekleştirilmekte ve bunun için 267. Maddede öngörülen yoğunlukta bir şüphe aranmamaktadır.⁵⁹ Adli amaçlı dinlemelerde denetim kararı verilebilmesi için ciddi belirti aranırken organize suçlarla ilgili olarak kuvvetli veya ciddi belirti yerine yeterli belirti kavramı getirilmiştir. Ayrıca adli amaçlı dinlemelere, organize suçlarla ilgili olarak bir istisna getirilmiş; dinlemenin süresi ilk kez için 40 gün, uzatma için ise 20 gün olarak kabul edilmiştir.⁶⁰

1.7.5. Amerikan Hukukunda İletişimin Denetlenmesi

ABD’de telefon dinlemenin hukuka uygun olup olmadığı sorunu ilk kez 1928 yılındaki “Olmstead V. United States” davasında söz konusu olmuş, Amerikan Yüksek Mahkemesi, Anayasa’nın 4. Ek maddesine dayanak bu yöntemle (eve girmeden yapılan telefon dinlemesi ile) konut dokunulmazlığının ihlal edilmediği,

---

⁵⁷ Geleri ve İleri, a.g.e., s.114

⁵⁸ Palazzo Francesco, “Organize Suçluluğa Karşı İtalyan Mevzuatı” (Çev: Kocasakal Ümit), *İstanbul Barosu Dergisi*, İstanbul-1996, C:70, S:10-12, s.817

⁵⁹ Sözüer, a.g.m., s.108

⁶⁰ Özek Çetin, “Organize Suç”, *Prof. Dr. Nurullah KUNTER’e Armağan*, İstanbul-1998, s.77

özel hayatın gizliliğinin ise ihlal edildiği gerekçesi ile telefon dinlemesini hukuka aykırı bulmuştur.⁶¹

Amerika'da teknik dinleme, 1968 yılında çıkarılan Suçlarla Çok Yönlü Mücadele ve Güvenli Sokaklar Yasası (Title III Omnibus Crime Control and Safe Streets Act) isimli yasa ile düzenlenmiştir. Eyaletlerin çıkaracakları teknik dinleme yasalarının bu yasaya uygun olması gerekmektedir.⁶²

Dinleme tedbiri, suç katalogundaki suçlarla ilgili olarak yapılmakta ve tedbirin uygulanması için somut vakıalara dayanan bir şüphenin (basit şüphe) varlığı gerekmektedir. Suç katalogunda uyuşturucu madde suçları, örgütlü suçlar, ekonomik suçlar, atom tesislerinin korunmasını ihlal eden suçlar ve cinsel suçlardır.⁶³ Katalogdaki suçların yanında işlendiğinde en az 1 yıl hapis cezası gerektiren suçlarda da teknik dinleme yapılabilecektir. Ancak suç katalogunda genişletme eğilimi dikkat çekmektedir. Kanunun ilk halinde dinlemenin izin verildiği 26 çeşit suç sayısı kanuna yapılan eklemelerle 100 civarına çıkarılmıştır.⁶⁴

Telefon dinleme kararı başka tedbirlerin kullanılmış ve istenilen neticenin elde edilememesi, diğer tedbirler kullanılsa da neticenin elde edilemeyeceği veya diğer tedbirlerin uygulanmasının tehlikeli olduğu durumlarda son çare prensibi doğrultusunda kullanılacaktır.⁶⁵ ABD'de sadece zanlının konuşmalarının dinlenmesi gereği vardır. Diğer bir ifadeyle, dinleme telefon hattına değil kişiye yönelik olmalıdır. Ancak denetim ile otomatik olarak zanlı ile konuşan kişi de dolayısıyla dinlendiğinden bu gereklilik sözde kalmaktadır.⁶⁶

Dinleme kararı, makul sebeplerin bulunması ve teknik dinlemenin son çare olduğuna kanaat getirilmesi şartıyla hakim tarafından verilecektir. Dinleme izni

---

⁶¹ Coşkun, a.g.e., s.156-157; Geleri ve İleri, a.g.e., s.104

⁶² Özdoğan Ali, "Amerikan Teknik Dinleme Mevzuatı" **Polis Dergisi**, S:28 Ankara-2001, s.17

⁶³ Sözüer, a.g.m., s.98

⁶⁴ Özdoğan, a.g.m., s.17

⁶⁵ Özdoğan, a.y.

⁶⁶ Sözüer, a.g.m., s.98; Akıncı Sokullu Füsün, *Polis, Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi, Polis Alt Kültürü ve İnsan Hakları*, İstanbul-1990, s.131

alınabilmesi için olağan soruşturma yöntemlerinin başarılı olamayacağına, dinleme usulüne başvurmadan başka çare kalmadığına hakimi inandırmak gerekmektedir. Keza bu konuyu gösteren bir taahhütnamenin başvuru evrakları içinde olması gereklidir. Gecikmesinde sakınca olan bir halin varlığı söz konusuysa dinleme kararını savcılık da verebilir. Ancak bu karar 48 saat içerisinde yetkili hakimce denetlenmelidir. Eğer hakim, kararı onaylamazsa o ana kadar dinlenen konuşmalar davada delil olarak değerlendirilemez. Kararı dinlemeyi yapacak olan güvenlik güçleri isteyecektir. Mahkeme, kararı iki ayrı şekilde hazırlar, birisini dinleme yapacak güvenlik güçlerine, diğerini de ilgili telekomünikasyon kurumundaki yetkiliye gönderir.⁶⁷ 1994 yılında kabul edilen “Telekomünikasyon Şirketlerinin Kolluk Kuvvetlerine Yardımı Kanunu”na göre şirketlerin güvenlik güçlerine yardımı zorunlu hale getirilmiştir.⁶⁸ Bu kanunla güvenlik güçlerinin suçla mücadelede elektronik izleme imkanından yeterince faydalanması, yeni teknolojilerle ortaya çıkan mahremiyetin ihlali ile ilgili risklerin en aza indirilmesi ve bunlarla beraber haberleşme teknolojilerinin de engellenmemesi amaçlanmıştır.⁶⁹

Dinleme kararı 30 gün süreyle verilir, ancak şartlar gerektiriyorsa bu süre uzatılabilir. Dinlemeye ilişkin kayıtların hakim tarafından denetlenerek mühürlenmemesi durumunda davada delil olarak kullanılmaları mümkün değildir. Telefon dinleme tedbirine ilişkin karar kural olarak hakim tarafından veriliyor ise de gecikmesinde sakınca bulunan bir halin, adam öldürme, müessir fiil suçlarının işlenmesi bakımından doğrudan bir tehlikenin veya milli çıkarlara yönelik bir tehdidin varlığı halinde kararı savcılık da verebilir. Ancak bu karar 48 saat içinde yetkili hakimce denetlenmelidir. Denetim sonucunda denetim onaylanmaz ise konuşmalar delil olarak değerlendirilemez.⁷⁰

Hakim, yıl sonunda verdiği telefon dinleme kararlarını “Administrative Office of the US. Courts” isimli komisyona bildirmekle yükümlü olduğundan, bu

---

⁶⁷ Özdoğan, a.g.m., s.17

⁶⁸ Özdoğan Ali, “Amerikan Telekomünikasyon Şirketlerinin Kolluk Kuvvetlerine Yardım Kanunu”, **Polis Dergisi**, S.29, 2001, s.9

⁶⁹ Özdoğan, a.g.m., s.9

⁷⁰ Sözüer, a.g.m., s.99

durum etkili bir denetim sağlamaktadır. Komisyon ise her yıl “Wiretap Reports” isimli bir raporla konuyla ilgili bilgileri kamuoyuna açıklamaktadır.⁷¹

Denetim kararının uygulanmasını müteakip mahkeme kararında isimleri yazılı şahıslar ile mahkemenin gerek duyması halinde diğer ilgili şahsa haberleşmesinin dinlendiği hususu “uygun” bir süre zarfında bildirilir. Ancak hakimin kararından itibaren 90 gün geçtikten sonra, ilgiliyi her halükarda haberdar etme yükümlülüğü vardır.

---

⁷¹ Geleri ve İleri, a.g.e., s.106

BÖLÜM II: TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ, ŞARTLARI VE AİHM’NİN KARARLARI

2.1. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİ

2.1.1. Denetimin Amacı

Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiş olan telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi bir koruma tedbiri olduğundan, öncelikle maddi gerçeğin araştırılması ve ortaya çıkarılması amacını içerir.⁷² Suç işleyen kişiler, suç işleyebilmek ve işlenen suça ait izleri silebilmek için teknolojinin sunduğu telekomünikasyon araçlarından yararlanmaktadır. Bu sebeple amacı, maddi gerçeği ortaya çıkarmak olan ceza yargılamasında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenebilmesi doğaldır.⁷³

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine, ceza muhakemesi dışında önleyici amaçla ve istihbarat amacıyla da başvurulabilmektedir. Ancak CMK’ nın 135. Maddesinde bu tedbire, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada delil elde edilmesi amacıyla başvurulabileceği düzenlenmiştir. CMK’ da söz konusu tedbirin uygulanması “bir suç dolayısıyla” ceza soruşturması yapılması koşuluna bağlı tutulduğu için ceza muhakemesi hukuku açısından bu yetkinin, delil elde etmek amacıyla halen işlenmiş olan bir suçun kovuşturmasıyla sınırlı olduğu söylenebilir. Böylece, söz konusu iletişimin denetlenmesi tedbirinin amacı olan delil elde edilmesi amacı açığa kavuşturulmuş; bunun dışındaki bir amaçla tedbire başvurma olanağı ortadan kaldırılmıştır.

Öte yandan bu tedbirin uygulanması suretiyle elde edilen bilgiler hangi amaç için elde edilmişse ancak o amaç doğrultusunda kullanılabilir ve öngörülen amaç

---

⁷² Centel Nur ve Zafer Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yay, İstanbul-2009, s.391

⁷³ Kaymaz Seydi, “mevcut yasal düzenleme karşısında telefon ile yapılan haberleşmenin denetlenmesi”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C:70, S:1-12, İstanbul-1996, s.796

dışında başka bir amaçla bu bilgilerden yararlanılması olanaksızdır. Bu tedbire başvurmak suretiyle elde edilen bilgilerden bir başka suçun aydınlatılması amacıyla yararlanılıp yararlanılamayacağı tesadüfen elde edilen delillerin değerlendirilmesi başlığı altında aşağıda ayrıca incelenecektir.

CMK' nın 135. Maddesinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri bir koruma tedbiridir. Ceza muhakemesinin gecikmeksizin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini ve muhakeme sonucunda verilecek kararın uygulanabilmesini sağlamaya yönelik, geçici olarak uygulanan tedbirlere koruma tedbirleri denilmektedir.⁷⁴ Telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti ve denetlenmesi de bir koruma tedbiri olmakla birlikte, kanun koyucu burada haberleşme hürriyet ve özel hayatın gizliliği ile suçun takibi, delillerin tespiti, suçlulukla mücadele, mağduru ve toplumu tatmin etme duygusu ile karşı karşıyadır.⁷⁵ Bu açıklamalar ışığında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinin iki amacının varlığından söz edilebilir. Delil elde etmek ve şüpheli veya sanığın yakalanmasıdır.

2.1.1.1. Delil Elde Etmek

CMK'nın 135/1. Maddesinden anlaşıldığına göre delil elde edilmesi amacıyla başvurulabilecek denetim şekilleri; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, kaydedilmesi ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesidir.

2.1.1.2. Şüpheli veya Sanığın Yakalanması

CMK'nın 135/4. Maddesine göre şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için mobil telefonun yerinin tespitine başvurulabileceği belirtilmektedir. Kısaca bu tedbirin amacı şüpheli veya sanığın yakalanmasıdır. CMK'nın 135/4. Maddesinde şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi amacıyla mobil telefonun yerinin tespiti diğer tedbirlerden farklı bir şekilde düzenlenmiş, bu tedbirin koşulları ve tedbir kararında

---

⁷⁴ Toroslu Nevzat ve Feyzioğlu Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yay, Ankara-2006, s.214

⁷⁵ Soyaslan, a.g.e., s.270

yer alması gereken hususlar ayrıca belirtilmiştir. Maddenin bu düzenleme biçiminden, şüpheli veya sanığın yakalanması amacıyla diğer denetim şekillerine başvurulamayacağı sonucu çıkmaktadır.

2.1.2. Denetim Şekilleri

2.1.2.1. İletişimin Tespiti

İletişimin tespiti kavramı 4422 sayılı Kanunda da kullanılmaktaydı. Ancak 4422 sayılı Kanunda ifade ettiği anlam ile CMK bakımından ifade ettiği anlam arasında farklılık olduğu söylenebilir.⁷⁶ 4422 sayılı Kanun bakımından iletişimin tespiti kavramı, dinlenen iletişimin ses ve görüntü bantları gibi teknik araçlarla kayıt edilmesidir.⁷⁷ Buna karşılık CMK anlamında iletişimin tespiti, sadece sanık veya şüphelinin telekomünikasyon yoluyla kimler ile iletişim kurduğunun belirlenmesi anlamına gelmektedir. Başka bir tanıma göre iletişimin tespiti, iletişimin içeriğine müdahale etmeden, iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemleri ifade etmektedir.⁷⁸ Yani iletişimin tespiti, iletişimin içeriğini öğrenme amacı taşımamakta ve fakat şüpheli veya sanığın kimlerle, ne sürede, ne zaman ve nerede iletişim kurduğunun saptanmasını içermektedir.

Adalet Komisyonu raporunda iletişimin tespiti, belli bir telefon numarasından kimlerin ne zaman arandığı, konuşmaların ne kadar süreyle yapıldığı, elektronik posta yoluyla kimlerle iletişim kurulduğu hususlarının tespit edilmesi şeklinde tanımlanmıştır.

Öğretide bazı yazarlar iletişimin tespiti kavramını yönetmelikteki tanım doğrultusunda kabul etmişlerdir.⁷⁹ Ancak iletişimin tespiti, farklı anlamda da

---

⁷⁶ Taşkın, a.g.e., s.83

⁷⁷ Taşkın, a.y.

⁷⁸ Bkz. 14.02.2007 tarihli “İletişimin Denetlenmesi Yönetmeliği”, m.4/f

⁷⁹ Özbek, a.g.e., s.421

kullanılmış ve “dış bağlantı verileri” olarak adlandırılarak, iletişimin kimler arasında ve hangi saatte yapıldığına ilişkin bilgilerin CMK 135. Maddesi kapsamında olmadığı ve bu maddedeki usullere tabi olmayacağı iddia edilmiştir.⁸⁰

Diğer bir görüş ise, CMK anlamında tespitten, telefonun veya telefonu kullanan kişinin bulunduğu yerin saptanmasının anlaşılacağını ve CMK 135/4 de tespitten kastın, mobil telefonun yerinin bulunması olduğu ifade edilmiştir.⁸¹

Yargıtay ise iletişimin tespiti kavramını, soruşturma evresinde şüphelinin kullandığı telefonuyla yaptığı görüşmelere ilişkin detay bilgilerinin yani telefonla yapılan bağlantıların kimlerle ve ne zaman yapıldığının belirlenmesi olarak tanımlamıştır.⁸²

İletişimin tespiti için suç sınırlaması bulunmamaktadır. 5271 sayılı CMK’ nın 135. Maddesi uyarınca katalog suçlarla sınırlandırılmış olan denetim şekilleri, dinlenme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesidir. Anlaşılacağı gibi iletişimin tespiti bunun dışında tutulmuştur. Nitekim Yargıtay 5. Ceza Dairesi 03.10.2005 tarihli kararında hangi suça ilişkin olursa olsun şüpheliye ait telefonda kimlerle, ne zaman görüşüldüğüne dair tespitin CMK’ nın 135/6 Maddesi dışında bırakıldığını ve hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının kararıyla suç sınırlaması olmadan tespite karar verilebileceğini karara bağlamıştır. Yargıtay, telekomünikasyon yoluyla tehdit edildiğini ileri sürerek cumhuriyet savcısına müracaat eden kişi hakkında şüphelinin tespiti için savcı tarafından yapılan iletişimin tespitinin CMK 135. Madde kapsamında değil, bu kanununun 160-161. Maddeleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi konuyla ilgili bir kararında “Gerçekten de iletişimin tespiti tedbiri, CMK’ nın 135/6. Maddesindeki sınırlamaya bağlı olmaksızın tüm suçlar açısından uygulanabilir. Ancak bu tedbire sadece şüpheli veya sanık için

---

⁸⁰ Öztürk ve Erdem, age., s.630 “Özellikle telefonla taciz, hakaret gibi olayların aydınlatılması amacıyla, haberleşme hizmeti sunan operatörler tarafından, yapılan konuşmaları ücretlendirmek amacıyla tutulan bilgilerden yararlanılmasına CMK 135 engel oluşturmamaktadır.”

⁸¹ Kunter Nurullah, Yenisey ve Nuhoglu, a.g.e., s.715

⁸² Yargıtay 5. C.D. 2005/14969 E, 20489 K, 03.10.2005 tarihli karar, (YKD Haziran 2006, C:32, S:6, s.992)

başvurulabilir. Yakınanın veya suçtan zarar görenin iletişiminin tespitini, kimliği belirtilen yöntem sonucu belirlenebilecek şüpheli veya sanık için aleyhe kanıt oluşturacak sonuca ulaşılsa bile 135. Madde kapsamında değil, Cumhuriyet Savcısının 160. ve 161. Maddelerde yer alan genel soruşturma ve kanıt toplama yetkisi çerçevesinde değerlendirmek isabetli olacaktır.” Şeklinde görüş beyan etmektedir.⁸³ Bu hususu şüpheli veya sanık hakkındaki iletişimin tespitinden farklı kılan şey, kişinin kendi iletişiminin tespit edilmesi yönündeki rızasıdır. Bu rıza Cumhuriyet Savcısının konu ile ilgili muvafakati ile birleştiğinde tedbir hayata geçirilmektedir.

2.1.2.2. İletişimin Dinlenmesi ve Kayda Alınması

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin dinlenmesi, gerçekleştirilen her türlü haberleşmenin, araya bir vasıta sokulmak suretiyle gizlice dinlenmesi, burada elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir.⁸⁴ İletişimi sağlayan araçlar çok geniş ve çağdaş tekniğin ortaya koyduğu muhtelif ekipmanlar olup faks, bilgisayar, kablolu veya kablosuz araçların tamamını kapsamaktadır.⁸⁵ Ancak bu dinlemenin hukuki olabilmesi için yetkilendirilmiş üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu dinlemenin canlı dinleme olduğu ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin bu konuda yetkili kılınan üçüncü kişi tarafından dinlenilmesini ifade etmektedir.⁸⁶

Diğer bir tanıma göre, iletişimin dinlenmesi kural olarak bir kamu görevlisinin şüpheli veya sanığın diğer kişilerle kurduğu iletişimin içeriğine müdahale edilmeksizin dinlenilmesini ifade eder.⁸⁷ Kanaatimce iletişimin dinlenmesi,

---

⁸³ Yargıtay 4. C.D. 2006/4669 E, 17007 K, 29.11.2006 tarihli karar

⁸⁴ Taşkın, a.g.e., s.84

⁸⁵ Çoksezen Atakan, *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve AİHS Çerçevesinde Ceza Muhakemesi Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi*, İstanbul-2006, s.3

⁸⁶ Şen Ersan, *Türk Hukukunda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir*, Seçkin Yay, 2. Baskı, Ankara-2008, s.51

⁸⁷ Taşkın, *Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, Seçkin Yay, Ankara-2008, s.79

sanık veya şüphelinin konuşmalarının yapıldığı anda, canlı olarak takip edilmesi anlamına gelmektedir.

İletişimin kayda alınması ise, telekomünikasyon yoluyla gerçekleştirilmekte olan konuşmalar ile diğer her türlü iletişimin uygun teknik araçlarla kayda alınması anlamına gelmektedir.⁸⁸ İletişimin kaydedilmesi, telli veya telsiz telefonla ya da internet üzerinden yapılan konuşmalardaki ses veya görüntüler ile elektronik posta yoluyla yapılan iletişimin içeriği hakkında uygulanacaktır.

Doktrinde iletişimin kayda alınmasına ilişkin çeşitli tanımlara rastlanmaktadır. Şöyle ki;

Şen, iletişimin kayda alınmasını, konuşulanların elektronik ortamda bir üçüncü kişi tarafından kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmesi/kayıt altına alınması olarak tanımlamıştır.

Özbek ise, iletişimin kayda alınması kavramını, telekomünikasyon yoluyla yapılmakta olan iletişimin, yetkilendirilen üçüncü kişi tarafından, bir kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmesini⁸⁹ ifade ettiğini belirtmiştir.

Diğer bir görüşe göre de iletişimin kayda alınması, konuşulanların elektronik ortamda veri olarak kayıt altına alınmasıdır.⁹⁰

İletişimin dinlenilmesi ve kayda alınmasına, CMK' nın 135. Maddesinde belirtilen suçlarla sınırlı olarak başvurulabilecektir. (CMK m. 135/6)

2.1.2.3. Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi

Ceza Muhakemesi Kanununun 135. Maddesine 5353 sayılı Kanunla sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi eklenmiştir. Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi “iletişimin içeriğine müdahale niteliğinde olmayıp yetkili makamdan alınan karar

---

⁸⁸ 14.02.2007 tarihli “İletişimin Denetlenmesi Yönetmeliği”, md.4/e

⁸⁹ Özbek, a.g.e., s.421

⁹⁰ Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, a.g.e., s.715

kapsamında sinyal bilgilerinin iletişim sistemleri üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemlerini ifade eder⁹¹ şeklinde tanımlanmıştır. 14.01.2007 tarihli Yönetmelikte de sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi kavramı, iletişimin içeriğine müdahale niteliğinde olmayıp yetkili makamdan alınan karar kapsamında sinyal bilgilerinin iletişim sistemleri üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemlerini ifade eder, şeklinde tanımlanmıştır.⁹² Anlaşılacağı üzere, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirinde iletişim içeriğine müdahale söz konusu değildir. Ancak, bu tedbire başvurulabilmesi için, CMK' nın 135. Maddesinde düzenlenmiş olan suç katalogundaki suçlardan birinin bulunması gerekmektedir. (CMK 135/6)

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, elde edilen kişisel veriler üzerinde araştırma yapmak ve elde edilen verileri analiz etmek anlamına gelmektedir.⁹³

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi işlemi şu şekilde gerçekleştirilmektedir; bu sinyal bilgilerin oluşturduğu bilgiler operatörler tarafından muhafaza edilerek, fatura bilgisine çevirmektedir. Bu işlemler gerçekleşirken, müşterilerin bilgisi olmaksızın firma çalışanlarınca dahi bu bilgiler görülebilmektedir. Oluşan bu fatura bilgilerini, hâkim ve cumhuriyet savcısı kararıyla alan kolluk, bir program aracılığıyla, şüpheli veya sanığı tespit için yararlanılabilecek hale getirmektedir. Kişiler arasındaki iletişim trafiği, görüşmenin içeriğine başvurulmaksızın izlenmektedir.⁹⁴

2.1.2.4. Mobil Telefonun Yerinin Tespiti

Ceza Muhakemesi Kanunumuzun 135. Maddesinde düzenlenmiş olan bir diğer iletişimin denetlenmesi şekli mobil telefonun yerinin tespitidir.

---

⁹¹ 14.02.2007 tarihli "İletişimin Denetlenmesi Yönetmeliği", m.4/1

⁹² Taşkın, .a.g.e., s.86

⁹³ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.715

⁹⁴ Şahin Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, Seçkin Yay, Ankara-2005, s.267

Mobil telefonlar kapsama alanında buldukları GSM operatörüne ait baz istasyonu ile sinyal alışverişine girmekte ve iletişim de telefonun göndermiş olduğu sinyalin baz istasyonunca cevaplanması sonucu gerçekleşmektedir. Mobil telefonun gönderdiği sinyal bilgilerinden sinyali gönderen telefonun bulunduğu yer ve numarası tespit edilmektedir.⁹⁵

Doktrinde mobil telefonun yerinin tespitine ilişkin farklı görüşler söz konusudur. Bir görüşe göre, iletişimin dinlenmesi, tespiti, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, mobil telefonlar vasıtasıyla yapılan iletişimi de kapsamaktadır. Bundan dolayı iletişimin tespitinin, mobil telefonu da içine aldığı gerekçe gösterilerek bu düzenlemenin yerinde olmadığı ileri sürülmüştür.⁹⁶ Bir başka görüşe göre, mobil telefonun yerinin tespiti, sanık veya şüphelinin yakalanması amacını taşıdığından ve 135/4’ de ayrıca düzenlendiğinden, iletişimin dinlenmesi, tespiti, kaydedilmesi veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesinden farklılık arz etmekte olup ayrı bir koruma tedbiri olarak düzenlenmelidir.⁹⁷ Ayrıca bir diğer görüş ise, mobil telefonun yerinin tespiti için denetime tabi tutulması, ayrı bir iletişimin denetlenmesi çeşidi olmayıp iletişimin tespiti ile sinyal bilgilerinin değerlendirilmesinin özel bir şeklidir denilmiştir.⁹⁸

Mobil telefonun yerinin tespit edilmesi CMK’ nın 135/4. Maddesindeki ilk düzenlemesinde, şüpheli veya sanığın “kullanmakta olduğu” mobil telefonun yerinin tespitini ihtiva ediyordu. Ancak 5353 sayılı kanunla bu maddede bulunan, şüpheli veya sanığın “kullanmakta olduğu” ve “kullanılan” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır. Böylelikle sanık veya şüphelinin yakalanması amacıyla sadece şüpheli veya sanığın mobil telefonu değil şüpheli veya sanığa ulaşılmasını sağlayacak herhangi bir mobil telefonun yeri tespit edilebilecektir.⁹⁹ Fakat bu değişiklik, sadece

---

⁹⁵ Kaymaz, a.g.e., s.53

⁹⁶ Özbek, Kanbur, Bacaksız ve Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yay, Ankara-2008, s.266

⁹⁷ Yokuş Sevik Handan, “Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, **TBB Dergisi**, S:69, Mart-Nisan 2007, s.112

⁹⁸ Şahin, a.g.e., s.265

⁹⁹ Hakeri Hakan, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması”, **EÜHFD**, C:I, S:1, Kayseri-2006, s.25

şüpheli veya sanığın adına olan mobil telefon hakkında tespit yapılabileceği ve bunun da olumsuz netice doğuracağı şeklinde de yorumlanmıştır.¹⁰⁰

Mobil telefonun yerinin tespiti işlemine başvurulabilmesi, CMK' nın 135. Maddesinde belirtilen suç katalogu ile sınırlı değildir. Bütün suçlar için bu tedbire başvurulabilmesi mümkündür.¹⁰¹ Ancak bu tedbire sadece suç katalogunda bulunan suçlar için başvurulabileceği yönünde de görüş mevcuttur.¹⁰² Ancak kanaatimce, iletişimin dinlenmesine ilişkin CMK 135/6 Maddesinde öngörülen suçların, mobil telefonların yerinin tespiti için de uygulanması isabetli olacaktır. Aksi halde her suç için telefon yeri tespiti işlemine başvurmayaya yol açılmış olur. Bu durum ise suç ile uygulanan koruma tedbiri arasındaki oranı bozar.¹⁰³

Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için mobil telefonun yeri, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilecektir. Bu konuda verilecek kararda, mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilecek, tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilecek ve bu süre, bir defa daha uzatılabilecektir. Kanun hükmü, karar verme yetkisini hakime tanımış, ancak gecikmesi sakıncalı hallerde cumhuriyet savcısının da karar vermeye yetkili olduğunu belirtmiştir. Cumhuriyet savcısı verdiği kararı en kısa zamanda hakim onayına sunacaktır. Gerekli süre geçmesine rağmen hakim onayına sunulmayan kararlara dayanılarak yapılan tespit hukuka aykırılık arz edecektir.

Mobil telefonun yerinin tespiti tedbirine sadece sanık veya şüphelinin yakalanması amacıyla başvurulabildiğinden, hükümlünün yakalanması için başvurulamayacaktır. Bu durum doktrinde eleştirilmiştir.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Kunter, Yenisey ve Nuhuğlu, a.g.e., s.713

¹⁰¹ Şahin, a.g.e., s.379

¹⁰² Öztürk ve Erdem, a.g.e., s.636

¹⁰³ Soyaslan, a.g.e., s.273

¹⁰⁴ Taşkın, a.g.e., s.88 “*Beraat etme ihtimali bulunan şüpheli veya sanığın duruşmaya getirilebilmesi amacıyla yakalanması için mobil telefonun yeri tespit edilebilirken, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunan hükümlünün cezasının infazı için yakalanması amacıyla mobil telefonun yerinin tespit edilemiyor olmasının yasal bir eksiklik olduğunu ve değiştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.*”

2.2. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNİN ŞARTLARI

2.2.1. Genel Olarak

Ceza Muhakemesi Kanunumuzun “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi” şeklinde düzenlenmiş olan iletişimin dinlenmesi, kaydedilmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirleri hukuk devleti olmanın gereği olarak özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyetinin ihlaline sebep olunmaması ya da yasal çerçeve ile müdahale edilebilmesi için yasa koyucu tarafından belli şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar, iletişimin dinlenmesi, kaydedilmesi ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirleri için CMK 135/6. Maddesinde belirtilen katalog kapsamında bir suç işlenmesi, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması ve de hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararının bulunmasıdır.

Hemen belirtmek gerekir ki, soruşturma aşamasında hakim tarafından verilen ancak hukuka aykırı olan bir karara dayanılarak gerçekleştirilen iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen bilgiler kovuşturma aşamasında delil olarak kullanılamayacaktır.¹⁰⁵

İletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti için suç katalogu şartı aranmamıştır. Herhangi bir suç sınırlaması olmadan bu tedbire başvurulabilecektir. Bununla birlikte, iletişimin tespiti için suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması ve de hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararının bulunması şartları ise aranmıştır. Bunun aksine, mobil telefonun yerinin tespiti işlemi bakımından kuvvetli şüphe sebebi ve başka surette delil elde edilmesi şartları gerekmemekte; ancak hâkim kararı ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının karar vermesi şartı ise gerekmektedir.

---

¹⁰⁵ Taşkın, a.y.

İletişimin dinlenmesini suç öncesi önleme dinlemesi ve suç sonrası yapılan adli amaçlı dinleme olmak üzere ikiye ayırmak gerekir.

2.2.2. Önleme Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi

İletişim araçlarının ve hatta insanların karşılıklı konuşmalarının istihbarat amacıyla gizlice dinlenmesi ve kaydedilmesi mukayeseli hukukta düzenlenmiştir.¹⁰⁶ Telefon ve benzeri telekomünikasyon araçlarının ve hatta kişilerin karşılıklı konuşmalarının istihbarat amacıyla gizlice dinlenmesi ve kayda alınması ile ilgili olarak hukukumuzda bir düzenleme bulunmamaktaydı. Uygulamada 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu kapsamında istihbarat amaçlı iletişimin denetlenmesi yapılmaya çalışılmakla birlikte 4422 sayılı Kanunun 2. Maddesi adli amaçlı dinleme ve kayda almaya imkân tanıdığı halde önleme amaçlı dinleme ve kayda alma yönünde düzenleme öngörülmemiştir. Bu sebeple, 4422 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde, varsa yapılan önleme amaçlı dinleme ve tespitler hukuka aykırıdır.¹⁰⁷

1982 Anayasası'nda 2001 yılında yapılan değişiklikler ve 4422 sayılı Kanunun, 17.12.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile yürürlükten kalkması neticesinde, önleme dinlemesi bakımından zaten var olan yasal boşluğun doldurulması amacıyla 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla; 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununa (PVSK Ek 7. Maddeye ilave edilen ek fıkralar), 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanununa (Ek 5. Maddesi) ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu' na (6. Maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik ve sonra gelmek üzere eklenen fıkralar) önleme amaçlı dinleme, tespit ve kayda almaya ilişkin düzenlemeler eklenmiştir. Bu düzenleme bazı çevrelerce eleştirilmiş ve daha önceden gayri yasal şekilde yapılan telefon dinlemelerinin yasalarla düzenlendiği ileri sürülmüştür. Belirtmeliyim ki bu

¹⁰⁶ Adli ve önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi ayrımı Fransız hukukunda da vardır. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi 10.07.1991 tarihli Posta ve Telekomünikasyon Kanununa göre yapılmaktadır.

¹⁰⁷ Ersoy Yüksel, Özel Telefon İşletmelerinin Dinleme ve Bilgi Verme Sorunları, *Prof. Dr. Çetin ÖZEK Armağanı*, İstanbul-2004, s.313-348

düzenlemelerle yetkiler yasal dayanağa kavuşturulmuş ve keyfi kullanımların önüne geçilmiştir.¹⁰⁸ Telekulak skandallarının konuşulduğu ülkemizde bu alan böylelikle denetim altına alınmıştır.

Esas itibarıyla “önleme dinlemesi” yerine “istihbarat amaçlı dinleme” kavramı kullanılması daha uygun olacaktır. Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun Ek 7. Maddesinin birinci fıkrasında da istihbarattan söz edilmektedir.¹⁰⁹ İstihbarat ise, kanun koyucunun gösterdiği amaçlar doğrultusunda bilgi toplama, değerlendirme, yetkili makamlara veya kullanım alanlarına tüm bu bilgi ve değerlendirmelerin ulaştırılması sürecini kapsamaktadır. Ancak kanun koyucu, Ek 7. Maddeye eklediği iletişimin denetlenmesi tedbirinde “bazı suçların işlenmesinin önlenmesi amacı” ifadesine yer verdiği için şu an itibarıyla daha ziyade “önleme dinlemesi” kavramı kullanılmaktadır.

Kanun koyucu; Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayiş sağlama üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunmak, bu gayeyle bilgi toplamak, değerlendirmek, yetkili makamlara veya kullanma alanına ulaştırmak, devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapmak amacıyla polis, jandarma tarafından casusluk suçları hariç CMK’ nın 250. Maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların önlenmesi için ve Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından da 2437 sayılı Kanunun 4. Maddesinde sayılan görevlerin yerine getirilmesi çerçevesinde özellikle devlet güvenliğinin sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önüne geçilmesi amaçlarıyla önleme dinlemesine başvurulabileceğini kabul ederek bu konudaki usul ve esasları belirlemiştir.

2.2.2.1. Önleme Dinlemesinin Amacı

Önleme dinlemesi ile adli amaçlı dinlemeyi birbirinden ayırmak gerekir. Kişi hak ve hürriyetlerinin korunması bakımından daha hassas ve itina ile uygulanması

---

¹⁰⁸ Taşkın, a.g.e., s.206

¹⁰⁹ Şahbaz, a.g.e., s.51

gerektiğini ve bu husustaki yasal düzenlemelerin çerçevesinin kesin sınırlarla belirlenmek ve hak ve hürriyetlere müdahale bakımından geniş tutulmamak suretiyle kabul edilmesinin isabetli olacağını düşündüğümüz önleme dinlemesinde, henüz ortada bir suç işlendiği iddiası bulunmamakta olup suç işleme tehlikesinin bulunması söz konusudur.¹¹⁰ Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasından önce, ortada işlenmiş bir suç bulunmadığı gibi bir suçlu veya suç delilinin de bulunması söz konusu değildir. Tedbir gayri muayyen kişilere yönelik olabileceği gibi dikkat çeken zararlı unsurlara veya “hedef” olarak tabir edilen kişilere karşı da olabilir. Burada henüz işlenmiş bir suçtan ziyade, işleme ihtimali yüksek olan bir suç söz konusudur.¹¹¹ Bu önlemede temel amaç, delil elde etmekten ziyade bu suçların önlenmesidir.¹¹² Adli amaçlı olarak telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbiri, işlenmiş olan bir suçla ilgili olarak delil elde etme amacına hasredilmişken, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi ise, suçun henüz işlenmediği; ancak işlenebileceğine dair şüphelerin var olduğu hallerde başvurulabilecek bir tedbirdir.¹¹³ Bu tedbire başvurabilmek için, yakın bir tehlike ihtimali ya da suçun önlenmesi amacı olmalıdır. Nitekim suç veya tehlike gerçekleşikten sonra ancak adli amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluna gidilebilecektir.¹¹⁴

Önleme dinlemesinin amacı, suçların işlenmesinin önüne geçmek, adli dinlemenin amacı ise teşebbüs edilen veya işlenen suçların delillerini ve faillerini ortaya çıkarmaktır. Bu sebeple, adli dinlemede CMK 135. Maddesinde belirtilen şartlar esas alınarak, önleme dinlemesinden elde edilen kayıtlar delil olarak kullanılamaz ve bu kayıtlardan hareketle başka delil de toplanamaz. Önleme dinlemesi ile elde edilen deliller mahkeme aşamasında yürütülmekte olan yargılamada herhangi bir olgunun ispatı amacıyla kullanılamaz. Ceza

---

¹¹⁰ Şen, a.g.e., s.68

¹¹¹ Çolak Haluk ve Taşkın Mustafa, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin Yay, Ankara-2007, s.617

¹¹² Şahbaz, a.g.e., s.57

¹¹³ Taşkın, a.g.e., s.206

¹¹⁴ Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, a.g.e., s.716

muhakemesindeki delillerin serbestliği ilkesi dahi bu bilgilerin delil olarak kullanılmasına imkan vermemektedir.¹¹⁵ Önleme dinlemesi sonucunda elde edilen kayıtlar, muhtemelen bir soruşturmanın başlatılmasının dayanağı olabilir ki, bundan başka maksatla açık veya gizli şekilde kullanılamaz.¹¹⁶

Ortada hiçbir somut ve haklı gerekçe olmaksızın, sırf telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti konusunda yetkilendirildiğini dūřünen polis, jandarma ve MİT mensupları, soyut ihtimallerden hareketle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesini gerçekleştiremezler.¹¹⁷ Geniř şekilde önleme dinlemesi yapılması gerektiğini savunmak yanlıştır. Ayrıca önleme dinlemesi sonuçlarının delil olarak kullanılmamasını haberleşme hürriyetinin, kiři güvenliğinin ve sanık haklarının korunmasında yeterli saymak da doğru değildir. Bireyin özel hayatı kapsamındaki haberleşme hürriyeti, müdahale sınırlarının önceden belirlenmesi, bu müdahalelerin hukukilik denetiminin yapılması ve hukuka aykırı davrananların da sorumluluklarının kabul edilmesi suretiyle güvence altında tutulabilir.

2937 sayılı MİT Kanununun 6. Maddesinde kişilerin kim olduklarına yani vatandaş veya yabancı olup olmadıklarına bakılmaksızın telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin istihbari amaçlı dinlenmesinin şekil ve şartları düzenlenmiştir. 6. Maddede, hâkim kararları ve yazılı emirlerin, MİT Müsteşarlığı görevlilerince yerine getirileceği, bu maddede yer alan faaliyetlerin denetiminin, MİT' in sıralı kurum amirleri ve Başbakanlık teftiş elemanlarınca yapılacağı, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen kayıtların, 2937 sayılı Kanunda belirtilen amaçlar dışında kullanılamayacağı (soruşturma ve kovuşturmalarda delil olarak kullanılamayacağı), elde edilen bilgi ve kayıtların saklanmasında ve korunmasında gizlilik ilkesinin geçerli olacağı ve bu maddede belirtilen usul ve esaslara aykırı dinlemelerin hukuken geçerli sayılmayıp bu şekilde dinleme yapanlar hakkında Türk Ceza Kanunu hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Benzer düzenlemeler PVSK ve Jandarma Teşkilat Kanununda da bulunmaktadır.

---

¹¹⁵ Taşkın, a.g.e., s.243

¹¹⁶ şen, a.g.e., s.68

¹¹⁷ şahbaz, a.g.e., s.57

MİT Kanununun 6. Maddesinde yer alan “Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir” hükmü, MİT’ in yetki alanına giren konularda, özellikle yabancılar hakkında yapılan telefon dinleme ve tutulan kayıtların “ulusal güvenlik” gerekçesiyle hâkim ve mahkemelere karşı da gizlenmeye çalışılması, hem “hukuk devleti” ilkesinde ve hem de 6. Maddenin yukarıda belirttiğimiz sorumluluk hükmü çerçevesinde dayanaktan yoksundur. Bu nedenle, ulusal güvenliğin tehlikeye düşeceğinden hareketle, MİT’ in ve telefon dinleme için irtibat kurduğu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’ nın hukuka uygun davranıp davranmadıklarının araştırılması yargı denetimi dışında tutulamaz. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ve telefon dinleme konusundaki yetkinin kötüye kullanıldığına dair iddiaların soruşturulabilmesi ve kovuşturulabilmesi için elbette her kişi ve müesseselerin faaliyetlerinin yargı denetimine açık olması gerekir.¹¹⁸

Gerek bireyin özel hayatı ve gerekse bu kapsamda yer alan haberleşme hürriyeti ne sebeple olursa olsun sürekli takip imkânına tabi tutulabilecek kamuya açık alanlardan değildir.¹¹⁹ Bu anlayışın aksi yönündeki düzenlemeler ve uygulamalar, 1982 Anayasası’nın 13. Maddesinin ihlali sayılacaktır. Bu maddeye göre, “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz” şeklindedir.

2.2.2.2. Önleme Dinlemesinde Yetki

Bu konu, önleme dinlemesi tedbirine kimin karar verebileceği, yer itibariyle yetkinin ne olacağı, kapsamı ve kararda nelere dikkat edilmesi gerektiği şeklinde sıralanıp açıklanabilir. Önleme dinlemesinde de asıl yetkinin, yer itibariyle yetkili olan ceza hâkiminde olacağı ve bu yetkinin de sadece yasal düzenlemelerde

---

¹¹⁸ Şen, a.g.e., s.70

¹¹⁹ Şen, a.y.

gösterilen sınırlı konularda kullanılabilmesi hususunda tereddüt bulunmamaktadır.¹²⁰ Yer itibariyle yetkili ceza hakimi teriminden anlaşılması gereken ise 2559 sayılı kanun, 2803 sayılı kanun ve 2937 sayılı kanun ile önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yetkisi verilmiş olan kolluğun bulunduğu yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. Maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir.¹²¹

Yer itibariyle yetkili olan hâkim, sadece kendi yetki alanına giren alanda yapılan telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine karar verme yetkisine sahiptir. Ancak uygulamada bazen bir yerde görevli ve yetkili olan hakim, tüm ülkeyi kapsayacak şekilde iletişim araçlarının denetlenmesine yönelik kararlar verebilmektedir. Bu konuda yaşanan güncel örneklerden bir tanesi de Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin vermiş olduğu 27.11.2007 tarih ve 2007/6147 sayılı kararıdır. Bu kararda Ankara Özel Yetkili 11. Ağır Ceza Mahkemesi, görev ve yetki alanı yaklaşık 8-9 ili kapsıyor olmasına rağmen Jandarma Genel Komutanlığı'na ülke genelinde iletişimi tespit etme izni vermiştir. TİB tarafından yapılan itirazda 19.12.2007 tarih ve 2007/6522 sayılı kararlar ret edilmiştir. Nihayet konu kanun yararına bozulması amacıyla Yargıtay 9. Ceza Dairesinin önüne gelmiş ve Daire, diğer gerekçelerin yanında bazı yanlış kavram ve ifadeler de kullanarak¹²², Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin sadece kendi görev ve yetki alanıyla ilgili iletişimin tespiti kararı verebileceğini, ülke genelinde iletişimin tespitine yönelik karar vermesinin kanuna aykırı olduğunu belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.¹²³ Önleme dinlemesi, esas olarak hâkim tarafından karara bağlanabileceği gibi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili kılınan idari makamın vereceği yazılı emir doğrultusunda yapılabilir; ancak bu halde söz konusu yazılı emrin yetkili ve

---

¹²⁰ PVSK Ek madde 7/3' e göre, "Yetkili ve görevli hâkim, talepte bulunan kolluk biriminin bulunduğu yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı Kanunun 250. Maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir".

¹²¹ Şahbaz, a.g.e., s.56

¹²² Yargıtay 9. Ceza Dairesi söz konusu kararda bazı yanlış kavram ve ifadeler de kullanmıştır. Örneğin dava konusu olay tamamen iletişimin tespiti ile ilgili olmasına rağmen, karara iletişimin dinlenmesini de konu etmiştir. Bundan başka, Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı önleme amaçlı iletişimin tespiti ile ilgili olmasına rağmen adli amaçlı iletişimin denetlenmesinin düzenlendiği CMK 135 ve 138. Maddelerine atıflar yapmıştır. Bu atıflar da iki ayrı müessesenin karıştırılmasına neden olabilecek niteliktedir.

¹²³ Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 4.6.2008 tarih ve 2008/874 Esas 2008/7160 Karar numaralı kararı

görevli hâkimin onayına sunulması gerekir.¹²⁴ Bu süre dolduğu halde hâkimin karar vermemesi veya hâkim tarafından aksi yönde karar vermesi durumlarında tedbire derhal son verilir ve o ana kadar yapılan tespitler ortadan kaldırılır. Tüm bu konularda yetkili ve görevli hâkimin, talepte bulunan kolluk biriminin bulunduğu yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. Maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesi olduğu da unutulmamalıdır.

Az önce değindiğim Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin iletişimin denetlenmesine dair kararının Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından bozulmasının nedenlerinden bir tanesi de yer itibariyle yetkili olmayan hâkim tarafından böyle bir tedbire başvurulmuş olmasıdır. Karara göre özetle, “Haberleşme hürriyeti ve önleme amaçlı olarak iletişimin denetlenmesi hakkında yasal düzenlemelerin amaç, kapsam ve gerekçesi birlikte dikkate alınıp değerlendirildiğinde; maksadı ne olursa olsun hiçbir kuruma demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde insanlar şüpheli görülerek ülke genelini kapsayacak şekilde yetki verilemeyeceği, konu ile ilgili yasal düzenlemelerin ilgili maddeleri gereğince talepte bulunan kolluk birimlerinin buldukları yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı CMK m. 250/1 hükmüne göre kurulan ağır ceza mahkemesi üyelerinin kendi yargı çevreleri ile ilgili karar vermeleri gerektiği, sınırsız bir yetki verilmesi suretiyle iletişimin tespit edilerek dinlenmesine karar verilemeyeceği, yasa koyucunun da amacının bu olduğu açıktır. Bu nedenle, Yerel Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.” şeklinde gerekçelendirilmiştir.

Söz konusu kararın bozulmasına ilişkin olarak Adalet Bakanlığı' nın kanun yararına bozma talebi gerekçesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı' nın tebliğnamesi kısmında, “... temel hak ve hürriyetlerin özüne müdahale imkanı sağlayacak bir şekilde 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası' nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine, ölçülülük ilkesine ve Anayasanın 13. Maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına yönelik düzenlemeye aykırı bir şekilde ülke geneline yönelik uygulama yapılabilmesinin yolunun açıldığı, oysa verilen kararın 2803 sayılı Kanunun Ek 5. Maddesinin üçüncü fıkrasında belirtildiği biçimde somut verileri içermesi gerektiği, dolayısıyla anılan Kanunun

---

¹²⁴ Taşkın, a.g.e., s.228

amir hükmü gereğince; kararın, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespitte imkan veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenleri içermesinin gerekli ve zorunlu olduğu gibi 2803 sayılı Kanunun 9. Maddesi gereğince anılan Kanunun Ek 5. Maddesi uyarınca iletilen talepler ile verilen kararlar ile yazılan emirlerde, sorumluluk alanına ilişkin bilgi veya belgelere yer verilmesi gerektiği nazara alınmaksızın, ...” sözlerine yer verilerek, sadece usul ve yetki açısından değil, iletişimin denetlenmesi kararının özellikle esas yönünden hukuka aykırı olduğu ortaya koyulmuştur. Oysa yüksek mahkeme, kanun yararına bozma talebi gerekçesinde yer alan bu haklı dayanakları bir kenara bırakmış ve yerel mahkemenin yer itibariyle yargı yetkisini dikkate alan bir bozma kararı vermiştir.

Yüksek mahkemenin kararı sonucu itibariyle doğrudur; fakat önleme amaçlı iletişimin denetlenmesinin yasal dayanakları açısından incelenmesinde ve bu konudaki hukuka aykırılıkların tespitinde eksiklik bulunmaktadır.¹²⁵ Ayrıca yüksek mahkemenin kararında, sanki ülke çapında önleme maksatlı iletişimin denetlenmesi yapılamamakla birlikte, yer itibariyle yetki sınırları çizilmek suretiyle genel, soyut ve hukuki dayanakları tam manasıyla oturtulmaksızın önleme maksatlı iletişimin denetlenmesinin yapılabileceğine dair olumsuz bir sonuca ulaşılmaktadır.¹²⁶ Ülke genelinde iletişimini tespitine karar verilmesi, bu konudaki yasal düzenlemelerin ve ilgili alt mevzuat hükümlerinin göz ardı edilmesi, iletişimin denetlenmesine konu olan kişi ve iletişim türünün belirtilmemesi, kararda gösterilmemesi, bu konunun genel ve soyut bırakılması, kararda iletişimin denetlenmesinin amacının ne olduğunun somutlaştırılmaması, demokratik toplumda duyulan somut zorunluluk ve tedbiri uygulamada haklılık olsa bile “gerektiği kadar uygulanmasına izin verme” anlamına gelen “ölçülülük” ilkesinin göz ardı edilmesinin hukuka aykırı olacağını düşünmekteyim.

---

¹²⁵ Taşkın, a.g.e., s.228

¹²⁶ Şen, a.g.e., s.72

PVSK Ek Madde 7/4' ün son cümlesinde, önleme amaçlı olarak verilen iletişimin denetlenmesi kararlarının dayanaklı olması gerektiğine işaret edilmiştir.¹²⁷ Tedbirin süre uzatımına ilişkin bu hükmüne göre, “Ancak, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde hâkim, üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir”. Bu hükümde, önleme maksatlı olarak istenilen her dinleme talebinin kabul edilemeyeceği, hem usul ve hem de esas açısından hâkim tarafından gerekli incelemenin yapılması gerektiği ortaya koyulmuştur.

Yargıtay'ın yukarıda değindiğim kararına göre, önleme dinlemesini düzenleyen yasal düzenlemelerin amacı, kapsam ve gerekçeleri ile birlikte dikkate alınıp değerlendirildiğinde maksadı ne olursa olsun hiçbir müesseseye, demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan insanların şüpheli görülme suretiyle ülke genelini kapsayacak şekilde yetki verilemeyeceği, ilgili yasal düzenlemeler gereğince talepte bulunan kolluk kuvvetinin, buldukları yer itibarıyla yetkili olan ve CMK 250/1. Maddesi gereğince kurulan ağır ceza mahkemesi üyelerinin kendi yargı çevreleri ile ilgili karar vermeleri gerektiği, sınırsız bir yetki verilmek suretiyle iletişimin tespit edilemeyeceği ve dinlenemeyeceği, kanun koyucunun amacının da bunun aksi yönünde olmadığı açıktır.¹²⁸ Adalet Bakanlığı, CMK 309 ve 310. Maddeleri uyarınca ülke çapında uygulama birliğinin sağlanması ve yargı kararlarındaki hukuka aykırılıkların kaldırılarak, birey hak ve hürriyetlerinin korunması amacıyla “kanun yararına bozma” yolunu kullanmıştır. Yargıtay, isabetli bir şekilde geniş, maksadını aşan ve keyfi uygulamalara yol açacak ve bireyin iletişim hürriyetinin özünü zedeleyecek yerel mahkeme kararının tatbikini durdurmuştur.

Önleme amaçlı dinlemeye ilişkin şartların sadece ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen suçlarla sınırlı olduğu, bunun dışında başka bir şart ve sınırlamanın öngörülmediği, gerekli olması durumunda yasal düzenlemelerde belirtilen konularla ilgili kolluk kuvvetlerinin önleme amaçlı iletişimin tespiti ve dinlenmesi tedbirini

---

¹²⁷ Taşkın, a.g.e., s.206

¹²⁸ Şen, a.g.e., s.73

uygulayabileceği, bu konuda hâkimin sadece yer itibariyle yetkili olmasının yeterli olacağı şeklinde bir kabulün de doğru ve hukuka uygun olmayacağı açıktır.¹²⁹

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi düzenlenirken kanun koyucu olabildiğince geniş sınırlar çizmiş, adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinde var olan birtakım hukuksal sınırlamalara yer vermemiştir.¹³⁰ Gerçekten de, adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinde, tanıklıktan çekinme hakkı olan kişiler ve müdafii bakımından birtakım sınırlamalar getirilmesine karşın, önleme amacıyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanacağı kişilerle ilgili herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır.¹³¹ Önleme dinlemesi, genel, yaygın ve kim olduğu bilinmeyen kişiler ile onlara ait veya kullanımlarında olan iletişim araçları ile verilmemelidir. 1982 Anayasası'nın 22/2 maddesinde yer alan istisnai sınırlama hükmü ve bu hüküm dayanak alınmak suretiyle çıkarılan yasal düzenlemeler, hiçbir şekilde keyfi, istenildiğinde herkesi kapsayacak şekilde, şüpheli bir durum veya olay olmaksızın tatbiki mümkün iletişimin denetlenmesine imkân veren hukuk normları olarak kabul edilemez.¹³² Kaldı ki bu normlar, genel, dayanaksız ve keyfi tedbir uygulamalarına da izin vermeye müsait bir anlam içermemektedir.

Adından da anlaşılacağı üzere önleme dinlemesi, iletişimlerinin denetlenmelerini gerekli kılacak makul şüphelerin olduğu, bu konuda ciddi bilgi ve emarelerin elde edildiği, istihbarat kaynaklarından gelen bilgi aktarımlarının üzerlerinde suç işleyeceklerine dair tereddütleri oluşturduğu ve güçlendirdiği kişilerin yaptığı iletişimlerin denetlenmesi olarak yapılabilir.¹³³ Aksi halde, hem Anayasanın koruması altındaki kişi hak ve hürriyetinin özüne dokunulmuş olacağı gibi hem de yapılan bu tür işlem ve faaliyetler hukuka aykırı sayılacaktır.

---

¹²⁹ Şahbaz, a.g.e., s.75

¹³⁰ Şahbaz, a.e., s.51

¹³¹ Yardımcı Mehmet Murat, *ABD Hukuku, AIHM İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi*, Seçkin Yay, Ankara-2009, s.245

¹³² Hakeri ve Ünver, a.g.e., s.192

¹³³ Şahin Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yay, Ankara-2007, s.264

Görevli ve yetkili hâkim, önüne gelen bir tedbir talebinde veya gecikmesinde sakınca bulunan somut halin varlığı gerekçesinde uygulanmaya başlanıp da, onay için önüne gelen bir tedbirde, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi yoluna başvurulmasının gerekli olup olmadığını, bu konuda 1982 Anayasası'nın 22. Maddesinin ikinci fıkrası ile telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin önleme amaçlı denetlenmesi tedbirini düzenleyen yasal düzenlemelerde gösterilen amaç ve şartların oluşup oluşmadığını, yine 1982 Anayasası'nın 13. Maddesinde temel hak ve hürriyetlerin sınırlanabilmesi için gösterilen şartlar ile bu konudaki İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi hükümlerine ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarına, yine iç hukuktaki Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar ve ortaya koyulan ölçütlere uyulup uyulmadığını incelemek ve buradan ulaşacağı sonuca göre karar vermek zorundadır.

Hâkim hiçbir şekilde sırf kendisinden önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri talep edilen veya uygulanmasına başlanan tedbiri kabul eden ve onaylayan bir makam olarak görülemez.¹³⁴ Kanun koyucunun, haberleşme hürriyeti gibi özel hayatın gizliliği ve korunması hakkının vazgeçilmez bir unsuru sayılan bir hukuki yarara yapılacak müdahalede özellikle "hâkim kararı" aramasının elbette bir maksadı bulunmaktadır.¹³⁵ Bağımsız ve teminatlı hâkimler, hiç kimsenin baskısı ve tesiri altında kalmaksızın, korunan hukuki yararlar arasındaki menfaat dengesini, ölçülülüğü, gerekliliği, hukuka uygunluğu ve somut olaydaki zorunluluğu inceleyip tespit ederek, kamu görevlilerince kendilerine yapılan talepleri karara bağlamakla yükümlüdürler.

Uygulamada, önleme dinlemesi yönünden polis ve jandarma arasındaki özellikle yetki ihtilafının çıktığı, önleme dinlemesinden adli soruşturma aşamasına geçilmesinde aksaklıklar yaşandığı görülebilmektedir. Bu sebeple, önleme dinlemesinin polis ve jandarma bakımından aynı yasal düzenleme altında ele alınması yoluyla bu noktada çıkabilecek yetki çatışmalarının önüne geçilmesi isabetli olacaktır. Önleme dinlemesine konu sebeplerin geniş ve soyut olduğu, bu nedenle katalog belirlemesi yapılmasının gerekli olduğu düşüncesi ileri sürülebilir. Elbette

---

¹³⁴ Hakeri ve Ünver, a.g.e., s.192

¹³⁵ Şahbaz, a.g.e., s.48

buradaki iletişimin denetlenmesi türü adli amaçlı olmadığından, belirli fiillerle sınırlandırılacak katalog tespiti yoluna başvurulması isabetli sonuç vermeyecektir.¹³⁶

Önleme dinlemesinde, örneğin Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Ek 7. Maddesinin yedinci fıkrasına göre, “Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz”. Bu hükmün ilk incelemesinde, önleme dinlemesi vasıtasıyla elde edilen kayıtların delil olarak kullanılamayacağı ileri sürülebilir. Usule uygun dinleme ve tespit yapılmışsa, buradan elde edilen kayıtların bir ceza soruşturması başlatılmasına dayanak teşkil edebileceğini ve dinlemeye konu suçların CMK 135/6. Maddesinde yer alan katalog kapsamında bulunması şartıyla elde edilen kayıtların delil değerinin olacağı ileri sürülebilir.¹³⁷

Bu konuda, usulüne uygun yapılan önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi sonuçlarının, bir ceza soruşturması başlatılmasına dayanak oluşturabileceği noktasında tereddüt bulunmamaktadır. Esas sorunu, bu tedbir yoluyla elde edilen bulguların ceza soruşturması ve kovuşturmalarında delil olarak kullanılabilip kullanılamayacağıın tespiti oluşturmaktadır.¹³⁸

Önleme amaçlı dinlemeye başvurabilme şartları, bu konudaki düzenlemeler ile CMK 135. Maddesinde öngörülen şartlar arasında farklılıklar bulunması ve “önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen kayıtların, yasal düzenlemelerde gösterilen amaçlar dışında kullanılamayacağı” na dair düzenleme karşısında, buradan elde edilen bulguların, ceza soruşturması ve kovuşturmalarında delil olarak kullanılamayacağı düşünülebilir. Hatta önleme amaçlı iletişimin tespiti yoluyla elde edilen bulguların, bir ceza soruşturması başlatılmasının dayanağı olmasının yanında, belki CMK 135. Maddesinde öngörülen tedbire başvurabilmek için aranan “suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı” şartının gerçekleşmesinde kullanılabileceği; fakat bunun dışında suçun ispatına delil teşkil etmeyeceği savunulabilir.

---

¹³⁶ Şen, a.g.e., s.74

¹³⁷ Taşkın, a.g.e., s.225

¹³⁸ Şahbaz, a.g.e., s.51

CMK 135. Maddesinde öngörülen şartlardaki farklılıklar ve önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine başvurmakta kolaylıklar, bu yolla elde edilen bulgulara delil değeri verildiğinde, kolluk kuvvetlerinin sürekli şekilde önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinden hareketle delil toplama usulüne başvurmalarının ve CMK 135. Maddesinin etkisiz hale getirilmesinin önünü açacağından, kişi hak ve hürriyetleri ile şüpheli ve sanık haklarının korunması bakımından söz konusu bulguların suçun ispatında delil niteliği taşımaması gerektiğini düşünmekteyim. Gerçi bu konuda “acaba delil kullanım imkânını çok mu kısıtlıyoruz” veya “kolluk kuvvetlerinin suç failleri tespit yol ve imkânını gereğinden fazla daraltıyor muyuz” veya “birey hak ve hürriyetlerinin korunması adına, kamu düzeninin korunmasını göz ardı mı ediyoruz” soruları akla gelmektedir. Ancak belirtmeliyim ki, bireyin son derece önemli ve vazgeçilmez bir hürriyeti olan iletişim hürriyetine müdahalede ve bu yolla elde edilen bulguların delil olarak kullanılmasında sınırı çok genişletmemek, bu hürriyetin özüne dokunmamak, kötüye ve aşırı kullanımının önünü kesmek lüzumuna da işaret etmek isterim.

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine imkân tanıyan tüm düzenlemelerde, önleme amaçlı olarak yürütülen iletişimin denetlenmesi faaliyeti çerçevesinde elde edilen kayıtların sadece ilgili maddelerinde gösterilen amaçlar içinde kullanılabilmesi, bunun dışında kalan başka amaçlar için kullanılamayacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir.¹³⁹ Buna göre; önleme amaçlı yapılan iletişimin denetlenmesi faaliyetleri neticesinde elde edilen kayıtlar, polis ve jandarma tarafından kamu düzeninin korunması, emniyet ve asayişin sağlanmasına hizmet etmek için istihbarat toplamakta ve Milli İstihbarat Teşkilatı yönünden de casusluk ve terörist faaliyetlerin önüne geçilmesi ve ortaya çıkarılmasında kullanılmalı, başka maksatla kullanılmamalıdır. Örneğin, Cumhuriyet Savcısı bu bilgilere dayanarak kamu davası açamaz, burada açık bir delil yasağı hükmü bulunması sebebiyle mahkemenin de bu bilgilere dayanarak mahkumiyet hükmü tesis etmesi mümkün değildir. Ayrıca önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi sonucu elde edilen bilgilerin, bir hukuk davasında kullanılması da söz konusu değildir. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi sırasında kullanılan ifadelerin hakaret oluşturması halinde, bu bilgilere

---

¹³⁹ Şahbaz, a.g.e., s.51

dayanılarak tazminat davası açılması veya bir boşanma davasının ispat aracı olarak kullanılması mümkün görünmemektedir.¹⁴⁰

Elbette önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi sonucunda elde edilen kayıtlar, hukuka aykırı bir faaliyetin tespiti sonucunda başlatılacak soruşturmaya dayanak olabilecek; fakat bunlar suçun ispatında delil olarak kullanılamayacaktır.¹⁴¹ Belki bu noktada, bu kayıtların ceza muhakemesi hukuku bakımından hukuka aykırı sayılması ve dolayısıyla bunlar yoluyla elde edilen delillerin de “hukuka aykırı delillerin uzak etkisi” esaslı uyarınca hukuka aykırı kabul edilmeleri gerektiği ileri sürülebilir ki, bu fikre katılmamak mümkün değildir. Çünkü delillerin hukuka aykırı elde edilmesi başka, yasal dayanak çerçevesinde önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yapılması ve bunlardan elde edilen kayıtların ceza soruşturması ve kovuşturmalarında kullanılamaması başka anlamı taşımaktadır. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesinde, şartlarına bağlı kalındığı müddetçe bir hukuka aykırılık olmayıp sadece bunların delil olarak kullanılmasının engellenmesi söz konusudur. Bunun sebebi de belki önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yolunun tatbikinin adli amaçlı olana nazaran daha kolay uygulanabilmesine dayandırılabilir.¹⁴²

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi kayıtlarının hukuka uygun olduğu ve dolayısıyla “hukuka uygun delil” niteliğine sahip olmak suretiyle ceza soruşturması ve kovuşturmalarında kullanılabilmesi iddia edilebilir. Bu fikre de katılmak mümkün değildir. Çünkü kanun koyucu, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen kayıtların delil olarak kullanılmasını imkân dışı bırakan açık bir düzenlemeye yer vermiştir.¹⁴³

Birkaç suç işlendiğinde, bir olayda belirlenen telefon numarasının kimlerle görüştüğü araştırılmakta ve ardından tespit edilen tüm numaralar dinlemeye alınabilmektedir. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi olarak başlayan tedbir daha sonra adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirine geçiş yapmaktadır. Önleme

---

¹⁴⁰ Taşkın, a.g.e., s.226

¹⁴¹ Şahbaz, a.g.e., s.51

¹⁴² Taşkın, a.g.e., s.226

¹⁴³ Şen, a.g.e., s.72

dinlemesinin suçun işlenmesinden önceki döneme ilişkin olduğu ve adından da anlaşılacağı üzere “önleme” amaçlı olduğu dikkate alındığında, burada suç işlendiği iddiası bulunduğundan, önleme dinlemesinden değil, tümü ile adli amaçlı dinlemeden bahsetmek mümkün olabilecektir. Birkaç olayın meydana geldiği yerlerde yapılan telefon görüşme kayıtlarına, bu kayıtlardan da şüpheli görülenlerin telefon numaralarına ve kimlik bilgilerine ulaşılmakta, bu yolla elde edilen tüm bulgular mukayese edilmekte ve sonrasında adli dinlemeye geçilebilmektedir. Suçların işlenmesine yönelik önleme dinlemesi ile bu örneği birbirine karıştırmamak gerekir. CMK 135. Maddesi dikkate alındığında, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbirine ilişkin şartların gerçekleşmesinde kanun koyucunun sıkı bir düzenleme öngördüğü görülecektir. Buna göre, ortada bir suç işlendiği iddiası olması, bu iddianın kuvvetli şüphe sebeplerine dayanması, başka şekilde delil elde etme imkânı bulunmaması halinde, önceden belirlenen ve tespit edilen şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin denetlenmesi mümkündür. Bunun dışında, birtakım tahmin ve varsayımlardan hareketle, bireylerin iletişim kayıtlarına istenildiği gibi girilerek ve esasında adli amaçlı iletişimin denetlenmesi yolu tercih edilmesi gerekirken, “önleme dinlemesi” varmış gibi tedbire başvurmak hukuka uygun sayılamaz.¹⁴⁴

Yine önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirini öngören düzenlemelerdeki ortak bir hükme göre “Bu madde de belirlenen usul ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılamaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır”. Bu hüküm, delillerin kullanımı ile ilgili olmayıp ceza hukuku bakımından hukuka uygunluk sebebi ortaya koyan bir düzenlemeyi içermektedir. Çünkü Türk Ceza Kanunu’nun 132 ile 140. Maddelerinde “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” öngörülmüş, bu kapsamda bir kimsenin haberleşmesinin ve görüşmesinin gizliliğinin ihlali suç olarak düzenlenmiştir. İşte bu noktada önleme amaçlı iletişimin denetlenmesini yapanlar bakımından suçun oluşumuna sebebiyet verilmemesi ve yasal düzenlemeler arasında çelişkiyi önlemek amacıyla kanun koyucu tarafından yukarıda işaret ettiğimiz ortak düzenlemeye yer verilmiştir. Ayrıca iletişimin denetlenmesi tedbirine karşı kişinin önceden haberdar olup hukuka aykırı

---

¹⁴⁴ Şahbaz, a.g.e., s.51

olan tedbirin durdurulması için üst kanun yollarına başvurmasındaki fiili imansızlık sebebiyle ilgiliye yapılacak bildirimden veya kişinin tedbirden başka bir şekilde haberdar olması halinde temel hak ve hürriyetlerine yapılan müdahale sebebiyle tazminat hakkı doğacaktır.¹⁴⁵ Bunun dışında söz konusu hüküm, önleme amaçlı dinleme yoluyla elde edilen kayıtların delil olarak kullanılmasına imkân vermemektedir.

2.2.2.3. Önleme Amaçlı Dinlemeye İlişkin Özellikler

I. Bu koruyucu önlemlere başvurabilmek için, hâkim kararı veya yetkili kılınan mercii tarafından verilen kararın 24 saat içinde hâkim tarafından onanması aranmıştır. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde, dinleme içeriğine ilişkin kayıtlar en çok on gün içinde yok edilecektir.

II. Kararda ve yazılı emirde, tedbirin uygulanacağı kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurmayı gerekli kılan nedenlere yer verilecektir. Bu sayede belirli şahıs ya da şahıslara bağlı olmaksızın, bütün ülkeyi kapsayacak şekilde veya belirli bölge ve alanları kapsayacak şekilde telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti, dinlenmesi yahut kayda alınması yönünde bir karar verilemeyecektir.

Aynı uygulama, adli amaçlı iletişimin tespiti ve dinleme bakımından da geçerlidir. Kolluk ve savcılık makamı, olayın meydana geldiği yeri veya bir veya birkaç baz istasyonunu kapsayacak; fakat belirli şüpheli/şüpheliler veya sanık/sanıklar hakkında olmayan bir iletişimin tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, dinleme ve kayda alma yapamayacağı gibi bu yönde genel bir mahkeme kararı vermek de hukuka aykırı olacaktır.

III. Kararların uygulanması, uzatılması süre ile sınırlandırılmış, elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi kabul edilmiştir.

---

¹⁴⁵ Özbek Veli Özer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yay, Ankara-2006, s.433; Hakeri ve Ünver, a.g.e., s.197; Çolak ve Taşkın, a.g.e., s.638

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi kararında ve yazılı emrinde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler gösterilmelidir. İletişimin denetlenmesi kararı en fazla üç ay için verilebilir. Bu süre aynı usulle en fazla üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilir. Casusluk faaliyetlerinin tespiti ve terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde ise hâkim, üç aydan fazla olmamak üzere sürenin çeşitli defalar uzatılmasına karar verebilir.

IV. Söz konusu tedbirlerin denetimi, bu tedbirleri uygulayan kurumların ilgili kanunlarındaki usullerle yapılacak, getirilen hükümlerle belirlenen usul ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmayacak ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında ilgili ceza ve disiplin normları tatbik edilecektir.

Önleme dinlemesi, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ve Alman hukukunda kabul edilmiştir. ABD' de haberleşmenin dinlenmesiyle ilgili düzenlemeler yapılırken Başkan'a, devletin birlik ve bütünlüğünü, cebir ve diğer hukuka aykırı yöntemlerle bozmaya yönelik yakın ve mevcut bir tehlike bulunan hallerde, hâkim kararı olmadan telefonları dinletebilme yetkisi verilmiştir. Bu paralelde olmak üzere Kongre 1978 yılında, "Foreign Intelligence Surveillance Act" (FISA) adlı yasayı yürürlüğe koymuştur. Bu yasa hükümlerine göre Başkan, Başsavcı aracılığıyla yabancı ülke ve devletlerden gelebilecek tehlikeleri sezebilmek amacıyla bir seneye kadar sürebilecek şekilde telefonları dinletebilecektir.¹⁴⁶

Gerek Alman ve gerekse Amerikan Hukuku'nda düzenlenen önleme dinlemesi, Türk Hukuku'nda 5397 sayılı kanunla düzenlenen önleme dinlemesinden farklı olarak, somut olayda gecikmesinde sakınca bulunan istisnai durumlar dışında (bu hallerde dahi 24 saat içinde istisnai yazılı emir hakkında hâkim onayı alınmalıdır) hâkim kararı olmaksızın yapılabilen ve belirli hallerde tüm telefonları kapsayabilen genel bir dinlemedir.¹⁴⁷ 1982 Anayasası ve 5397 sayılı kanunla

---

¹⁴⁶ Yenisey Feridun ve Altunç Sinan, *İletişimin Denetlenmesi Hakkında*, Bahçeşehir Üniversitesi, Mart-2007

¹⁴⁷ Şahbaz, a.g.e., s.29

getirilen esasların, önleme dinlemeleri çerçevesinde kişi hak ve özgürlükleri ve bu kapsamda iletişim hürriyeti için daha sağlam bir güvence sağladığını söyleyebiliriz.¹⁴⁸

Önleyici amaçlı, yani henüz suç veya suça teşebbüs olmadan yapılacak dinleme, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Ek madde 7, Jandarma Teşkilatı Kanunu'nun Ek Madde 5 ve MİT Kanunu'nun 6. Maddesinde düzenlenmiştir. Her ne kadar bu şekilde elde edilen veriler delil olarak kullanılamasa da ortada henüz işlenmeye başlanmış bir suç dahi olmaksızın kişinin iletişim hürriyetine müdahale içeren bu tür yöntemlerin isabetli olmadığını, uygulanacaksa bile son derece sınırlı ve şartları ayrıntılı incelemek suretiyle tatbik edilmesi gerektiğini belirtmek isterim. Gerek önleyici ve gerekse adli amaçlı dinlemelerin dayanağını hâkim kararları oluşturmaktadır. Bu kararlarda, yasal düzenlemelerde gösterilen gerekçeler ile somut olayın özelliklerinin iyi değerlendirilmesi, somut olayda yasal şartların bulunup bulunmadığının ayrıntılı incelenmesi lüzumu vardır.¹⁴⁹

Esas itibariyle iletişim hürriyetine yönelik en ciddi sınırlandırma ve müdahale, adli amaçlı dinlemeden ziyade her ne kadar elde edilen veriler delil olarak kullanılamasa da önleyici amaçlı iletişim denetlemelerinden gelmektedir. Bu konuda iki sakınca ortaya koyulabilir; ilki, ortada henüz işlenmiş bir suç veya suça teşebbüse konu icra hareketlerine başlanması olmayıp sadece başlama ihtimali bulunan ve henüz hazırlık hareketleri aşamasında olan suçun icra hareketlerinin önüne geçilmesi ve bu sayede suçun işlenmesinden evvel durdurulması söz konusudur.

Kanaatimce hâkim, en azından bir suç işleme ihtimalini yüksek derecede önüne gelen talepte gösteren somut bulgu ve emarelerin varlığını aramalıdır. Eğer bir yerde örgütlü şekilde uyuşturucu madde ticareti suçunun işleneceği iddiası ortaya koyulmuşsa, bu noktada hangi olaylardan dolayı bu sonuca ve talebe ulaşıldığının, iletişimi denetlenmek istenenlerin kimler olduğunun ve olayla bağlantılarının somut bilgi ve bulgularla hâkime sunulması gerekir. Aksi halde, sırf duyum ve beyandan hareketle iletişim hürriyetine müdahale içeren önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi

---

¹⁴⁸ Yardımcı, a.g.e., s.262

¹⁴⁹ Şen, a.g.e., s.75

kararlarının hâkimlerimizce verilmemesi gerekir. Sadece soyut yasal dayanakların kararda yer alması, o kararın hukuka uygun verildiği ve müdahaleye maruz kalan hak ve hürriyete hukuka uygun sınırlama getirildiği anlamına gelmeyecektir.

İkincisi ise, maalesef kanun koyucu tarafından işlenmesinin önüne geçilmesi düşünülen suçlarla ilgili sınırlama yapılarak, bu suçlar dışında önleme dinlemesine başvurulamayacağı kabul edilse bile, kapsama giren suçlar bakımından müdahalenin şartlarında bir belirsizlik ve dolayısıyla genişlik olduğunu görmekteyiz. Bir başka ifadeyle, önleme amaçlı dinlemeler ile adli amaçlı dinlemeler mukayese edildiğinde, önleme amaçlı dinlemenin yasal dayanaklar bakımından daha kolay uygulanabilir olduğunu söylemek mümkündür.¹⁵⁰ İşte bu noktada da hâkim önüne gelen talebi, somut olayın özellikleri ve talebi karşılayacak ciddiyette dayanakların olup olmadığı açısından dikkatle incelemeli ve somut dayanaktan yoksun talepleri reddetmelidir.¹⁵¹ Aksi halde, 1982 Anayasası'nın 13. Maddesine aykırı olacak şekilde iletişim hürriyetinin özüne dokunan uygulamalarla karşı karşıya kalmak ve "hukuk devleti" ilkesine tümü ile ters düşen sonuçlara ulaşmak tehlikesi kaçınılmaz şekilde gündeme gelecektir.

Önleyici amaçlı teknik araçlarla izleme, Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Ek 7. Maddesi ile Jandarma Teşkilat Kanunu'nun Ek 5. Maddesinde düzenlendiği halde, benzer düzenlemeye MİT Kanunu'nun 6. Maddesinde yer verilmemiştir. Dolayısıyla MİT'in, önleyici amaçlı teknik araçlarla izleme yetkisi bulunmamaktadır.¹⁵² Bundan başka polis ve jandarmanın da, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 140. Maddesinde belirtildiği biçimde ses ve/veya görüntü kaydetme yetkisi bulunmamaktadır. Çünkü önleyici amaçlı teknik araçlarla izlemeye izin veren düzenlemeler, 140. Madde de gösterilen açıklıkta ses ve/veya görüntü kaydına imkân tanımayıp sadece teknik araçlarla izleme yapılabileceğini belirtmiştir. Kanun koyucu CMK 140. Maddesinde öngörüldüğü şekilde önleyici kolluğa yetki tanımak isteseydi iletişimin denetlenmesi tedbirinde olduğu gibi açık bir hükme yer vererek ses ve/veya görüntü kaydı yapılabileceğine dair kuralı yasal düzenlemeye dâhil ederdi.

---

¹⁵⁰ Şahbaz, a.g.e., s.69

¹⁵¹ Yardımcı, a.g.e., s.262

¹⁵² Taşkın, a.g.e., s.209; Yardımcı, a.g.e., s.242; Şen, a.g.e., s.70

İzleme kelimesinin anlamı, ses ve görüntü kaydını içermemektedir. Kanunda açık bir şekilde yer almayan bu kayıt yetkisinin varlığını iddia etmek, neden 140. Maddenin ses ve/veya görüntü kaydına ilişkin hükme yer verdiği konusunda bir tartışmayı gündeme getirecektir. Kanun koyucu önleme amaçlı teknik araçlarla izlemede ses ve/veya görüntü kaydına izin vermeyi amaçlasaydı, 140. Maddede yer alan bu yöndeki hükme diğer düzenlemelerde de yer verirdi.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 140. Maddesine göre, konuta yönelik teknik araçlarla izleme, ses ve/veya görüntü tespiti yapabilmek mümkün değildir. Adli amaçlı teknik araçlarla izleme tedbiri, kamuya açık alanlar ve işyerleri ile sınırlandırılmıştır. Önleyici amaçlı teknik araçlarla izleme ise, kanaatimizce 140. Maddeden farklı olarak işyerlerinin takibi açısından da mümkün değildir. Bir başka ifadeyle bu tür izleme, kamuya açık alanlar yönünden geçerlidir.

Elbette burada adı geçen "takip" kavramı teknik araçlarla yapılan izlemeleri kapsamaktadır.¹⁵³ Bunun dışında, teknik araçlar kullanılmaksızın bir kimsenin nereye gittiğinin, orada ne kadar kaldığının ve nereleri dolaştığının izlenmesi CMK 161/1. Maddesi hükmü kapsamında değerlendirilmelidir.

Teknik araçlarla izleme, kişilerin hareketi, ilişki veya başkalarıyla yaptıkları konuşmaları takip amacını taşıyan ve çeşitli teknik cihazlar vasıtasıyla gerçekleştirilen faaliyet olarak tanımlanabilir. Bu sırada kullanılan teknik araçların bir kısmı optik ve bir kısmı da akustik izleme maksadına yöneliktir.

Her ne kadar önleme amaçlı dinleme ve izleme sonuçları delil olarak kullanılamasa da bireyin özel hayatına yönelik müdahale içerdiğinden son derece sınırlı uygulanmalı, özel hayata yönelik yasal müdahale şartlarının somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği hâkim tarafından sıkı bir şekilde denetlenmeli ve bu tür müdahaleler hak ve hürriyetlerin özünü zedeleyecek biçimde tatbik edilmemelidir.¹⁵⁴

Önleme dinlemesinin suçların işlenmesini engellemek amacına hizmet ettiği gerekçesiyle, en azından sinyal bilgilerinin takibinin takip edilen kişinin kimliğine ihtiyaç olmaksızın sınırsız yapılması gerektiği, bu yetkinin önünü açmak suretiyle

---

¹⁵³ Şen, a.e., s.75

¹⁵⁴ Taşkın, a.g.e., s.209

istihbari takiplerden daha iyi sonuçlar alınabileceği ileri sürülmektedir. Suçların önlenmesi ve kamu yararı bakımından olumlu bir düşünce gibi gözükse de kullanım keyfiliği, sınırsızlığı kişi hak ve hürriyetlerinin sürekli tehdit altında kalacak olması sebebiyle bu düşünceye iştirak etmediğimi belirtmek isterim. Aynı şekilde kim tarafından kullanıldığı belli olmayan bir cep telefonu makinesinin sadece IMEI numarasından hareketle ve o an kim o makineyi kullanmakta ise onun takip edilmesi ve dinlenmesinin önünün açılması da isabetli değildir. Şu an makinenin IMEI numarasına dayalı önleme veya adli amaçlı olarak bu tür takip ve dinlemeler yapılmaktaysa tüm bunların hukuka aykırı olduğunu ve suç teşkil ettiğini belirtmek isterim. Yetkili makamlar, bu tür hukuka aykırılıkların önüne geçilmesi, varsa sorumlularının cezalandırılması ve bu yolla elde edilen delillerin dikkate alınmaması hususlarında gerekli tedbirleri almalıdırlar.

2.2.3. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi

İletişimin denetlenmesi tedbiri, açık bir şekilde ilk olarak 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 2. Maddesinde “iletişimin dinlenmesi ve tespiti” adıyla düzenlenmiştir. Daha önce ise, bu konuda yasal boşluk olup “iletişimin denetlenmesi” hakkında tartışmalı şekilde kıyas yoluyla 1412 sayılı CMUK'un “postada el koyma” müessesesini düzenleyen 91. ve 92. Maddeleri tatbik edilmekteydi. Bir görüşe göre, ceza yargılaması normlarının açık düzenleme getirmediği hallerde, kıyas yoluyla ceza tahkikatlarında kişinin hak ve hürriyetlerine müdahale edilemez. Diğer bir görüşe göre ise, “kanunilik” prensibi ceza hukukunda geçerli olup ceza yargılaması hukukunda “kıyas” müessesesinden delillerin toplanması ve değerlendirilmesi amacıyla yararlanılabilmelidir.¹⁵⁵ Elbette en doğrusu, zamanın gelişmelerine uygun delil toplama tekniklerinin yasal zeminde düzenlenmesi olarak kabul edilmelidir.

Daha sonra 4422 sayılı Kanunun yürürlüğüne son verilerek, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun “Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin

---

¹⁵⁵ Şen Ersan, *Türk Ceza Yargılaması Hukuku'nda Hukuka Aykırı Deliller Sorunu*, Beta Yay, İstanbul-1998, s.15

Denetlenmesi” başlıklı beşinci bölümünde 135 ile 138. Maddeler arasında, “iletişimin denetlenmesi” tedbirinin kapsamı ve şartları ayrıntılı şekilde belirlenmiştir. İletişimin denetlenmesi, klasik delil toplama tekniklerinden sonra gelen ikincil tedbir niteliğinde öngörülmüş, böylece kişinin muhaberat hürriyetine yönelik müdahalenin geniş tutulmaması hedeflenmiştir.¹⁵⁶ CMK’nın 135 ile 138. Maddeleri arasında düzenlenen iletişimin denetlenmesi, 139. Maddesinde düzenlenen gizli soruşturmacı ve 140. Madde de teknik araçlarla izlemenin birer koruma tedbiri olduğu; çünkü bu usullerin delil toplama ve/veya failleri elde etmede kullanıldıkları, bu yönleriyle modern teknikler olarak klasik koruma tedbirleri olan arama, elkoyma, gözaltına alma ve tutuklama tedbirleri ile benzer özellikler taşıdıkları ifade edilmektedir.

CMK 135. Maddesi devamında yer alan bu yeni usullerin, birer koruma tedbiri veya özel yargılama tedbiri olarak adlandırılmayacağı, bunların “delil elde etme yöntemleri” başlığı altında ve bu isimle değerlendirilmesinin isabetli olacağı da ileri sürülmüştür.

Kanaatimce, adları ne olursa olsun CMK 135. Maddesi ve devamında yer alan usuller, suç ve failleri ile ilgili delil toplama yöntemleri olarak benimsenip ayrıca bunlara koruma tedbiri veya özel yargılama tedbiri denilmesinin sonuca etkili olmayacağı kabul edilmelidir. Kaldı ki, CMK 135. vd. Maddeleri hükümlerinin yer aldığı beşinci bölüm, “Koruma Tedbirleri” başlığı altında düzenlenen dördüncü kısmının içinde bulunmaktadır. Bu nedenle de, CMK 135. vd. Maddeleri için “koruma tedbiri” adının kullanılmasında bir yanlışlık olmayacağını da eklemek isterim.

2.2.3.1. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesi İçin Gerekli Şartlar

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 135. Maddesi uyarınca, iletişimin denetlenmesi ve kayıt altına alınmasına dair koruma tedbirine üç şartın gerçekleşmesi halinde başvurulabilecektir. Bu koşullardan herhangi birisinin ihlali

---

¹⁵⁶ Çolak ve Taşkın, a.g.e., s.645

sonucunda elde edilen delil, “hukuka aykırı delil” niteliği taşıyacak olduğundan, ceza yargılamasında kullanılamayacaktır.

Bunlar; kuvvetli suç şüphesinin bulunması, başka suretle delil elde etmenin mümkün olmaması ve telefon konuşmalarının dinlenmesi ve kayda alınmasına konu fiilin, CMK’nın 135. Maddesinin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birisinin kapsamına girmesi olarak sıralanabilir.

Kanun koyucu, “kişi güvenliği” kadar önem taşıyan bir kişi hak ve hürriyeti olan “özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı/muhaberat hürriyeti”ne olur olmaz müdahale edilmesini önlemek istediğinden, bu noktada suç delili ve/veya failinin elde edilmesi maksadıyla “muhaberat” hürriyetine yapılabilecek müdahalelerde oldukça sınırlı davranmıştır. Böylece, kişi hak ve hürriyetlerine karşı otoriteden gelebilecek ve “kolaycılık” olarak nitelendirilebilecek yöntemlerin tatbikine imkan tanınmamıştır.

2.2.3.1.1. Ön Koşul

CMK söz konusu tedbirin uygulanabilmesini, bir suç dolayısıyla ceza soruşturması ve kovuşturması yapılması, bu kapsamda şüpheli veya sanığın iletişiminin denetlenmesi koşuluna bağlı tutulmuştur. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 06.11.2007 gün 2007/8700 E. 2007/8903 K. Sayılı kararına göre, hakkında disiplin veya idari soruşturma yapılan kamu görevlisi yönünden henüz ortada ceza soruşturması ve kovuşturması bulunmadığından, CMK 135. Maddesi çerçevesinde telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi kararı verilemez.¹⁵⁷ Ceza Muhakemesi açısından iletişimin denetlenmesi yetkisinin, delil elde etmek amacıyla işlendiği iddia olunan bir suçun soruşturma ve/veya kovuşturmasıyla sınırlı olduğu söylenebilir. Böylece CMK’nın 135. Maddesi, aşağıda açıklayacağımız üç şart

---

¹⁵⁷ Kararda, “Somut olayda hakkında soruşturma izni verilen Cumhuriyet Savcısının suç şüphesi altında bulunduğu ilişkin bir bulgu ya da belgeye rastlanmadığı gibi, aksine soruşturma fezlekesinde “cezaî yönden soruşturma aşamasını gerektiren somut bir delilin mevcut olmadığı, ancak eşi ile geçimsizliğini meslektaşlarına deşifre ederek, eşinin de aynı şekilde davranıp bir bayan avukatın adını bazı hakim ve savcılarla paylaşması neticesinde sübjektif değerlendirmelere neden olacak şekilde davranmaları ve adı geçen Cumhuriyet Savcısının çevresindeki insanlarla olan ölçüyü mesleğinin gerektirdiği şekilde ayarlayamaması ise disiplin yönünden kovuşturmayı gerektirdiği” belirtilmektedir.

dışında kalan ve “ön koşul” olarak nitelendirebileceğimiz bir esası daha kabul etmiş olmaktadır.

Şüpheli ve sanık kavramları CMK 2. Maddesinde tanımlanmış olup, söz konusu tedbirin şüpheli ve sanık sıfatını taşımayan üçüncü kişiler hakkında uygulanması hukuka uygun değildir. Alman hukukunda kendisinden şüphelenilmeyen kişilerin de iletişiminin denetlenmesine imkan tanınmışken¹⁵⁸ CMK, sadece şüpheli ve/veya sanık için bu tedbirlerin uygulanabileceğini açık şekilde ifade etmiştir. CMK’ya göre şüpheli konumuna girdiği için iletişimin dinlenmesi kararı verilmiş olan kişi ile konuşan, henüz “şüpheli” konumunda olmayan bir kişinin CMK 135/6. Maddesinde yer alan katalog suçlardan birisini işlediği şüphesi ortaya çıkarsa, bu tesadüfi bilginin ileride “delil” olarak kullanılması mümkün olabilecektir.¹⁵⁹

CMK’nın 135. Maddesi kapsamında, şüpheli şahsa ait telefonun görüşme yaptığı tüm karşı numaraların dinlenerek, kayda alınan görüşmelerin yapıldığı anda bulunduğu baz istasyonlarının tespiti amacıyla, karşı numaranın sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine karar verilmesi ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sınırının şüpheli ve/veya sanık tarafından kullanılan iletişim araçlarını aşacak şekilde genişletilmesi hukuka aykırı olacaktır. Gerek CMK’nın 135. Maddesi ile 137. Maddesi ve gerekse Ceza Muhakemesi Kanunu’nda öngörülen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine ilişkin talepte bulunulması, kararların alınması ve tatbiki sırasında uyulacak usul ve esasları gösteren Yönetmelik (14.02.2007 tarihli ve 26434 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan) hükümleri incelendiğinde, şüpheli ve sanık sıfatını taşımayan kişiler hakkında yapılan iletişimin ve iletişim araçlarının denetlenmesi tedbirine doğrudan doğruya veya dolaylı olarak başvurmak hukuka uygun kabul edilmeyecektir. Çünkü bu düzenlemelerde, ancak şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespit edileceği, dinlenebileceği, kayda alınabileceği, sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceği öngörülmüştür. Bu sıfatları taşımayan kişilerin, doğrudan doğruya veya hakkında tedbir uygulanan bir şüpheli ya da sanık üzerinden

---

¹⁵⁸ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.699; Yenisey ve Altunç, a.g.e., s.28

¹⁵⁹ Yenisey ve Altunç, a.e., s.12

iletişimlerinin denetlenmesi mümkün değildir. Aynı şekilde şüpheli veya sanık ile tanıklıktan çekinme hakkı olanlar arasında iletişim tespit edilmiş olabilir. Bu halde kanun, sadece kayda alma yasağı koymuş olsa da kanaatimce iletişimin içeriği de dinlenmemelidir. Zira dinlenmiş olsa bile delil olarak kullanılamayacak, tanıklıktan çekinme hakkı olan kişi o konuda konuşmaya zorlanamayacaktır.¹⁶⁰ Bu haliyle iletişimin denetlenmesi tedbirinin amacı, CMK'nın 135. Maddesine aykırı olacak ve hukuka uygun kabul edilmeyecektir. Örneğin şüphelinin, kardeşi ile yapmış olduğu konuşmanın tespiti gibi¹⁶¹ ve yine şüphelinin, yakın arkadaşını arayacağı ve ondan yardım isteyeceği tahmin edilerek sanığın yakın arkadaşının telefonu için dinleme ve kayıt kararı vermek yanlıştır.¹⁶² CMK 135. Maddesinde düzenlenen bu tedbirin üçüncü kişilerin iletişim araçları ile ilgili de uygulanabileceği sonucu çıkartılamaz. Aksi halde, kullanımı sıkı şartlara bağlanmış olan bu tedbirin, uygulama alanı son derece genişletilmiş olacaktır.¹⁶³ Hakkında tedbir kararı verilen şüpheli veya sanık ile konuşan kişinin, tedbir konusu suçun azmettireni veya iştirakçisi olduğu ortaya çıktığı takdirde, konuşan kişi kendiliğinden şüpheli konumuna düşer ve söz konusu bilgi ve kayıtlar aleyhine delil olarak kullanılabilir. Ancak bu tespit, sadece hakkında soruşturma açılmamış kişi hakkında ceza soruşturması açılmasında kullanılabilir, bunun dışında delil olarak kullanılamayacağı ileri sürülebilir ki, bu düşünceye katılmadığımı, 135. Maddede gösterilen diğer şartların varlığı halinde yapılan tespit, 138. Madde çerçevesinde “delil” özelliği taşıyacağını belirtmek isterim.¹⁶⁴

Hakim tarafından hakkında söz konusu tedbire hükmedilen kişi, bu karar verilirken henüz şüpheli statüsüne girmediyse yani savcılık makamı tarafından hakkında soruşturma henüz başlatılmadıysa, hakimin vermiş olduğu tedbir kararı hukuka aykırı bir karar olacağından, elde edilen delil de hukuka aykırı delil sayılacaktır.

---

¹⁶⁰ Soyaslan, a.g.e., s.272

¹⁶¹ Soyaslan, a.y.

¹⁶² Taşkın, a.g.e., s.92

¹⁶³ Çolak ve Taşkın, a.g.e., s.625

¹⁶⁴ Şen, a.g.e., s.92

Henüz şüphelinin belli olmadığı hallerde, CMK'nın 135. Maddesi kapsamında iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulamayacağı gibi, genel anlamda bir iletişimin tespiti kararı verilmesi de hukuka aykırı olacaktır. İletişimin denetlenmesi CMK 135 ile 138. Maddeler arasında özel olarak düzenlendiğinden, CMK 160 ve 161. Maddelerden hareketle iletişimin denetlenmesi ve özellikle tespiti yoluna başvurulamayacaktır.¹⁶⁵

Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 2006/4669 E. 2006/17007 K. numaralı ve 29.11.2006 tarihli; 2007/1398 E. 2007/2879 K. numaralı ve 28.03.2007 tarihli kararında, "... Hakim tarafından iletişimin tespiti tedbiri, şüpheli veya sanık tarafından kullanılan telefonlar hakkında uygulanabilir."denilerek, 135. Maddede sayılan tedbirlere hükmedilebilmesi için kişinin şüpheli veya sanık statüsünde bulunması gerektiğini ortaya koymuştur. Kararda, mağdurun iletişimin tespitinde CMK'nın 161. ve 162. Maddelerinden hareketle delil toplanabileceği ifade edilmiştir. Mağdurun iletişimi hususunda 135. Madde uygulanamayacak ya "mağdurun rızası" (TCK 26/2. Maddesi) adlı hukuka uygunluk sebebinden ya da genel delil toplama hükümlerinden yola çıkılacaktır.

Kanaatimce, iletişimin tespiti, belki sinyal bilgilerinin değerlendirilmesinde mağdurun rızası veya CMK'nın 160. ve 161. Maddelerini tatbik etmek mümkün olabilmekle beraber, başkasının sesini dinleme ve/veya kayda almada bu müessese ve hükümlerden yola çıkılamaz. "Mağdurun rızası" müessesesinin şüpheli ve sanık yönünden uygulanamayacağını, bizzat şüpheli ve sanık dahi talep etmiş olsa, örneğin kimin kiminle konuştuğunun belirlenmesine dair iletişimin tespitine hakim veya mahkeme karar verebilmelidir. Bu usul izlenmeden veya karar içeriği itibarıyla eksik veya hatalı ise, ancak bu iletişim tespitinin şüpheli veya sanık lehine olması halinde kullanılabilmesini, aksi durumda hukuka aykırı delil olması nedeniyle soruşturma ve kovuşturmada dikkate alınmaması gerektiğini belirtmek isterim. Dolayısıyla, bir soruşturma ve kovuşturmada bazı şüpheli ve sanıkların lehine ve diğerlerinin aleyhine olan hukuka aykırı deliller toplandığı tespit edilmiş ise bu deliller sadece şüpheli ve sanık lehine sonuç doğurdukları durumda kullanılabilir, bunun dışında ise şüpheli ve sanık aleyhine kullanılamayacaktır.

---

¹⁶⁵ Hakeri ve Ünver, a.g.e., s.176

Hukuka aykırı delil sanık aleyhine kesinlikle kullanılamaz. Ancak bu delilin sanık lehine olduğu tespit edilmişse, masum bir kişinin cezalandırılmaması amacıyla istisnai olarak yargılamada değerlendirmeye alınması yerindedir.

Ceza yargılaması hukuku, suçu ve failini tereddütsüz bir şekilde bulmak amacına hizmet eder. Bu sırada temel hak ve hürriyetleri tehlike altında olan kişi, ne mağdur ve ne de toplum olup, şüpheli veya sanık sıfatını taşıyan kişidir. Bu nedenle yargı makamı, hukuka aykırı delil de olsa sanık lehine olan bir delili göz ardı edemez. Yargı makamı, ispat hukuku bakımından tam bir sonuca varmaksızın ve şüphesini yüzde yüz yenmeksizin, sanığın suçu işlediğine ve mahkumiyetine karar vermemelidir. Hukuka aykırı yolla elde edilen bir delil, sanığın suçu işlemediğini göstermekte veya onun hakkındaki suç ispatını şüpheli hale getirmekte ve bunun aksi de ispatlanamamakta ise, o hukuka aykırı delil yargılamada kullanılmalıdır.

Gerçekten masum olan veya hakkında sadece şüphe bulunan; fakat hakkındaki şüphe giderilememiş kişinin haksız yere ceza almaması gerekçesi, sanık lehine olan bir hukuka aykırı delilin ceza yargılamasında kullanılabilmesi için yeterlidir. Yargılama normlarının kamu düzeni ve yararına olduğu iddiası, sanık lehine olan hukuka aykırı delilin yargılamada kullanılmasını engelleyemez. Hakkında suç isnat olunan kişi sanıktır ve bu sıfatı da isteyerek almamıştır. Ona bu sıfatı veren, yargılamayı yönlendiren ve idare eden makamlar delilleri de usulüne uygun elde etmeli ve eğer elde edememişlerse, sanık da bu durumdan yararlanmalıdır. Bu anlayış, suçlayan ve kamu kudretini kullanım yetkisini elinde bulunduran otorite karşısında bireyin korunması esasının doğal bir sonucu olarak kabul edilmelidir. Hukuka aykırı delil sanığın masum olduğunu veya suçu işlediğine dair iddianın şüpheden arındırılmadığını ortaya koyuyorsa, sanığın isteği dışında tehlike altına giren hak ve hürriyetlerinin korunması adına değerlendirmeye alınmalıdır.

2.2.3.1.2. Kuvvetli Suç Şüphesinin Bulunması

Doktrinde bir görüşe göre, madde hükmünde yer alan “suç işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebepleri” ile kast edilen; somut, elle tutulur, olaylara dayanan

(kuvvetli) belirtilerin mevcut bulunmasıdır. Madde hükmünün uygulanabilmesinde aranılan şüphenin, “kuvvetli belirtilere bağlı basit ve makul şüphe”den ibaret olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, bu kadar kuvvetli bir şüphenin mevcudiyeti aransaydı, zaten bütün deliller elde edilmiş olacağından, telefon dinleme yolu gereksiz kalacaktı. Bu nedenle kuvvetli şüphe sebepleri terimi, basit bir başlangıç şüphesinden daha yoğun, ancak yeterli veya kuvvetli şüphe derecesine ulaşma zorunluluğu bulunmayan şüphe derecesi olarak anlaşılmalıdır.¹⁶⁶

Doktrinde diğer bir görüşe göre, her ne kadar kanunda yer alan kuvvetli şüphenin bulunması şartı söz konusu hükmü uygulanamaz hale getirmiş olsa da, madde metninden basit şüphenin yeterli olduğu sonucuna da ulaşılamamaktadır.¹⁶⁷

Suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ile başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması şartlarını birbirinden bağımsız değerlendirmek gerekir. Suç işlendiği ve işlenen bu suçun şüphelisi noktasında, olay anında şüphelinin bulunduğu yer, tespit edilen beyanları, mağdurla olan geçmiş münasebetleri gibi sebeplerle ciddiyet ortaya çıkmışsa, 135. Maddede aranan bu şartın gerçekleştiği ileri sürülebilir. Çünkü suçun kim tarafından işlendiğine dair kuvvetli şüphenin varlığı için, mutlaka güçlü delil ve emareleri somut biçimde elde etmeye zorlamak, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurmayı imkansız ve/veya anlamsız hale getirebilecektir. Bu nedenle, tutuklama tedbirinin tatbiki bakımından gerçekleşmesi aranan “kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgular” koşulu ile 135. Maddede gösterilen bu koşulu birbirinden farklı değerlendirmek isabetli olacaktır.¹⁶⁸

CMK'nın 135/1. Maddesinde “suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı” ibaresi ile kastedilen, suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesi değil, şüpheli veya sanık tarafından suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığı olarak anlaşılmalıdır. Çünkü bu ibarenin geçtiği cümlenin

---

¹⁶⁶ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.724; Özbek, *CMK İzmir Şerhi-Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Anlamı*, Seçkin Yay, Ankara-2005, s.567

¹⁶⁷ Turhan Faruk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Asil Yay, Ankara-2006, s.267

¹⁶⁸ Taşkın, a.g.e., s.111

bütünlüğü, lafzi anlamı ve iletişimin denetlenmesi tedbirinin kişi hak ve hürriyetlerine getireceği sınırlamanın ağırlığı, kuvvetli suç şüphesinin bulunup bulunmadığının şüpheli ve sanık açısından aranmasını gerekli kılmaktadır. Sadece suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin yeterli görülmesi, bu suçu işleme ihtimali basit şüpheyeye dayalı olanlar hakkında dahi iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasını mümkün kılar ki, bireyin özel hayatına yönelik bu genişlikte bir müdahale kabul edilemez.

Sadece önlenmesi hedeflenen (önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi bakımından) veya işlenen ya da teşebbüs edilen suçla ve buna dair kuvvetli şüphe ile yetinilip bunun dışında iletişimin denetlenmesinde, en azından içeriği öğrenilmeksizin iletişim tespitlerinin elde edilmesinde somutlaştırmaya gerek olmaması ve şüpheli/sanık açısından kuvvetli suç şüphesinin aranmaması gerektiği, aksi yöndeki sert uygulamanın suçu önleme ve delil elde etmede kolluğu ve savcılık makamını zaafa düşüreceği, kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet vereceği fikri ileri sürülebilir. Hatta bu sebeple, gerek CMK'nın 135. Maddesinde ve gerekse önleme amaçlı dinlemeleri içeren yasal düzenlemelerde değişikliğe gidilmesi ve hükümlerin bu çerçevede netleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

İlk bakışta suçun önlenmesi ve delil elde edilmesine dair gerekçelere sığınarak memnuniyetle karşılanabilecek bu düşünce, özü itibariyle haberleşme hürriyetini ve masumiyet karinesini yerle bir edip otoriteye sınırsız bir güç kullanımı yetkisi tanıyacaktır. Bu derece sınırsız bir yetki, demokratik hukuk devleti ve bu devletçe benimsenen hukukun evrensel ilke ve esasları çerçevesinde mümkün değildir.

Şüphelisi belli olmayan, yani faili meçhul iddialar ile ortada suç işlendiğine dair bir iddia ve şüphelinin bulunmadığı durumlarda, CMK 135. Maddesinin aradığı kuvvetli suç şüphesi ve bu şüphe altındaki şüphelinin varlığından bahsedilemeyeceğinden, iletişimin denetlenmesi tedbiri yoluna da başvurulamaz. Bu nedenle, faili meçhul iddialar ile henüz işlenip işlenmediği bilinmeyen suçlara ve bunların olmayan faillerine ilişkin verilen dinleme kararları hukuka aykırı olacağı gibi bu yolla toplanan deliller de CMK'nın 135. Maddesinde aranan şartlar oluşmadığından reddedilmelidir.

Kanun koyucu, 135. Maddenin aşırı kullanımının önüne geçmek maksadıyla “kuvvetli suç şüphesi” şartını aramış; fakat iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulmasında, şüpheli tarafından suçun işlendiği şüphesini kuvvetli bir şekilde ortaya koyacak delil ve emarelerin öncelikle elde edilmesi şeklinde nitelendirilebilecek derecede ve zorlukta koşul öngörülmemiştir.

Kanun hükmüne göre, bu tedbire başvurabilmek için elde kuvvetli delil olması isabetli olacaktır; fakat bu hususu çok sıkı incelenen bir koşul biçiminde anlamamak gerekir. Aksinin kabulü, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulmasını neredeyse imkansız veya kuvvetli deliller zaten elde edildiğinden anlamsız hale getirecek ve belki bu tedbire sadece şüpheli veya sanığın duruşma dışı ikrarına ulaşılması işlevini verecektir.

2.2.3.1.3. Başka Bir Suretle Delil Elde Etme İmkânının Bulunmaması

Kanaatimce iletişimin denetlenmesi tedbiri yönünden en önemli koşul, başka suretle delil elde edilebilmesi imkânının somut olayda bulunmaması ve bu durumun gerçekliğinin soruşturma ve kovuşturma makamlarınca ortaya koyulması/kanıtlanması olarak aranmalıdır. Şüpheli hakkında başka yollardan delil elde etme imkanı varsa iletişimin denetlenmesi yoluna başvurulamayacaktır. Mesela, sanığın günlük hayatının polis tarafından izlenmesi yoluyla gerekli deliller elde edilebilecekse iletişimin dinlenmesi yoluna gidilemeyecektir.¹⁶⁹

Tedbir dosyalarında ve kararlarında soyut beyan ve sadece hukuki nitelendirme içeren, hukuk normlarının tekrarı olan kısa gerekçeler yerine “haberleşme hürriyeti” gibi son derece önemli bir hak ve hürriyete yakışan ve müdahalenin haklılığını, bu tedbire müracaattaki zorunluluğu gösteren maddi vakıalara, tespit ve açıklamalara yer verilmelidir.

İletişimin denetlenmesi tedbiri, hem uygulanma sırası hem de bu yolla elde edilen bulguların kullanılması bakımından ikincil olma özelliği taşır. Kanun koyucu, başka şekilde delil elde etme imkânının kalmaması ve o ana kadar elde edilen bilgi

---

¹⁶⁹ Soyaslan, a.g.e., s.271

ve bulgular ile de iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesinin mümkün olup olmadığının somut olayda incelenmesi gerektiğine işaret etmiştir. Dolayısıyla, iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulanma sırası bakımından ikincil olma özelliğini taşır. Bu tedbirin uygulanması sonucunda elde edilen bilgi ve bulguların ispat gücü de ikincil özellik taşır. Bir başka ifadeyle, iletişimin denetlenmesi tedbiri yoluyla elde edilen kayıtlar tek başına mahkumiyete esas alınamazlar. İletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanması yoluyla elde edilen bilgilere konu olan suçun işlendiğine dair mutlak şekilde, bu tedbirin uygulanmasından önce veya sonra elde edilen somut, inandırıcı ve destekleyici hukuka uygun delillerin varlığı aranmalıdır. Bunun dışında, muhaberat hürriyeti kapsamında konuşan kişiye “niye konuştun, ne konuştun, ne demek istedin, kiminle konuştun, ne yaptın” diyerek, baskı yapılamaz ve telefon konuşma içeriği yorum yoluyla başkalaştırılamaz. Sırf uzun süre iletişimin denetlenmesi tedbirine ve teknik araçlarla izleme yöntemlerine başvurulduğundan ve birçok emek verildiğinden bahisle, sırf bu yolla elde edilen konuşma kayıtları kullanılarak, şüphelinin tutuklanması veya kovuşturma aşamasının sonunda sanığın mahkum edilmesi kesinlikle kabul edilemez.¹⁷⁰ Tüm bu noktalarda, mutlak şekilde telefon konuşma içeriklerini destekleyen, suçu kanıtlayan somut ve inandırıcı yan delillerin varlığı aranmalı, aksi halde tutuklama tedbirine ve dava sonunda da sanığın mahkumiyetine karar verilmemelidir.

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, ikincil ve son çare niteliğinde bir tedbirdir. Kanun koyucu, iletişimin denetlenmesinin kişinin özel hayatına ve haberleşme özgürlüğüne yönelik ağır ve derin bir müdahale olması nedeniyle, suçu ve failini aydınlığa kavuşturmakla görevli ve yetkili makamların kolayca kaçacak şekilde her olayda iletişimin denetlenmesi yoluyla delil elde etmesini önlemek istemiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik adıyla 14.02.2007 tarihli ve 26434 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan düzenlemenin “Tanımlar” başlıklı 4/1,C maddesi hükmü “başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması hali”ni, soruşturma veya kovuşturma sırasında diğer tedbirlere başvurulmuş olsa bile, sonuç

---

¹⁷⁰ Şen, a.g.e., s.104

alınamayacağı hususunda bir beklentinin varlığı veya başka yöntemlerden birisi veya birkaçının uygulanmasına rağmen delil elde edilememesi ve delillere ancak bu Yönetmelikte gösterilen tedbirlerle ulaşılabilecek olması şeklinde tanımlanmıştır. Başka türlü delil elde etme imkanının bulunmaması beklentisinin varlığı, kesinlikle CMK'nın 135/1. Maddesi hükmünde aranılan ve iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi için yeterli olan bir koşul olarak öngörülmemiştir. Bu noktada, 135. Madde hükmünü genişleten ve kanun koyucunun iradesi dışına çıkan Yönetmeliğin 4/1,C Maddesinin açık bir şekilde hukuka aykırı düştüğünü ve kaldırılması gerektiğini belirtmek isterim. “Başka suretle delil elde etme imkanının bulunmaması durumu” ile “sonuç alınamayacağı hususunda bir beklentinin varlığı” arasında paralellik kurmak ve 135/1. Madde hükmünün anlamında “sonuç alınamayacağı hususunda bir beklentinin varlığı” neticesine ulaşabilmek mümkün ve isabetli değildir. Somut olayda diğer koruma tedbirleri kullanılmak suretiyle delil elde edilebilmesi durumunda bu tedbirin uygulanamayacağını belirtmek gerekir. Kanaatimce uygulamada, Türk Hukuku'nun “normlar hiyerarşisi” esasına bağlı kalınmalı, dolayısıyla yasal düzenlemeye aykırı olan Yönetmeliğin 4/1,c Maddesi göz ardı edilip CMK'nın 135/1. Maddesinin aradığı koşulun somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmalıdır. Aksi halde, yani “beklentinin varlığı” gibi kanun koyucunun öngörmediği kavramların arkasına sığınmak suretiyle iletişimin denetlenmesi tedbirini genişletmek hukuka aykırı olacaktır.¹⁷¹

2.2.3.1.4. Fiilin CMK 135/6'da Sayılan Suçlardan Birisinin Kapsamına Girmesi

Kanun koyucu, CMK 135. Maddesinde yer alan iletişimin tespiti dışında kalan tedbirlerin uygulanabileceği suçları bir katalog halinde saymıştır. Katalog halinde sayılan bu suçlara baktığımızda bu suçların çıkar amaçlı ya da örgütlü suç olmasının aranmadığı, bireysel olarak işlenen suçlarla ilgili olarak da gerektiğinde bu tedbire başvurulabileceğinin benimsendiği görülmektedir.¹⁷² İşlenen suçla verilen

---

¹⁷¹ Şen, a.g.e., s.104

¹⁷² Özbek, a.g.e., s.424

zarar ne kadar ağır olursa olsun, 135. Maddenin altıncı fıkrasında sayılanlar dışındaki suçlarda iletişimin denetlenmesi yoluna gidilemeyecektir. Aksi halde elde edilen telefon konuşmaları dinlemeleri ve kayıtları hukuka aykırı sayılacak ve yargılamada “delil” sıfatıyla kullanılamayacaktır.¹⁷³ Örneğin, “sigara ve içki kaçakçılığı suçu”nu işlediğinden şüphelenilen kişilerin telefonla yaptıkları görüşmelerin dinlenmesi ve kayda alınması, şüpheliler hakkında soruşturmanın bu suçtan dolayı açılmış olmasıyla mümkündür. Koruma tedbiri kararı hangi suç hakkında verilmişse, sadece o suçtan dolayı ve karara konu telefon numaraları dinleme ve kayıt altına alınabilir.¹⁷⁴

Bu koşul, CMK’nın 135/4. Maddesi uyarınca mobil telefonun yerinin tespiti işleminde aranmamıştır. Ayrıca, CMK’nın 135/6. Maddesinde 5353 sayılı Kanunun 17. Maddesi ile yapılan değişiklikle, iletişimin tespiti usulü de katalog suçlar kapsamından çıkarılıp tüm suçlar bakımından tatbiki mümkün hale getirilmiştir. CMK 135/6. Maddesine göre, “Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler, ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:...”

Kanun koyucu 2005 yılında 5353 sayılı Kanunla CMK’nın 135. Maddesinde yaptığı değişiklikle; dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi yönünden katalogda sayılan suçlara işaret etmekle yetinip bunun dışında kalan kimin kiminle görüştüğüne dair iletişim tespiti kayıtları ile şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için mobil telefonun yerinin belirlenmesine dair talep ve kararlarda suç sınırlaması getirmemiştir.¹⁷⁵ Bir başka ifadeyle, CMK’nın 135/1. Maddesinde öngörülen şartlar çerçevesinde, soruşturma ve kovuşturmaya konu suçun CMK’nın 135/6. Maddesinde yer alıp almadığına bakılmaksızın, iletişimin tespiti ve mobil telefonun (sabit telefonlar hariç) yerinin belirlenmesi mümkün hale getirilmiştir. Yargıtay 5. Dairesi 2005/14969 E. ve 2005/20489 K. numaralı, 03.10.2005 tarihli kararında, “*Soruşturma evresinde şüphelinin kullandığı telefonuyla yaptığı görüşmelere ilişkin detay bilgilerinin, yani telefonla yapılan bağlantıların kimlerle*

---

¹⁷³ Karayazgan Mehmet, “Yeni TCK ile İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması”, **Polis Dergisi**, S:44, Nisan-2005, s.54

¹⁷⁴ Şen Ersan, “Türk Ceza Muhakemesi Hukuku’nda Hukuka Aykırı Deliller ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 135. maddesinin Değerlendirilmesi”, **Yargı Dünyası Dergisi**, S:127, İstanbul-2006, s.14

¹⁷⁵ Şahbaz, a.g.e., s.85

ve ne zaman yapıldığının belirlenmesi anlamına gelen “tespit” yukarıda belirtilen CMK’nın 135. Maddesinin 6. fıkrası kapsamı dışında bırakılmıştır.” denilerek, iletişimin tespiti kararı verilebilmesi için tedbir kararına konu olacak suçun CMK’nın 135/6. Maddesi kapsamında olmasının gerekmediği ortaya koyulmuştur.

CMK’nın 135/6. Maddesinde herhangi bir başlığa yer verilmeksizin, “... ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir: ...” ifadesi kullanılmıştır. Bu sebeple, suçları genel bir başlık altında toplayabilmek için liste suçları veya katalog suçları kavramlarının kullanılmasında bir sakınca yoktur.

İletişimin tespiti, kimin kiminle, hangi tarihte, ne kadar süreyle, kaç defa ve nerede görüştüğüne dair bilgilerin elde edilmesinin, tüm suçlar bakımından serbest bırakılması ve belirli suçların “liste/katalog” halinde gösterilmemesi isabetli değildir. Kanun koyucu, iletişimin tespitinde hakim kararının veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının yazılı emrinin aranacağı CMK’nın 135/1. Maddesi hükmünde belirtilmekle birlikte, iletişimin tespiti bakımından suç sınırlaması yapmayarak, bireyin haberleşme hürriyetini geniş ve sürekli uygulanabilecek bir sınırlama ve müdahaleyle karşı karşıya bırakmıştır.¹⁷⁶

Esas itibariyle, iletişimin tespiti ile sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi arasında pek bir fark bulunmadığını belirtmek isterim. Sinyal bilgisi, bir şebekede haberleşmenin iletimi veya faturalama amacıyla işlenen her türlü veri, yani abonenin kişisel bilgileri olarak ifade edilmektedir (Dinleme Yönetmeliğinin 3/k maddesi). Belirtmeliyim ki, bu tanım ile “sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi” kavramı uyumlu değildir. Yönetmelikteki tanım, kişisel verileri ifade ettiği halde, sinyal bilgileri özellikle mobil telefonlar yoluyla gönderilen işaretleri içermektedir.

Dinleme Yönetmeliği’nin, “iletişimin tespiti” kavramını tanımlayan 3/f Maddesi hükmü dikkate alındığında, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespiti ile “sinyal bilgileri” kavramını tanımlayan 3/k maddesi hükmünün birbirine benzer ve karşılaştırılabilir olduğu sonucuna varılmaktadır. “Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi” kavramı, kişinin nerede olduğunun tespiti, kullandığı telefonun gönderdiği bilgi ve işaretlerin incelenmesi anlamına gelmektedir. Bu sebeple,

---

¹⁷⁶ Şahbaz, a.g.e., s.82

“iletişimin tespiti” ile “sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi” kavramları arasındaki karışıklığın önüne geçebilecek ölçütler koymak isabetli olacaktır.¹⁷⁷ Kanun koyucunun “sinyal bilgilerinin” değerlendirilmesi bakımından katalog suçlar belirlemesi, aynı uygulamayı belki haberleşme hürriyeti açısından çok daha önemli olan “iletişimin tespiti”nde göz ardı etmesinin hatalı olduğu kanaatindeyim.

Burada değinilmesi gereken bir diğer husus, CMK'nın 135/6. Maddesinde yer alan katalog suçların yetersizliğidir. Maddi unsur ve diğer koşulları itibariyle telekomünikasyon yoluyla işlenebilme olasılığı yüksek olan veya iletişim aletlerinin araç olarak kullanıldığı ve koruduğu hukuki yararlar ile ağırlığı sebebiyle katalogda yer alması gereken birçok suç 135/6. Madde hükmünde yer almamaktadır.¹⁷⁸ Örneğin; tehdit, şantaj gibi suçlar sıklıkla telekomünikasyon araçlarıyla işlenmekte olduğundan, bu suçlar ile faillerinin tespitinde iletişimin denetlenmesi önem taşımaktadır. Ayrıca; yağma, nitelikli dolandırıcılık, hizmet sebebiyle emniyeti suistimal, resmi belgede sahtecilik, TCK'nın 170. Maddesinde yer alan güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, TCK'nın 172. Maddesinde yer alan radyasyon yayma, TCK'nın 173. Maddesinde düzenlenen atom enerjisiyle patlamaya sebebiyet verme suçları da kataloga dahil edilmelidir.

Kanaatimce, suç kataloguna burada belirttiğimiz suçlar da dahil edilmek suretiyle katalog genişletilmelidir. Özellikle 135. Maddenin 6. fıkrasının (a) bendinin 8. alt bendinde “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak” fiiline yer vererek, deyim yerinde ise “torba hüküm” öngören kanun koyucu, bu yolla bir taraftan haberleşme hürriyetine ciddi kısıtlama getirirken, diğer taraftan gerçekten ihtiyaç duyulan suç iddiaları bakımından sessiz kalmayı tercih etmiştir. Bu tercih, ciddi bir çelişki ve yetersizliği gündeme getirmiştir. Kanaatimce, istenilen yere çekilebilecek ve sıklıkla uygulanabilecek olan 8. alt bent 135. Maddeden çıkarılmalı, yerine yukarıda işaret ettiğimiz suçlar ile bazı suçların örgütlü şekilde işlenilmesi halleri konulmalıdır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. Maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin 8 numaralı alt bendinde, “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçu”nun

---

¹⁷⁷ Şen, a.g.e., s.105

¹⁷⁸ Şen, a.y.

telefonla dinleme kapsamına alındığını görmekteyiz. “Torba hüküm” niteliği taşıyan bu düzenleme, telefonların dinlenmesi konusunda adli makamlara geniş imkanlar sağlamakta ve bu yolla kişilerin özel hayatı düşünülenin ve amaçlananın ötesinde bir sınırlamaya maruz kalabilmektedir.¹⁷⁹ Maksudına veya “çıkar amaçlı” olup olmadığına bakılmaksızın suç işleme amacıyla kurulduğu iddia edilen kişilerin kolaylıkla telefonu dinlenebilecek ve görüntüleri tespit edilebilecektir. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 220. Maddesi sayesinde adli kolluk, “suç örgütü” için öngörülen unsurların varlığından bahisle kapsamlı bir şekilde telefon dinleme yetkisine kavuşmuş olmaktadır.¹⁸⁰

CMK’nın 135. Maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin 8. alt bendi, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçunu düzenleyen TCK’nın 220. Maddesi iletişimin denetlenmesi kapsamına alınmış; fakat 220. Maddenin örgüt üyeliği suçunu düzenleyen ikinci fıkrası, örgüte üye olmamakla birlikte, suç örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmeyi düzenleyen yedinci fıkrası ve örgütün veya amacının propagandasının yapılması fiilini suç olarak düzenleyen sekizinci fıkrası bu suç katalogunun dışında bırakılmıştır. Kanun koyucu aynı uygulamayı, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirini düzenleyen CMK’nın 139. Maddesi ile teknik araçlarla izleme tedbirini düzenleyen CMK’nın 140. Maddesinde de sürdürmüştür.

Kanun koyucu, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçunu düzenleyen TCK’nın 220. Maddesinin kapsamına giren tüm fiilleri ve faillerini iletişimin denetlenmesi tedbiri kapsamına almak istememiştir. Bununla birlikte, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nda bu istisnaların göz ardı edildiğini ve TCK’nın 220. Maddesi kapsamına giren tüm fiiller ve faileri hakkında iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin imkân dâhilinde tutulduğunu görmekteyiz. 3713 sayılı Kanunun “Soruşturma ve Kovuşturma Usulü” başlıklı 10. Maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendine göre, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 135. Maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (8) numaralı alt bendindeki, 139. Maddesinin yedinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt

---

¹⁷⁹ Sevik Yokus Handan, “Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, **TBB Dergisi**, Ankara-2007, S:69, s.111

¹⁸⁰ Şen, a.g.m., s.15

bendindeki ve 140. Maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (5) numaralı alt bendindeki istisnalar uygulanamaz”

Kanaatimce, suç örgütü kurmak fiilini suç olmaktan çıkartıp, “genel hükümler” içerisinde ağırlaştırıcı sebep ve bazı özel suç tipleri bakımından da özel ağırlaştırıcı sebep saymak, hem ceza hukuku yönünden kişi hak ve hürriyetlerinin korunmasına ve hem de ceza yargılaması hukuku yönünden haberleşme hürriyetine gereğinden fazla müdahale edilmemesi amacına hizmet edecektir. Belirtmeliyim ki, kişi hak ve hürriyetlerinin korunması “asıl”, bunların sınırlandırılması ise “istisna” kabul edilmelidir. Zira, ceza muhakemesinde kıyas yapılması mümkün ise de katalogda sayılan suçların kıyas yoluyla temel hak ve hürriyetlerin aleyhine olarak genişletilmesi mümkün değildir.¹⁸¹

Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak fiilinden iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulmakla birlikte, neticede bu fiilin icra edilmediği anlaşılmışsa bir düşünceye göre, dinleme kapsamına giren suçların CMK’nın 135/6. Maddesinde sayılan katalog suçlardan olup olmadığı incelenmeli, katalog kapsamına girenler yönünden iletişimin denetlenmesi hukuka uygun sayılmalı, kataloga girmeyen suçlar yönünden yapılan bu tespit “delil” niteliğinde değil, bir ceza soruşturmasının başlatılmasına dayanak olarak görülebilecek ihbar kabul edilmelidir. Aksi düşünce ise, iletişimin denetlenmesi hangi suçtan dolayı yapılmışsa sadece o suçun delili olarak kullanılabilirdiğinden, katalog kapsamında olsun veya olmasın başka suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda bu veriler dikkate alınmamalıdır. Kanaatimce bu son düşünce, kötü niyetli yapılmayan, yani amacı bir başka suçun deliline ulaşmak olmayan iletişimin denetlenmesinde, CMK’nın 138. Maddesinde düzenlenen “tesadüfen elde edilen deliller” müessesesine ters düşecektir. Çünkü usule uygun yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucunda, CMK’nın 135/6. Maddesi kapsamına giren bir suça ilişkin delil elde edilmişse, bu kayıtların delil olarak kullanılabilirdiği CMK’nın 138. Maddesinde açıkça belirtilmiştir.

Doktrinde Özbek’e göre, Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, tesadüfen elde edilen delillerin kullanılıp kullanılmayacağı tartışmalıydı. CMK’nın 138/2. Maddesi konuya açıklık getirmiştir. O halde, bu

---

¹⁸¹ Nuhoğlu, a.g.e., s.12; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.708

şekilde tesadüfen elde edilen delilin muhakemede kullanılabilir hale gelmesi için elde edilen delil, yapılan soruşturma veya kovuşturma ile ilgili olmamalı ve 135/6 da sayılan suçlardan birisinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek nitelikte olmalıdır. Tesadüfen elde edilen delil, 135. Maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlar dışında bir suça ilişkin ise muhafazası mümkün değildir ve derhal ortadan kaldırılmalıdır. Bu bakımdan ilk bakışta adil olmayan bir sonuç şeklinde yorumlanabilse de temel hak ve hürriyetlere müdahalenin istisnai özelliği ve delil yasaklarının doğal bir sonucu olarak kabul edilmelidir. Ancak kolluğun bu şekilde katalogda yer almayan bir başka suça ilişkin olarak elde ettiği delile duyarsız kalması da sor görünmektedir; zira suç haber alan savcılık derhal harekete geçmekle yükümlüdür. O halde, bu şekilde elde edilen delil muhafaza edilmemeli, fakat durum ihbar kabul edilmeli ve başka delil elde etmek amacıyla diğer soruşturma araçları kullanılarak derhal soruşturmaya başlanabilmelidir. Tüm bunlara ek olarak tesadüfen elde edilen delile, usule uygun yapılan bir denetleme sırasında ulaşılmalıdır.¹⁸² Gerçekten de CMK 138/2. Maddesi hükmü incelendiğinde, CMK 135/6. Maddesinde sayılan suçlar arasında yer almak kaydıyla usule uygun yapılan iletişimin denetlenmesi tedbiri sırasında başka bir suçla ilgili bir delile ulaşılmaması durumunda elde edilen bir bulgu, adından da anlaşılacağı üzere “delil” sıfatıyla muhafaza altına alınmalı ve bu husus ilgili Cumhuriyet Savcılığına bildirilmelidir.

Kanaatimce Özbek'ten farklı olarak iki görüş ileri sürülebilir. Bunlardan ilkinde göre; CMK'nın 135/6. Maddesi kapsamında başka bir suçla ilgili elde edilen tesadüfi delil, Özbek'in de katalog kapsamında olmayan suçla ilgili ifade ettiği üzere, sadece yeni bir soruşturmanın başlatılmasına sebep olarak kullanılabilir, fakat “delil” sıfatıyla dosyaya dahil edilmemelidir. İkinci fikre göre; bu şekilde tesadüfen elde edilen delil, “delil” sıfatıyla yeni ceza soruşturmasında kullanılabilir, fakat önceki dinleme kararı ve dinleme tatbikatı üzerinden yeni soruşturma ile ilgili delil toplama yoluna gidilmeksizin başlatılan ceza soruşturması kapsamında yasal şartlar mevcutsa tekrar iletişimin denetlenmesi kararı alınmalıdır. Aksi halde, yeni ceza soruşturmasının başlatılmasına dayanak olan delilin dışında, önceki iletişimi denetlenmesi kararı yoluyla toplanan delillerin toplanabilmesi mümkün değildir. Düşünceme göre, CMK 138/2. Maddesinin lafzi ve ruhi yorumundan hareket etmek

---

¹⁸² Özbek, a.g.e., s.582-583

gerekir. İlgili hükmün lafzına bakıldığında, her ne kadar “delil” kavramına yer verilmiş ise de cümlenin düzenleme tekniğinden bu delilin sadece bir ceza soruşturması başlatılmasında kullanılabileceği fikri ileri sürülebilir. Zorlama olan bu düşünceye katılmak maalesef isabetli olmayacaktır. Çünkü CMK’nın 138/2 hükmü açık bir şekilde “delile” kavramına yer vermiş ve “delilin muhafazası” yönteminden bahsetmiştir. Bu nedenle, tesadüfen elde edilen delilin CMK’nın 135/6. Maddesinde sayılan suçlardan birisi ile ilgili olmaması halinde bu delil sadece bir ceza soruşturmasının başlatılmasında kullanılabilir, fakat dosyaya dahil edilemeyecek ve yargılamada kullanılamayacaktır. Hatta bu noktada delilin ilgili olduğu suçun CMK’nın 135/6. Maddesinde gösterilen katalog suçlarla ilgili olmaması sebebiyle, yeni bir ceza soruşturması başlatılmasında dahi kullanılamayacağı, çünkü CMK’nın 138/2. Maddesinin lafzının yeni ceza soruşturmasına müsait olmadığı ileri sürülebilir. Kanaatimce, CMK’nın 138/2. Maddesi bu uygulamayı engelleyici bir hükme sahip olmadığı gibi, CMK’nın 160. Maddesi yeni ceza soruşturması açılmasına da imkan vermektedir. Tesadüfen elde edilen delilin katalog suçlardan birisine ilişkin olması halinde, elbette bu delil yeni ceza soruşturması başlatılmasında ve yargılamada kullanılabilecektir. Bununla birlikte, sadece ilk iletişimin denetlenmesi kararından hareketle delil toplamaya devam edilmesi hukuka uygun sayılmamalı ve yasal şartlar mevcutsa yeni bir iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanması usulüne başvurulmalıdır.¹⁸³

Yargıtay 8. Dairesi’nin olay ile ilgili oy çokluğu ile vermiş olduğu iki karar ve bu kararlarda iletişimin denetlenmesi tedbiri yönünden zikredilen muhalefet şerhi son derece dikkat çekicidir. Yerel Mahkeme, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu uyarınca alınan iletişimin denetlenmesi tedbiri kararlarını ve sonuçlarını hukuka uygun kabul etmek suretiyle bazı sanıklara mahkumiyet kararı vermiş ve Yargıtay 8. Ceza Dairesi de bu kararı onamıştır.

Bu kararda muhalif üye Hamdi Yaver AKTAN, “*Dinleme kararlarında toplam 25 adet telefonun dinlenilmesine ve bu telefonlardan 10 adedi hakkında da dinlemelerin uzatılmasına karar verilmiştir. Öncelikle belirtmeliyim ki, kararların hiçbirisinde şüpheli ismi mevcut olmadığı gibi, telefonların hangi şahıs veya şahıslar tarafından kullanıldığı da belli değildir. Bu şahıs ya da şahısların özel soruşturma*

---

¹⁸³ Şen, a.g.e., s.108

usulüne tabi olup olmadıkları ve dolayısıyla Mahkemenin yetkili olup olmadığı dikkate alınmamıştır. ... 4422 sayılı Yasanın yürürlükte olduğu dönemde dinleme kararlarının verilmiş olması karşısında, söz konusu yasanın 2. ve 16. maddelerine göre değerlendirme yapıldığında, göçmen kaçakçılığı suçunun dinlemeye elverişli suç kapsamında olmadığı ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki, dinlemeye elverişli olmayan göçmen kaçakçılığı suçunu ortaya çıkarabilmek için önce terör suçu kapsamında soruşturma yapılacaktı gibi bir izlenim verip dinleme kararı talep edilmesi ve buna göre de dinleme kararı verilmesi kanuna karşı hile yoluna gitmektir. Ayrıca, görülmektedir ki dosyada, terör suçuna ilişkin hiçbir soruşturma bulunmamaktadır. ... Katalog suç kapsamında bulunması halinde dahi, ancak koşulları bulunduğu takdirde dinleme kararı verilebilir. Ayrıca, dinleme konusunda ilgili Yönetmelik hükümleri de dikkate alınmalıdır. ... Bu iki kural birlikte değerlendirildiğinde, şüpheliler belli olmadığı halde, kime ait olduğu bilinmeyen telefonların dinlenilmesine, suç dinlemeye elverişli olsa dahi karar verilemez. ... 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda göçmen kaçakçılığı suçunun dinlemeye elverişli katalog suç kapsamına alınmış olması da (CMK m. 135/6,a,1) önceki usulsüz dinlemeyi yasal hale getirmez. Kanuna karşı hile kanunla meşru kılınamaz. ... Bir ülkenin demokratik ülke olup olmadığını görmek için ceza yargılama normlarına ve uygulamasına bakılması gerektiği unutulmamalıdır. Yasalardaki hükümlere ve o hükümlerin emredici olmalarına karşın, tam tersi uygulama yapılmakta ve böylece kanuna karşı hile yoluyla kanıt toplanmakta ise, bu kanıtların 'sözde' kanıt olacağı unutulmamalıdır. ... Elde edilen iletişim tutanaklarından hareketle sorgulama yapılarak, elde edilen ikrar veya dolaylı ikrarların, hukuka aykırı kanıtların uzak etkisi gereği geçerli olamayacağı gözetilmek suretiyle mahkumiyetlerine karar verilen tüm sanıkların beraatlarına, usulsüz dinleme talep eden, bu talebe katılan ve nihayet bu kararları veren kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısı ve yargıçlar hakkında yasal işlemler yapılmak üzere suç duyurusu yapılması gerektiği düşüncesiyle, mahkum olan sanıklar hakkında atılı suçun kanıtlandığına ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum." İfadeleriyle kararlara muhalif kalmıştır.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ Yargıtay 8. Ceza Dairesi 23.01.2007 gün, 2006/8117 E. ve 2007/320 K. – Yargıtay 8. Ceza Dairesi 25.03.2007 gün, 2007/11831 E. ve 2008/2803 K. sayılı kararları

2.2.3.2. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesine Karar Vermekle Yetkili Mercii

Dinleme ve tespiti hakim karar verir (CMK m.135/1). İletişimin denetlenmesi kararları yazılılık esasına tabidir.¹⁸⁵ Gecikmesinde somut olarak sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı da dinleme ve tespit emri (maddede “karar” olarak geçmekte) verebilir. Cumhuriyet savcısı, vermiş olduğu kararı/yazılı emri derhal hakim onayına sunar ve hakim kararını en geç 24 saat içerisinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde, tedbir cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır (CMK m.135/1). Hakim kararı olmaksızın yapılan telefon dinlemeleri ve bu şekilde elde edilen bilgiler hukuka aykırı delildir, kullanılamaz.¹⁸⁶ Ayrıca iletişimin denetlenmesine ilişkin verilen kararın aslının dosyada bulunması gerekir.¹⁸⁷

Hakim, savcılık makamının kararını onaylamadığı takdirde, savcılık makamı bu karara karşı itirazda bulunamaz.

İletişimin denetlenmesi kararının verilmesinden sonra uygulanan tedbir neticesinde, hiçbir delil elde edilemez ve takipsizlik kararı verilirse, aynı soruşturma konusu suça ilişkin tekrar aynı tedbire başvurulamaz. Bununla birlikte, aynı soruşturma kapsamında başka suçlar açısından yeni bir tedbir kararı verilebilir.

Şüpheli/sanık hakkında verilen dinleme kararında, telefonun şüpheli/sanığa ait olup olmadığı önemli değildir. Şüpheli/sanığın telefonu kullanması yeterlidir. Hatta bir ofiste ortak kullanılan telefon veya kamu görevlisine ait telefon numarası dinlenebilir. Şüpheli, ankesörlü telefon gibi aleni telefonu kullanmakta ise, bunların da dinlenilmesi hukuka uygundur. Kanaatimce, ankesörlü telefon görüşmelerinin dinlenilmesi ve kayda alınması sadece tedbire konu olan şüphelinin konuşmaları ile sınırlı olmak kaydıyla hukuka uygun kabul edilmelidir. Teknik olarak bu dinlemeyi yapmak mümkün değilse ve başkalarının da konuşmalarını dinleme ve /veya kayda

---

¹⁸⁵ Öztürk ve Erdem, a.g.e., s.607

¹⁸⁶ Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2009/4066 E. ve 2009/9994 K. sayılı kararı

¹⁸⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/8-49 E. ve 2008/219 K.

almak sonucuna ulaşılmakta ise, ankesörlü telefon konuşmalarının dinlenilmesi yolunun tatbik edilmemesi gerekir.

İletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınması konularında yetkili ve görevli hakim, talepte bulunan savcının bulunduğu yer itibariyle yetkili olan sulh ceza hakimidir (CMK m. 162). Kovuşturma aşamasında ise, kovuşturmada yetkili ve görevli mahkeme bu tedbirlere karar verebilir. Hakim, CMK'nın 135. Maddesinde dñzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi şeklinde geręekleřebilecek ve haberleşme hñrriyetine mñdahale içeren her tedbir talebini birbirinden bağımsız değerlendirmelidir.¹⁸⁸ Bir başka ifadeyle, yasal şartlar ve somut olayın özellikleri bakımından talepleri iç içe değerlendiremeyeceği gibi, talep olmadığı halde 135. Maddede gñsterilen bir tedbiri, hakkında talep olan tedbirle birlikte uygulanmasına izin veremeyecektir. 135. Maddede gñsterilen birkaç koruma tedbirinin birlikte talep edilmesi mñmkñndñr. Ancak hakim tñm bu talepleri, yasal şartlar ve somut olayın özellikleri çeręevesinde gerekęeli olarak vereceği kararda değerlendirmeli ve hakkındaki şartlar oluşmayan talebi reddetmelidir. Bu ağıklamamıza aykırı yapılan iletişimin denetlenmesi tedbir ve sonuçlarının, hukuka aykırı delil niteliği taşıyacağını tereddñtsñz belirtmek isterim.

Savcılık makamının yazılı emriyle yapılan dinlemelerin bu sñre zarfında hukuken geçerli olduğu ve hñkñm aşamasında değerlendirilebilecek nitelikte olmasına rağmen, kanun koyucunun kişi hak ve özgñrlñklerine vermiş olduğu bñyñk ñnemden dolayı, savcılık makamı emrinin hakim tarafından onaylanmaması halinde, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtların savcının denetimi altında en geç on gñn içerisinde yok edilmesi gerekmektedir.¹⁸⁹ Bu tespit ve kayıtların delil olma kabiliyeti bulunmamaktadır. Doktrinde, canlı dinleme yapıldı ise, dinleyen kolluk memurunun tanıklığıyla ispat yolunun açık olduğu ileri sñrñlmñřtñr.¹⁹⁰

---

¹⁸⁸ şahbaz, a.g.e., s.86

¹⁸⁹ 03.07.2005 tarih ve 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. Maddesi

¹⁹⁰ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.727

Hakim tarafından reddedilen, yani onaylanmayan veya süresi içerisinde onaylatılmayan savcının yazılı emrine dayanılarak yapılan dinleme ve tespitte ilişkin kayıtların delil olarak kullanılması mümkün değildir. Bu durumda, uygulanan tedbir baştan itibaren geçersiz olup, bu tedbirden elde edilen sonuçların delil olarak kullanılabilmesi de mümkün değildir. Hem dinleme ve kayda alma ve hem de bu yolla yapılan arama ve el koyma neticesinde elde edilen deliller hukuka aykırı sayılacaktır. Kanaatimce aynı sonuç, canlı dinleme durumunda canlı dinleme yapan kolluk memurunun tanıklığı için de geçerlidir. Hakim onayı olmaması nedeniyle hukuken bir geçerlilik ifade etmeyen canlı dinlemeye dayanılarak yapılan tanıklık da hukuka aykırı delil kapsamındadır. Bu husus, hukuka aykırı delillerin uzak etkisi olarak dahi nitelendirilmeksizin, iletişimin denetlenmesi tedbirinin hukuka aykırı olmasının doğal bir neticesi olarak kabul edilmelidir.

Dinleme ve tespitte hakimin karar verebileceğini; ancak gecikmesinde somut olarak sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının da karar verebileceği; fakat bu kararı/yazılı emri derhal hakim onayına sunması ve hakimin de kararını en geç 24 saat içerisinde vermesi gerektiğine değinmişim. Bununla birlikte Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın resen iletişimin tespiti, denetlenmesi ve kayda alınması yönünde bir yetkisi bulunmamaktadır.¹⁹¹ Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, önleme ve adli amaçlı iletişimin denetlenmesi kararlarının bir merkezde yerine getirilmesinin temini, bu yöndeki teknik imkanların oluşturulması, geliştirilmesi, kullanılması ve kararların infazını çabuklaştırmak amacıyla faaliyet göstermektedir. Elbette TİB'in kurulması, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirine ilişkin uygulamaların bir merkezde toplanması, tüm yetkili makamlardan gelen taleplerin TİB'den geçmek suretiyle bir merkezden denetim ve kontrolünün yapılmasına imkan tanımıştır. Ancak bu kontrol, elbette hakim tarafından verilen kararların hukukilik denetimi olmayıp kararda olması gereken birtakım şekli hususların varlığını araştırmak ve TİB'in dışında başka yol ve yöntemler kullanmak suretiyle iletişimin denetlenmesinin önüne geçmek amacına hizmet etmektedir. Ancak bu durum dahi haberleşme hürriyetinin daraltıldığı ve özel hayata

---

¹⁹¹ Şahbaz, a.g.e., s.110

müdahalenin arttığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.¹⁹² Bunun dışında Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanması amacıyla verilen kararların usule uygun olup olmadığını, kararı alıp talebi yapan makamın yetkili olup olmadığını ve tedbir konusu hakkında yeterli bilgi verilip verilmediği dışında inceleme ve kararın esasını tetkik etme yetkisi bulunmamaktadır. Esasa ilişkin yetki, esas olarak hakim ve mahkemelere verilmiştir.¹⁹³

Uygulamada bazen hukuk mahkemelerinde görülen davalarla ilgili olarak hukuk hakimlerinin ve özellikle Aile Mahkemelerinde görev yapan hakimlerin de iletişimin tespitine yönelik kararlar verdiği görülmektedir. Hukuk davalarında iletişimin denetlenmesi konusu ile ilgili yasal düzenlemenin 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer almadığı dikkate alındığında, hukuk mahkemelerinden iletişimin denetlenmesi konusunda gelen talepleri, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın yetki ve usul açısından incelemesi ve yerine getirmemesinde bir hukuka aykırılık olmayacaktır.¹⁹⁴ Çünkü Başkanlık, kararın içeriği ve esasını inceleyememekle birlikte, en azından karar veren ve talebi yapan makamın yetkili olup olmadığını usul yönünden inceleyebilme yetki ve imkanına sahiptir. Aksi halde yetkisi olmadığı halde birçok makam ve kişiden gelen taleplerin de yerine getirilmesi riski gündeme gelirdi ki, haberleşme hürriyeti gibi çok hassas bir konuda bu yöntemin kabulü mümkün değildir. Ayrıca bir merkezde toplanan önleme ve adli amaçlı iletişim denetlemelerine ilişkin kararların yetkili kişi ve makamlar tarafından verilip verilmediğinin incelenmesi, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın doğal olarak yetkisinde görülmelidir. Başkanlığın bu denetim yetkisi elbette esasa ilişkin olmayıp yetki ve usulle sınırlıdır.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hakim kararı dışında tatbik edilen iletişim denetlemelerinde bile bu yöndeki emir ve kararların hukuka uygun olup olmadığını inceleme yetkisi ceza hakimine bırakılmıştır. Şu an itibarıyla

---

¹⁹² Eryılmaz Mesut Bedri, "Suçla Mücadele Politikası Açısından Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu", **Ceza Hukuku Dergisi**, S:1 Eylül-2006, s.148

¹⁹³ Şen, a.g.e., s.108

¹⁹⁴ Şen, a.e., s.117

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın, önleme ve adli maksatlı iletişimin denetlenmesi karar ve yazılı emirlerini, usule ilişkin birkaç zorunlu husus dışında esastan inceleyebilme ve bunlara itiraz edebilme hak ve yetkisi bulunmamaktadır.¹⁹⁵ 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, iletişimin denetlenmesi karar ve yazılı emirleri hakkında Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın esastan denetim, inceleme ve itiraz hak ve yetkisinin olduğuna yer vermemiştir. Telekomünikasyon İdaresi Başkanlığı, bir mahkeme olmadığı gibi hakimlerden müteşekkil denetim mekanizması da değildir. İdari makamlar, dayanağını kanunlardan almayan hiçbir yetkiyi kullanamazlar.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, sadece iletişimin denetlenmesi karar ve uygulamalarının bir merkezde düzenli bir şekilde toplanması, takip edilmesi ve bu yöndeki kararların usule uygun şekilde alınıp alınmadıklarının kontrol edilmesi amacıyla kurulmuştur. Bunun dışında Başkanlık, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetleyemez, bir başka ifadeyle bireylerin iletişim tespitlerini, inceleyemez, inceleyemez, telefon dinleyemez ve kayda alamaz. Başkanlık, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi denetlemek suretiyle veri ve delil toplayamaz, depolayamaz. İletişimin denetlenmesi, usule uygun şekilde bu konudaki kararları alan adli makamlara bağlı bulunan yetkili birimlerce yapılır ve elde edilen sonuçlar da yine usule uygun şekilde bu kararı veren adli makamlar tarafından incelenir, dinlemeye neden olan olayla ilgili olan kayıtlar dosyalanır ve diğerleri en kısa sürede hiçbir yerde yedeği dahi saklanmaksızın imha edilir.

2.2.3.3. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesinde Süre

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin süre ne tedbiri uygulayacak kişilerin elini kolunu bağlayacak kadar kısa ne de orantılılık ilkesinin gereklerini aşacak ölçüde fazla olması gerekir.¹⁹⁶ Bundan dolayı CMK'da bu süre en fazla üç ay olarak düzenlenmiştir. Bu süre bir defa uzatılabilir. (CMK 135/3.

---

¹⁹⁵ Şahbaz, .a.g.e., s.110

¹⁹⁶ Erdem, a.g.e., s.344; Öztürk Bahri, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Yenilenmiş 9. Baskı, Seçkin Yay, Ankara-2006, s.596

Maddesi) 5271 sayılı CMK'nın ilk yapısında tedbirin uygulanmasına ilişkin düzenlemede tedbir süresinin altı aydan fazla uygulanabilmesi mümkün değildi; ancak 5271 sayılı CMK'ya 5353 sayılı kanunla eklenen ek cümle uyarınca örgütlü suçlar bakımından tedbirin uygulanma süresine bir istisna getirilmiştir. Buna göre “örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde hakim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir”.¹⁹⁷ Ancak örgütlü suçlar için kanunun müteaddit defalar uzatılma ifadesini kullanması isabetli değildir, buna bir sınır getirilmesi daha doğrudur. Çünkü bu ifade esnek ve kötüye kullanıma açıktır. Soruşturmanın kanuniliği ilkesini ihlal eder niteliktedir.¹⁹⁸ Hakimin tedbiri uzatma kararı verebilmesi için tedbire başvurulabilmesi için gerekli koşulların halen mevcut olması ve mevcut olduğunun da uzatma kararında belirtilmesi gerekir.¹⁹⁹

CMK'nın 135/3. Maddesinde öngörülen süreler, iletişimin denetlenmesi tedbirinin ne kadar süre ile geçerli olup cumhuriyet savcısına ve kolluğa yetki verildiğini gösterir. Örneğin, iletişimin denetlenmesi kararında gösterilen süreler kadar iletişimin tespiti amacıyla kayıtların ilgili makamdan istenebilmesi mümkündür. CMK'da tedbir süresinin, kararın verildiği tarihten itibaren mi yoksa fiilen uygulanmaya başladığı tarihten itibaren mi başlayacağı konusunda açıklık yoktur. Düzenlemenin, sanığın veya şüphelinin lehine yorumlanmak suretiyle kararın verildiği tarihten itibaren başlayacağı savunulmaktadır.²⁰⁰ Zira kanunda belirlenen şartların varlığı hakim tarafından o zaman dilimi için ve o andaki duruma göre tespit edilmiştir. Hakim tarafından, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulamaya başlanacağı sürenin sonraki bir tarihe bırakılmaması veya tedbiri uygulayacak makam tarafından da süre başlangıcında keyfi davranılmaması gerekir. Kanaatimce de süre, hakimin kararı verdiği andan itibaren başlar ve yine kararda gösterilen tarih

---

¹⁹⁷ Ünver Yener ve Hakeri Hakan, *Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku, Sorularla Hukuk Dizisi* No:5, TBB Yayınları S:104, İstanbul, Mayıs-2006, s.178

¹⁹⁸ Soyaslan, a.g.e., s.273

¹⁹⁹ Öztürk, a.g.e., s.597

²⁰⁰ Özbek Veli Özer, *Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı*, Seçkin Yay, Ankara-2005, s.571; Özen Muharrem, “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Gizli Soruşturma Tedbirleri”, **TCK, CMK, Kabahatler Kanununun ve İlgili Yönetmeliklerin Uygulamalarının Değerlendirilmesi Semineri Tebliğleri**, 10-11 Şubat 2006, EGM Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara-2006; Öztürk, a.g.e., s.597

ve saatte sona erer. Esas itibariyle kararda, tedbirin uygulanmaya başlayacağı ve son bulacağı tarih ve saatlerin yazılı olması gereği vardır.

Danıştay 10. Dairesi 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin bazılarının iptali ve öncelikle bu hükümler hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmesi istemi ile İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından açılan davada, Yönetmeliğin 12. Maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan, “Dinleme veya mobil telefonun yerinin tespiti kararında süre, kararın Başkanlıkta sisteme tanıtıldığı andan itibaren başlar” hükmünün yürütülmesini, CMK’nın 135/3 ve 137/1 hükümlerine aykırı bulmak suretiyle durdurmuştur. Danıştay, kararında CMK’nın 135/3 Maddesinde telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirinin ne kadar süre için verileceği, bu sürenin kararda belirtilmesi gerektiği, 137/1 Madde de bu kararı uygulamakla görevli kişilerin yazılı istemi üzerine bu istemin telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşlarca derhal yerine getirileceği hususlarının belirtilmesine rağmen, kararın verilmesinden itibaren en geç ne kadar sürede uygulamanın başlatılacağı hakkında bir düzenlemeye yer verilmediğini ifade etmiştir. Yüksek mahkemeye göre 135. Maddede öngörülen tedbir, bazı suçlarla ilgili olarak başka türlü delil elde edilemeyen hallerde, suçun kanıtlanması ve/veya şüphelinin yakalanması amacıyla belirli bir süre için başvuru ve Anayasa ile güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin kısıtlanması anlamına gelen olağanüstü bir tedbirdir. Bu tedbirin uygulanma süresinin başlangıç anının, kararın sisteme tanıtılma anı olarak belirlenmesi, tedbirin uygulanmasının karar sisteme tanıtılmadığı sürece ertelenebileceği anlamına gelmektedir. Böyle bir sonucun, tedbirin belirli bir süre için verilmesini öngören Kanun hükmü ile bağdaşmadığı açıktır. Tedbir kararının verilmesi ile uygulamaya geçilmesi arasında teknik olarak belirli bir zaman dilimine ihtiyaç varsa, bu süreyi önceden öngören ve uygulama başlangıç tarihinin tedbir kararında yer almasını sağlayan bir düzenleme yapılması gerekirken, uygulamayı sınırsız olarak ertelenebilir kılan davaya konu Yönetmeliğin 12. Maddesinin

dördüncü fıkrasında hukuka uygunluk görülmemiş ve bu nedenle yürütülmesi durdurulmuştur.²⁰¹

Davalı Adalet Bakanlığı, Danıştay 10. Dairesi'nin bu kararına itiraz etmiştir. İtiraza ilişkin inceleme yapan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 30.04.2009 gün 2009/107 YD. İtiraz numaralı kararında, kanun koyucunun Anayasada düzenlenen birçok temel hak ve hürriyetle ilgisi olan bu kapsamdaki faaliyetlerin özellikle yönetmelikle düzenlenmesini öngörmediği ve bu konuları yasalarda ayrıntılı olarak düzenlemeyi tercih ettiği, bu nedenle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135 ile 140. Maddelerinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi ve gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme konularında Adalet Bakanlığı'nın yönetmelikle düzenleme yapma yetkisinin bulunmadığı sonucuna varılarak, itiraz eden davalı Adalet Bakanlığı'nın Danıştay 10. Dairesinin 14.10.2008 gün ve 2007/2795 Esas sayılı yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne ilişkin kararının kaldırılması yönündeki itiraz talebini reddetmiştir.

Hakkında iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulanan ve koşulları ortadan kalktığı için tedbirin uygulanmasına son verilen kişi hakkında, sonradan şartlar gerçekleştiği için tedbire başvurulamamalıdır. Ayrıca uzatma ile birlikte altı aylık süreyle sanık veya şüpheli hakkında tedbir uygulanmışsa aynı suça ilişkin olarak yeniden tedbire karar verilemez. Ancak doğaldır ki şüpheli veya sanığın tedbir uygulanmasından sonra bir başka suçu ortaya çıkarsa CMK 135. Maddesinde öngörülen şartların mevcudiyeti halinde o suça ilişkin olarak da iletişimin tespiti ve denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır.²⁰²

---

²⁰¹ Danıştay 10. Dairesi 14.10.2008 gün ve 2007/2795 E. sayılı dosyaya ilişkin yürütmenin durdurulması kararı.

²⁰² Öztürk, a.g.e., s.597; Erdem Mustafa Ruhan, "5271 Sayılı CMK'da İletişimin Denetlenmesi", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Nisan-2005

2.2.3.4. Adli Amaçlı İletişimin Tespiti ve Denetlenmesinde Kararın Şekli ve İçeriği

CMK’da açıklık olmamakla birlikte, hukuki denetim yapılabilmesi ve keyfilğin önlenmesi bakımından kararın yazılı olması gereklidir.²⁰³ CMK’nın 135/3. Maddesi gereğince tedbir kararında, isnat edilen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası ya da kodu, tedbirin türü ve süresi belirtilmelidir. CMK 135. Maddede sayılan şartların dışında, şüpheli veya sanığa yüklenen fiilin CMK’nın 135/6. Maddesinde sayılan suç katalogundaki suçlardan birisine uygun düşüğü, suçun aydınlatılmasının başka türlü mümkün olmadığını gösteren olgular yanında ayrıca şüpheli veya sanığın söz konusu fiili işlediği veya buna iştirak ettiğine dayanak oluşturan şüphe ve nedenleri, tedbire başlama ve sona erme tarihi ve saatinin kararda mutlaka gösterilmesi, temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi nedeniyle gerekli olan hususlardır.²⁰⁴

Verilecek tedbir kararında, aktif olarak dinlenen kişinin kimliği ve telefon numarası birbirini tutmadığı takdirde, yapılan dinleme hukuka aykırı sayılabilir. Bu konuda iki görüş ileri sürülebilir; birincisine göre önemli olan dinlenen kişidir. Telefon numarası dinlemeye konu olan karardaki numaradan farklı olduğunda, bu durum önemli hukuka aykırı bir konu olmayıp nispi aykırılık gerekçesiyle yapılan dinleme ve buradan elde edilen kayıt hukuka uygun delil sayılmalıdır. İkinci görüşe göre ise, tedbir kararının dışına çıkan her türlü dinleme ve kayıt altına alma hukuka aykırı sayılmalıdır. 1982 Anayasası’nın 22/2 Maddesi bireyi dikkate almak suretiyle düzenleme yapmış, yani numaraya değil dinlenecek kişiye önem vermiştir. Çünkü esas olan bireyin hak ve hürriyetinin korunması ve müdahalenin Anayasada gösterilen sınırlar çerçevesinde kalmasıdır.

Belirtmeliyim ki, bir şüpheli veya sanığın iletişiminin takibinde, kullandığı iletişim aracının mutlak şekilde onun adına kayıtlı olması gerekli değildir. Başkası üzerine kayıtlı olup da şüpheli ve sanık tarafından kullanılan telefonlar, CMK 135.

---

²⁰³ Soyaslan, a.g.e., s.272

²⁰⁴ Özbek, a.g.e., s.570

Maddesinde gösterilen şartlara uymak kaydıyla dinlenebilir.²⁰⁵ Şüpheli veya sanık tarafından kullanıldığı tespit edilen iletişim araçları, bu husus kararda belirtilmek ve bu yolla başkalarına ait diğer iletişim araçlarına müdahale etmemek kaydıyla denetlenebilir.²⁰⁶

Ayrıca şüphelinin kimliği ve soruşturmaya konu suçun kim tarafından işlendiği belirtilmeksizin faili meçhul dinlemeler ve yine şüpheli elde etmek amacıyla tesadüfi dinlemeler, bunun yanında bir bölgede kimin kiminle konuştuğunu tespit etmek amacıyla içerikleri belli olmayan iletişim kayıtlarının alınması ve kullanılması da hukuka uygun olarak düşünülemez.²⁰⁷ Gerek Anayasanın 22. Maddesi ve gerekse CMK'nın 135. Maddesine göre, soruşturmaya konu suçun ve hakkında iletişimin denetlenmesi kararı talep edilen şüphelinin kimliğinin ne olduğunun tanımlanması, en azından ayırt edilebilir bir şekilde fiziki kimlik ve sahte kimlik kullanmakta ise bile bu bilgilerin talep formunda ve hakim kararında yer alması gerekmektedir. Aksi halde, esasla ilgili olmayan ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na tedbir kararının esası hakkında inceleme imkanı tanımayan bu tür usule ilişkin eksikliklerden dolayı, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın bu kararın gereğini yerine getirmemesi ve ilgili savcılık makamına talimat yazısını infaz edilmeksizin iade etmesi isabetli olacaktır.²⁰⁸

Sadece adli amaçlı iletişimin denetlenmesinde değil, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesinde de talep ve kararın suçlamaya konu fiil, şüpheli veya sanığın kimliği ve iletişim aracı bakımından somutlaştırılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bunun dışında, önleme veya adli amaçlı iletişim denetlemelerinde somut olaydan hareketle olsa bile, belirgin bir bölgede, mahallede veya yerleşim yerinde kullanılan telefonlara ve yapılan görüşmelere ilişkin iletişim tespitlerinin ve içeriklerinin, suçun önlenmesi veya delil elde edilmesi amacıyla öğrenilmesi hukuka uygun olmayacaktır.²⁰⁹ Bu noktada, amaç ne kadar iyi niyetli olursa olsun, kötüye kullanım

---

²⁰⁵ Taşkın, a.g.e., s.123

²⁰⁶ Şen, a.g.e., s.144

²⁰⁷ Şahbaz, a.g.e., s.93

²⁰⁸ Şen, a.g.e., s.144

²⁰⁹ Taşkın, a.g.e., s.123

ve genel iletişimin denetlenmesinin önüne geçmek için şüpheli veya sanık kimliği ile fiil ve iletişim aracı yönünden ferdileştirilmenin yapılması isabetli olacaktır.

CMK 135. Maddesi gereğince yapılan telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti, dinleme, kayda alma, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcılık makamı tarafından verilen kararların, Anayasamızın 141/3 Maddesi uyarınca gerekçeli olması gerekir. Yani somut gerekçeden yoksun ve yalnızca CMK'nın 135. Maddesinde yazılı olan kuralların somut dayanak olmaksızın soruşturma veya kovuşturmayla konu olayda yer aldığından bahisle verilen iletişimin denetlenmesi kararlarının hukuka uygun kabul edilmemesi ve hukukilik denetimi sırasında bu kararlar ile sonuçlarının hukuka aykırı sayılıp reddedilmesi gerekmektedir.²¹⁰ Kararda, fiilin CMK 135/6'da sayılan suçlardan olduğu, suçun aydınlatılmasının başka suretle mümkün olmadığı, şüpheli veya sanığın söz konusu suçu işlediğine ilişkin olgular ve savcı tarafından tedbire karar verilmesi halinde, gecikmesinde sakınca bulunduğu dair bulguları ihtiva etmesi bakımından soyut hukuki gerekçe yanında maddi gerekçeye de yer verilmesi zorunluluğu vardır.²¹¹ Zira delil elde etme yol ve yöntemlerindeki hukuka aykırılık, temyiz incelemesi sırasında kararların mutlak bozma sebepleri arasında kabul edilmiştir. Bu nedenle hukuka aykırı deliller meselesi, süre ile sınırlı olmaksızın mahkemece resen dikkate alınabileceği gibi sanık ve müdafii de her zaman bu yöndeki talep ve dayanağını ortaya koyabilir. Çünkü hukuka aykırı deliller meselesi, Anayasanın 38. Maddesi ile Ceza Muhakemesi Kanununun 206 ile 217. Maddelerinde tereddütsüz bir şekilde düzenlenmiştir.

2.2.3.5. İletişimin Denetlenmesi Kararlarının Yerine Getirilmesi, Sona Ermesi ve İletişim İçeriklerinin Ortadan Kaldırılması

CMK 135. Maddesinde düzenlenen bu tedbirin uygulanması esnasında gizlilik kuralı geçerli olacaktır. Yapılan tüm işlemlerin tutanağa bağlanması esastır.

---

²¹⁰ Şen, a.g.e., s.144

²¹¹ Erdem, a.g.m., s.103

Koşulların ortadan kalkması halinde tedbire son verilecektir. Bazı hallerde de elde edilen verilerin yok edilmesi hükme bağlanmıştır. Son olarak tedbirin uygulanmasına son verilmesinden sonra hakkında tedbir uygulanan kişiye uygulanan tedbir hakkında bilgi verilecektir.²¹²

CMK 135/5 Maddesi ve 14.01.2007 tarihli Yönetmeliğin 5/4 Maddesinde bu tedbirin uygulanması esnasında yapılacak tüm işlemlerin gizli tutulması gerektiği belirtilmiştir. Buna bağlı olarak Yönetmelikte, gizliliğin sağlanması amacıyla bu işleri yürütmekte görevlendirilecek personel bakımından da bir hüküm getirilmiştir. Bu işlerde görevlendirilecek katiplerin, ağır ceza merkezlerinde komisyon tarafından, diğer yerlerde ise ceza hakimleri ile Cumhuriyet Başsavcısı veya kıdemli Cumhuriyet Savcısı tarafından birlikte belirleneceği belirtilmiştir. Bu tedbiri uygulamakta görevlendirilecek olan kolluk görevlilerinin aidiyet numaraları ise TİB'e bildirilir ve işlemler bildirilen aidiyet numaralı personel tarafından yerine getirilir.²¹³ Doktrinde gizlilik süresinin tedbirin uygulandığı süre ile sınırlı tutulmasının yanlış olduğu ve daha ileriki bir zamana kadar gizliliğin devam ettirilmesi gerektiği vurgulanarak bu hükmü eleştirenler vardır.²¹⁴ İletişimin denetlenmesi tedbirlerinin uygulanması sırasında gizlilik ilkesi gereğince tedbiri uygulayan birimin yetkilileri dışında diğer birim amirlerinin ve müdürlerinin dahi bilgilendirilmemesi gerekir.²¹⁵

CMK 135. Maddesine göre verilecek kararlar gereğince savcılık makamı veya görevlendireceği adli kolluk mensubu, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu maksatla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak talep ettiğinde, bu istem derhal yerine getirilir. (CMK 137/1 de bu istemin yerine getirilmemesi durumunda zor kullanılabileceği açıkça belirtilmiştir).²¹⁶ İşlemin

---

²¹² Taşkın, a.g.e., s.143

²¹³ Taşkın, a.y.

²¹⁴ Ünver ve Hakeri, a.g.e., s.217

²¹⁵ Ünver ve Hakeri, a.e., s.179

²¹⁶ *Almanya'da telekomünikasyon servis sağlayıcıları kolluğa yardım etmekle yükümlü olmakla birlikte, Adalet Bakanlığı'nda dinleme masraflarını ödemekle yükümlü kılınmıştır* (Ali ÖZDOĞAN;

başladığı ve bittiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği düzenlenecek bir tutanakla kayıt altına alınacaktır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın kurulmasıyla beraber bu işlemlerin tek elden yürütülmesi öngörülmüştür. 5397 Sayılı kanuna göre, söz konusu kanun çerçevesinde yapılan işlemler ile 5271 Sayılı kanunun 135. Maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Telekomünikasyon kurumu bünyesinde, kurum Başkanına doğrudan bağlı “Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı” adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür. Oluşturulan bu başkanlık bir başkan ile teknik, hukuk ve idari olmak üzere üç uzmandan oluşur. Bu başkanlıkta Milli İstihbarat Teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın ilgili birimlerinden birer temsilci bulundurulur.

Uygulamada genellikle konuşmanın dinlemeye alınması ile yetinilmemekte, önce konuşma otomatik olarak kaydedilmekte ve daha sonra da (gerektiğinde parça parça) yazılı olarak tutanağa geçirilmektedir.²¹⁷ Nitekim CMK'nın 137/2 Maddesinde “tutulan kayıtlar Cumhuriyet Savcılığınca görevlendirilen kişiler tarafından çözülerek metin haline getirilir. Yabancı dildeki kayıtlar tercüman aracılığıyla Türkçe'ye çevrilir.” şeklinde bir düzenlemeye yer vermiştir.

CMK'nın 137/3. Maddesine göre, 135. Madde gereğince verilen kararın uygulanması sırasında, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi veya 135. Maddenin birinci fıkrası uyarınca hakim onayının alınamaması halinde, kararın uygulanmasına savcılık makamı tarafından derhal son verilir. Bu durumda, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar savcılık makamının denetimi altında en geç on gün içinde ortadan kaldırılarak, bu husus bir tutanakla kayıt altına alınır. Fakat mademki kanun, bir kimsenin özel hayatına ilişkin bilgilerin başkalarının eline geçmesinden korkuyor, o halde on günlük süreyi daha kısa tutmalı

“Alman ve Fransız Teknik Dinleme Mevzuatı” Polis Dergisi, S.32 Ankara-2002, Sf.15), *İngiltere’de devlet küçük ölçekli telekomünikasyon servis sağlayıcılarının güvenlik güçlerine sağladığı hizmet bedelini ödemekle mükellef iken aynı konumdaki büyük ölçekli servis sağlayıcılarının masrafları hakkında ise yapılan masraflara devletin kullanılan kaynak ve teknolojinin miktarı oranında katılması öngörülmüştür.* (Ali ÖZDOĞAN; “İngiliz Teknik Dinleme Mevzuatı” Polis Dergisi, S.30 Ankara-2002, Sf.4).

²¹⁷ Şahbaz, a.g.e., s.112

veya “derhal” ifadesini kullanmalıydı.²¹⁸ Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtlar yok edildikten sonra savcılık makamı, soruşturma evresinin bitiminden itibaren on beş gün içinde tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgili şüpheliye bilgi verecektir. Bu hükmün amacı, kendisi hakkında haksız işlem yapılan şüpheliye hak arama ve tazminat davası açma hakkının yolunu açmak, koruma tedbirini alan polis ve adli makamları daha dikkatli olmaya sevk etmektir.²¹⁹

Ayrıca, ifade alma, arama, elkoyma ve benzeri klasik koruma tedbirleriyle delil elde etme imkanına ulaşıldığında veya failin bulunduğu yer öğrenildiğinde veya suç işleme şüphesi ortadan kalktığında veya iletişimin dinlenmesi yoluyla delil elde etme imkanının kalmadığı anlaşıldığında, dinleme tedbirinin tatbikine Cumhuriyet Savcısı tarafından derhal son verilmelidir.²²⁰ Anlaşıldığı üzere, dinleme koruma tedbirine hakim karar verdiği halde son vermek için hakimden ayrıca bir karar alınmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu konuda lüzumlu kararı/emri verme yetkisi savcılık makamına bırakılmıştır. Örneğin, CMK’nın 135. Maddesi çerçevesinde akaryakıt kaçakçılığı suçu işlendiği iddiasıyla bir dinleme yapılmaktadır. Yapılan bu dinleme sonucunda, icra edilen fiilin akaryakıt kaçakçılığı olmadığı, fakat usulsüz akaryakıt üretimi ve satışının yapıldığı tespit edilmişse, dinlemeye derhal son verilmeli, elde edilen kayıtlar derhal imha edilmekle birlikte bu husus idari yaptırımların uygulanabilmesi amacıyla savcılık makamı tarafından Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’na bildirilmeli (TCK m.279 ve CMK m.158/4) ve bundan başka şartları oluşmuşsa dolandırıcılık suçundan ceza soruşturması başlatılmalıdır. Elbette bu dinleme kayıtları, açılacak idari ve ceza soruşturmalarında delil olarak değerlendirilmeyip sadece soruşturmaların açılmasına esas teşkil edecektir.²²¹

Soruşturma ve kovuşturma kapsamında olmayan ilgisiz kişilerin şüpheli veya sanıkla yapmış olduğu özel konuşmalar dahil iddiaya konu suçlarla ilgisi bulunmayan konuşmaları ve hatta şüpheli ve sanıkların soruşturma ve kovuşturma kapsamına girmeyen ilgisiz veya özel konuşmaları dosya kapsamında yer almamalı,

---

²¹⁸ Soyaslan, a.g.e., s.276

²¹⁹ Soyaslan, a.y.

²²⁰ Erdem, a.g.m., s.104; Özbek, a.g.e., s.575-576

²²¹ Şen, a.g.e., s.150

bunlar aleni hale getirilmemeli, hiçbir şekilde ve hiçbir yerde kullanılmamalı, kullanıma sunulmamalı, özellikle basın ve yayın organları vasıtasıyla toplumun merak ve bilgisine takdim edilmemelidir. Kim olursa olsun aksi davranışlar içinde bulunanlar hakkında ise, mutlak şekilde ilgili ceza normlarının tatbik edilmesi, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkını ihlal eden, insanları karalamaya ve damgalamaya müsait bu tür davranışların cezasız bırakılmaması gerekir.²²²

CMK'nın 137/3. Maddesinde "Bu durumda yapılan tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet Savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, bu durum bir tutanakta tespit edilir" hükmü amirdir. Bu madde, tedbire 135. Maddede belirtilen kararın, süresinde hakim onayına sunulmaması, sunulmasına rağmen onaylanmaması ya da şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi durumunda uygulanabilecektir. Oysa beraat ya da diğer son bulma durumlarında kayıtların ne olacağı açık değildir.²²³

CMK 137/3. Maddesine göre elde edilen belgenin yok edilmesi düzenlenmiş ise de bu maddede eksiklikler olduğu göze çarpmaktadır. Şöyle ki, verilen bir kovuşturmaya yer olmadığına dair karara mağdurun itirazı sonucunda dava açılması gerektiğine dair karar çıktığında veya beraat kararına mağdur veya katılanın temyizi halinde beraat kararı bozulduğunda elde edilen veriler yok edilmişse ne olacaktır? Tedbirin uygulanması ile elde edilen ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği için imha edilen deliller yeniden nasıl temin edilecektir. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi durumunda eldeki verilerin yok edilmesine ilişkin düzenlemenin hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmadığı belirtilmektedir.²²⁴ Bu nedenlerle en azından kanuni süreç sona erene kadar eldeki verilerin muhafazası suçtan zarar görenlerin haklarının korunması bakımından daha dengeli bir durum olacaktır. Eldeki belgelerin Cumhuriyet Savcısının denetimi altında yok edileceğinden bahsedilmiş ise de bu denetimin nasıl yapılacağı düzenlenmemiştir. Sıkı şartlar altında elde edilen delillerin hiçbir denetim mekanizmasına tabi

---

²²² Şahbaz, a.g.e., s.114

²²³ Yavuz, a.g.m., s.16

²²⁴ Kühne Hans Heiner, "Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Koruma Tedbirleri", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S:3, Nisan-2005, s.47

tutulmadan yok edilmesinin, amacı gerçeği ortaya çıkarmak olan ceza muhakemesine yardım etmeyeceği açıktır.

2.2.4. Suçun Özel Görünüş Şekillerindeki Durum

2.2.4.1. Suçun Teşebbüs Halinde Kalması

CMK 135. Maddesinin düzenlemesinde, katalog halinde sayılan suçlara teşebbüs halinde tedbirin uygulanacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak teşebbüs aşamasında kalan suçlar yaptırıma tabi tutulduğu ve teşebbüs, suçun özel görünüş şekillerinden biri olduğundan dolayı teşebbüs aşamasında kalan suçlar için de iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi olanaklıdır.²²⁵ Mesela, bir olayda A'nın, bir otomobilin içinden B'ye ateş ederek öldürmeye teşebbüs etmesi ve bu otomobilin de C tarafından kullanıldığı şüphesinin bulunması halinde A ve C'nin telefonları denetim altına alınabilecektir. Aynı olayda kullanılan aracın D tarafından çalınmış olduğu şüphesi varsa hırsızlık katalog suçlar arasında yer almasa bile suçta kullanılan otomobilin çalınması, kasten adam öldürme suçunu işlemeye yönelik olabileceğinden D'nin telefonu da dinlenebilir.²²⁶ Teşebbüs halinde kalan suçlarda sanığın elinde olmayan sebeplerle netice gerçekleşemediğinden, iletişimin denetlenmesi açısından tamamlanmış suç gibi değerlendirilecektir.²²⁷

Hazırlık hareketleri ceza hukukumuzda cezalandırılmadığı için katalogda sayılan suçların hazırlık hareketleri aşamasında bulunması durumunda denetime başvurulması mümkün değildir.²²⁸ Ancak somut, belirli bir suçun hazırlık hareketleri

---

²²⁵ Erdem, a.g.m., s.98

²²⁶ Turhan, a.g.e., s.267-268

²²⁷ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.723

²²⁸ Erdem, a.g.m., s.98

olduğu anlaşılabilen teşebbüs öncesindeki hazırlık hareketlerinin iletişimin denetlenmesi için yeterli olduğu şeklinde aksi görüş de ileri sürülmüştür²²⁹

2.2.4.2. Suça İştirak Hali

Teşebbüs gibi suçun özel görünüş şekillerinden biri de iştiraktır. Bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kişinin işbirliği yapmaları sonucunda gerçekleştirilmesi haline iştirak denir. TCK' nın 37. Maddesine göre; suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olacaktır.²³⁰ CMK 135. Maddesinde belirtilen katalogdaki suçlardan birinin birden fazla kişi tarafından müşterek fail olarak, azmettiren olarak ya da yardım eden şeklinde iştirak suretiyle işlenmesi halinde, iştirak eden şeriklerin iletişimi denetlenebilir. Ayrıca, bir şüpheli veya sanık hakkında usulüne uygun olarak yapılan denetim sırasında başka kişi veya kişilerin de suça iştirak ettiğine ilişkin delil elde edilirse bu kişiler hakkında da iletişimin denetlenmesi yoluna gidilebilir.²³¹ Örneğin, bir olayda A' nın, bir otomobilin içinden B' ye ateş ederek öldürmeye teşebbüs etmesi ve bu otomobilin de C tarafından kullanıldığı şüphesinin bulunması halinde A ve C' nin telefonları denetim altına alınabilecektir. Aynı olayda kullanılan aracın D tarafından çalınmış olduğu şüphesi varsa, hırsızlık suçu katalog suçlar arasında yer almasa bile, suçta kullanılan otomobilin çalınması, kasten adam öldürme suçunu işlemeye yönelik olabileceğinden D' nin telefonu da dinlenebilir.²³² Buna göre CMK 135/3. maddesine göre madde kapsamındaki suçlardan biri söz konusu olduğunda, kuvvetli şüphe ve başka türlü delil elde etme imkânının olmaması halinde, bu suçlara iştirak edenler hakkında da iletişimin denetlenmesi tedbiri uygulanabilir.

Suç işlendikten sonra faillere yardım veya aracılık ya da yataklık etmek iştirakin kapsamı içerisinde bulunmamaktadır ve bu suç katalogda sayılan suçlardan

---

²²⁹ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.723

²³⁰ Şahin ve Özgenç, a.g.e., Sf.131

²³¹ Kaymaz, a.g.e., s.150

²³² Yardımcı, a.g.e., s.190

değilse, bu kişilerin iletişimi denetlenememektedir. Çünkü fail, suç işlendikten sonra yardımda bulunursa, bu yardım; ancak TCK 281. Maddesinde düzenlenmiş olan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme ve 283. Maddede belirtilen suçluyu kayırma suçlarının işlenmesine neden olacaktır. Nitekim TCK 281 ve 283. Maddeleri suç katalogunda sayılan suçlardan değildir.²³³ Ancak bu suç sınırlaması iletişimin tespiti ve mobil telefonun tespiti için geçerli olmadığından bütün suçlar için tespit yapılabilir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu (TCK m. 283) ise katalogda belirtildiği için bu suçla ilgili olarak iletişimin denetlenmesi yoluna gidilebilecektir (CMK 135/6a-12).

2.2.4.3. Örgüt Suçları ve Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlar

Katalogda sayılan suçlardan, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ve silahlı örgüt suçları için iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesine rağmen, bu örgütlerin himayesinde işlenen amaç suçların açığa kavuşturulması için, bu suçlar CMK' nın 135/6. Maddesinde sayılan diğer suçlar arasında açıkça belirtilmedikçe bu tedbire başvurulamamaktadır.²³⁴ Bununla birlikte, bir suçun “örgüt faaliyeti” çerçevesinde işlenmiş olup olmadığının belirgin bir ölçütünün olmadığı ve bunun da keyfi uygulamalara neden olabileceği doktrinde vurgulanmıştır.²³⁵ Bunun aksi şekilde yorumlanması denetleme tedbirinin uygulama alanını genişletecektir. Örgütlerin amaçlarını gerçekleştirmek için işledikleri suçların kıyas yoluyla denetime tabi tutulması, temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil edeceği ve 135/6 da belirtilen katalogu anlamsız kılacağı gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmiştir.²³⁶ Ayrıca CMK' nın 135. Maddesinde sayılan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun (CMK m. 135/6a-8) torba hüküm niteliği taşıdığı ve tedbirin uygulama

---

²³³ Hakeri, a.g.m., s.24

²³⁴ Erdem, a.g.m., s.98

²³⁵ Öztürk ve Erdem, a.g.e., s.635

²³⁶ Nuhoglu Ayşe, “Adli Amaçlı Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, **Yargı Dünyası**, S:128, Ağustos-2006, s.12

alanını son derece genişleterek özel hayatın gizliliğini gereğinden fazla sınırlandırmıştır.²³⁷

Örgütlerin bünyesinde işlenen amaç suçlarla ilgili olarak açılmış bir kamu davası bulunması halinde, bunlara ilişkin yapılan denetim sonunda elde edilen deliller davada kullanılabilir. Eğer açılan davada amaç suçun örgütlü olarak işlenmediği anlaşılırsa, ele geçmiş olan delillerin davada kullanılması mümkün olmayacaktır.²³⁸ Katalog dışında kalan suçlar için tedbire başvurulamayacağı için, bir suçun örgüt bünyesinde işlenmiş olması ancak katalog da bulunması şartıyla denetlenebilecektir.

CMK' nın 135/6. fıkrasında belirtilen istisnalar, terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde uygulanmayacaktır (CMK m. 135/6a-8). Buna göre; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5532 sayılı Kanununun 9. Maddesiyle değişik soruşturma ve kovuşturma usulü başlıklı 10/f Maddesine göre, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. Maddesinin 6. fıkrasının (a) bendinin (8) numaralı alt bendindeki istisna uygulanmayacaktır. Yani, TCK' nın 220. Maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olma, yedinci fıkrasında düzenlenen örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme ve sekizinci fıkrasında gösterilen örgütün veya amacının propagandasını yapma suçlarının bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, istisna uygulanmayacak ve bu suçlar için de iletişimin denetlenmesine karar verilebilecektir.

Kanaatimce kanun koyucu, iletişimin denetlenmesi (dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi) tedbiri için suç sınırlaması yaptığından dolayı denetime tabi suçların yorum yoluyla genişletilerek temel haklara kanunun amacına aykırı olarak müdahalelerde bulunulması yerinde olmayacaktır. Ancak örgütlü olarak işlenen suçlarda suçlar iç içe olduğundan ve bu suçların aydınlatılarak örgütlerin çökertilmesi esas olduğundan, örgütlerin faaliyetleri doğrultusunda işlenen amaç

---

²³⁷ Şen, a.g.e., s.67

²³⁸ Şen, a.e., s.68

suçların belli ağırlıkta olmaları şartıyla denetime tabi olması gerektiği de göz ardı edilmemelidir.

2.2.4.4. Suçun Niteliğinin Değişmesi

İletişimin denetlenmesine karar verildikten sonra, kararın uygulanması aşamasında suçun vasfı değişebilir. Suçun vasfı değiştikten sonra ortaya çıkan bu yeni suç katalog kapsamında bir suç olabileceği gibi katalog kapsamında olmayan bir suç da olabilir. Bu durumda nasıl bir yol takip edileceği kanunda belirtilmemiştir. Örnek olarak, katalog kapsamında bulunan göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçundan kovuşturma yapılırken bu suçun katalog kapsamında olmayan iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçunun olduğu tespit edilebilir. Aynı zamanda katalog kapsamında bulunan göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçundan kovuşturma yapılırken, bu suçun yine katalog kapsamında bulunan işkence suçu olduğu anlaşılabilir.

İletişimin denetlenmesi tedbiri uygulanırken, ele geçen delillerin katalog kapsamında bulunmayan başka bir suç oluşturduğunu gösterdiği durumlarda denetlemeye hemen son verilmelidir. Çünkü katalog dışındaki bir suçla ilgili elde edilen deliller, tedbire başvurulmadığından kullanılamayacaktır.²³⁹ Bu durumda kanaatimce, tedbirin sonlandırılmasını gerektiren bir halin ortaya çıkması halinde, Cumhuriyet Savcısının vereceği bir kararla uygulamanın sona erdirilmesi usul ekonomisi bakımından yararlı olacaktır. CMK 103. Maddesinde yer alan uygulama benzeri bir usulle konunun hâkim önüne taşınması ihtiyacı ortadan kaldırılabilecektir. Bilindiği üzere, soruşturma evresinde Cumhuriyet Savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi kendiliğinden serbest bırakabilmektedir. Keza, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verildiğinde de şüpheli salıverilmektedir. Bu uygulamaya benzer bir yöntemle suç vasfının değişmesi nedeniyle tedbire son verilmesi gerektiğinde, bu işlemin

---

²³⁹ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, a.g.e., s.723

Cumhuriyet Savcısının emriyle gerçekleştirilmesinin uygun olacağını düşünmekteyim.²⁴⁰

Ayrıca, ele geçen delillerden katalog kapsamında bulunan başka bir suçun olduğu anlaşılırsa yine tedbirin hemen sona erdirilmesi lazımdır. Aynı zamanda bu suça ilişkin denetleme koşullarının oluşup oluşmadığına bakılması ve bu yeni durumun değerlendirilerek hâkim tarafından ayrı bir denetleme kararı verilmesi gerekir. Ancak bu suç, iddianamede sınırları çizilen olay ile belirtilen maddi vakıalara göre değerlendirilebilecek bir suç ise, ek savunma hakkı verilerek yargılamaya devam edilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁴¹

Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı (ISPARTA) Askeri Mahkemesi'nce; sanık Tbp.Bnb. M.S. hakkında resmi belgede sahtecilik ve görevi kötüye kullanmak, diğer sanıklar Per.Astsb. İ.Y., İkm.Astsb.Üçvş. Ü.A., ve İkm.Astsb.Bçvş. Ö.S. hakkında memuriyet nüfuzunu sair suretle kötüye kullanmak suçlarından açılan kamu davasında; CMK 138/2. Maddesi uyarınca iletişimin denetlenmesi tutanaklarının tesadüfen elde edilen delil olduğu, sanıklara isnat edilen suçlamaların CMK 135/6. Maddesinde sayılan katalog suçlardan olmadığı, yasak delil kapsamında olduğu, iletişim tespit tutanaklarına dayanılarak elde edilen diğer delillerin de dolaylı etkilerinden dolayı yasak delil kapsamında olduğu anlaşıldığından, CMK 223. Maddesi uyarınca sanıkların ayrı ayrı beraatlerine ilişkin verilen kararı Askeri Savcı'nın temyizi üzerine Askeri Yargıtay 3. Dairesi incelemiştir. İnceleme neticesinde yüksek mahkeme, Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca sanık İkm.Astsb.Üçvş. Ü.A.'nın da içinde bulunduğu başka bir suç (rüşvet) dosyası için yapılan soruşturmada Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askeri Mahkemesince verilen iletişimin denetlenmesi kararının icrası sırasında dava konusu resmi belgede sahtecilik, görevi kötüye kullanma ve memuriyet nüfuzunu sair suretle kötüye kullanma suçlarına ilişkin elde edilen delillerin, bahsi geçen suçların CMK 135/6. Fıkrasında sayılan katalog suçlardan olmaması sebebiyle yasak delil niteliğinde olduğu sonucuna varmış, ancak elde edilen delillerin vicahilik ilkesi gereğince duruşmada

---

²⁴⁰ Hakeri Hakan ve Ünver Yener, *Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler*, Adalet Yay, 3. Baskı, Ankara-2009, s.238

²⁴¹ Kaymaz, a.g.e., s.160

değerlendirilerek bir hükme varılması gerekirken bu delillerin hiç tartışılmaması, değerlendirilmemesi ve bunlara gerekçede yer verilmemesi dolayısıyla verilen beraat kararını usul yönünden bozmuştur.²⁴²

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da, bu konuda verdiği bir kararda iletişimin denetlenmesi tedbirine katalog kapsamındaki suçlarla sınırlı olarak başvurulabileceğini ve buna aykırı şekilde yapılan denetim sonucunda elde edilen delillerin de yasa dışı olacağı kanaatine varmıştır.²⁴³

2.3. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIMI VE ÖRNEK KARARLARI

2.3.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İletişimin Denetlenmesine İlişkin Genel Yaklaşımı

Haberleşme hürriyeti, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesinde düzenlenen özel hayatın ve aile hayatının korunması başlığı altında koruma altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, haberleşme hürriyetine müdahalenin ancak demokratik bir toplum için zorunlu olması halinde mümkün olabileceğini belirtmiştir.²⁴⁴ Bu da ancak sözleşmenin 8. Maddesinde ifade edilen amaçlara (ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik gönenci, düzenin korunması, suçların önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın veya başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması) yönelik olması halinde mümkündür.²⁴⁵

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, haberleşme hürriyetine müdahalenin mutlaka iç hukukta bir yasal düzenleme olması halinde mümkün olabileceğini

---

²⁴² Askeri Yargıtay 3. Dairesi 15.03.2011 tarih 2011/193 E. 2011/187 K. Sayılı kararı

²⁴³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2006/122 Esas, 2006/162 Karar ve 13.06.2006 tarihli kararı, **YKD**, Şubat-2006, C:33, S:2, s.327-350

²⁴⁴ Doğru Osman, *İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları*, Beta Yay, C:1, s.243

²⁴⁵ AiHM, Klass/Federal Almanya Davası

belirtmiştir.²⁴⁶ Ayrıca mahkeme bu yasal düzenlemenin demokratik bir toplumda kabul edilebilir ve bilinebilir olmasını da aramıştır. Bilinebilirlik ile ifade edilmek istenen ise mevzuatın hangi suçlarla ilgili olarak uygulanacağı, hangi kategorideki şahısları kapsamına alacağı, hangi yöntemlerin kullanılacağı gibi hususlar bakımından açık ve belirgin hükümler getirmek suretiyle yeterli derecede hukuki güvencenin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir.²⁴⁷

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bazı kararlarında ise sonuç itibarıyla ağır bir suçu kanıtlamak amacı karşısında özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyetine müdahalenin daha hafif olduğunu belirterek yapılan hukuka aykırı dinlemeler neticesinde elde edilen delillere dayanan mahkumiyetleri hukuka aykırı bulmamıştır.²⁴⁸

Avrupa İnsan Mahkemesi, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen kayıtların etkin bir denetim mekanizması tarafından denetlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.²⁴⁹

2.3.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Örnek Kararları

2.3.2.1. Klass ve Diğerleri – Federal Almanya Davası

Başvurucular, Anayasa'nın 10/2. Maddesine istinaden çıkarılan 13.08.1968 tarihli Mektup, Posta ve Telekomünikasyon Gizliliğinin Sınırlandırılması Hakkındaki Yasanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucular, devletin bir yasayla denetim tedbiri almasına itiraz etmemektedirler. İtirazları, yasa uyarınca denetim yapılmasından sonra yetkililerin haklarında tedbir uygulananlara bilgi vermekle yükümlü tutulmamış olmasına ve dolayısıyla hak arama özgürlüğünün kısıtlanmış olmasına yöneliktir.²⁵⁰

---

²⁴⁶ Coşkun, a.g.e., s.68

²⁴⁷ Doğru, a.g.e., s.255

²⁴⁸ AİHM, Lüdvig Lüdü/İsviçre Davası

²⁴⁹ AİHM, Prado Bugallo/İspanya Davası

²⁵⁰ Doğru, a.g.e, s.243 vd.; Coşkun, a.g.e., s.65; Ergül Ergin, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uygulamaları*, Yargı Yay., s.181

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi her şeyden önce sözleşme metninde telefon iletişiminin açıkça zikredilmemiş olmasına rağmen bu aracın özel hayatın bir parçasını oluşturduğunu ortaya koyduktan sonra bu hürriyete kanunla getirilmiş olan sınırlamanın, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerden sayılıp sayılmayacağı sorununu incelemiştir. Konuya özellikle casusluk ve denetim alanındaki teknolojik ilerlemeler ile demokratik toplumu tehdit eden terörizm ve özel hayatın gizliliğinin korunması noktalarından yaklaşmıştır.²⁵¹

Mahkeme, bu konuda yapılacak yasal düzenlemeye ışık tutabilecek bazı ilkeler saptamıştır. Buna göre;

1. Söz konusu yasal düzenlemenin özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi haklarına karışma niteliği taşıdığı açıktır. Bu noktada uygulanacak kriter ise gizli denetlemenin ancak demokratik kurumların korunması amacı ile zorunlu olmasıdır. Bu, aynı zamanda orantılılık ilkesinin bir gereğidir. Yani yasalarda ulusal güvenliğin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suçların önlenmesine yönelik olarak getirilen sınırlamalar ancak bu amaca ulaşmak için benimsenen araçların demokratik bir toplum için zorunlu olup olmamasına bağlı olarak meşruiyet kazanır.

2. Günümüzde hemen her devlet karmaşık casusluk olayı ve terör eylemlerinin tehdidi altında bulunmaktadır. Devletin bunlarla etkin bir şekilde mücadele edebilmesi, ülkesinde faaliyette bulunan yıkıcı faaliyetleri gizlice gözetleme yeteneğine sahip olmasına bağlıdır. O halde demokratik bir toplumda istisnai de olsa ulusal güvenliğin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suçların önlenmesi için haberleşmenin gizlice denetlenmesine olanak veren yasalar bir zorunluluktur.

3. Bununla birlikte devletlere tanınan bu olanak sınırsız değildir. Zira demokrasiyi savunma gerekçesiyle çıkarılan ve haberleşme hürriyetini sınırlayan böyle bir yasa demokrasinin sarsılması, hatta yıkılması tehlikesini de beraberinde getirmektedir. O halde devletler kendilerince uygun görülen her önlemi alamazlar.

---

²⁵¹ Anayurt, a.g.m., s.51

Haberleşmenin gizlice denetlenmesine olanak veren bir sistem bunların kötüye kullanılmasına karşı da yeterli güvenceleri getirmelidir.²⁵²

Mahkeme Devletin gizli izleme yetkilerine Sözleşme çerçevesinde ancak demokratik kurumları korumak için kesinlikle gerekli olduğu ölçüde müracaat edebileceğine, müdahalenin Sözleşmenin 8. maddesine aykırı olmamak için hukuka uygun olarak yapılmış olması gerektiğine işaret etmiştir. Müdahalenin yasal bir dayanağının bulunması gerekir. Sözleşmenin 8. Maddesinde belirtilen amaçlara yönelik olarak demokratik toplumda gerekli olduğu ölçüde ve hukuka dayalı olarak iletişimin denetlenmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir.²⁵³

Mahkemeye göre Alman Kanunu telefon dinlemelerini birtakım esaslara bağlamaktadır. Ciddi kuşkuların varlığı, başka türlü bilgi ve delil elde etme imkansızlığı, tedbirin yalnızca ciddi anlamda şüphelenilen şahıslar ve bağlantı içerisinde olduğu kişilerle sınırlı oluşu, elde edilen kayıtların yöntemi ve denetimi, bunların incelenmesi ve denetimiyle görevli beş milletvekilinden oluşan, Parlamento tarafından seçilen iki organa (komisyon ve komite) yer vermekte, ayrıca ilgililere, aposteriori bir yargı yolu tanımakta, yani ilgiliye hakkında uygulanan tedbirin sona erdirildiği andan itibaren yargı denetimi işletilebilmesi imkanı sağlamaktadır.²⁵⁴ İşte bu esaslara dayalı olarak Mahkeme, bu davada idari makamlara telefon dinleme yetkisi tanıyan kanun hükümlerinin sözleşmenin 8. Maddesinin 2. fıkrasında²⁵⁵ yer alan sınırlama sebeplerine uygun düştüğü sonucuna varmıştır.

---

²⁵² Öztürk Bahri, “İletişimin Denetlenmesi”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Ekim-2004, S:10, s.33; Şen Ersan, *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, Kazancı Yay, İstanbul-1996, s.65

²⁵³ Doğru, a.g.e, s.255 vd.

²⁵⁴ Anayurt, a.g.m., s.52; Yenisey Feridun, Nuhoglu Ayşe ve Güzel İdris, *Kolluk Yetkileri, Güvenlik ve Hukuk*, Nergis Yay, İstanbul-2004, s.25

²⁵⁵ AIHS md.8; “Herkes özel hayatına ve aile yaşamına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakların kullanılmasına resmi bir makamın karışması, demokratik bir toplumda ancak ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik gönenci, düzenin korunması, suçların önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın veya başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu bulunduğu ölçüde ve kanunla öngörülmesi koşuluyla olabilir.”

2.3.2.2.Malone – İngiltere Davası

Mahkeme, telefon dinlemelerine karşı ikinci önemli kararını İngiltere’ye karşı açılmış olan “Malone” davasında vermiştir. Davaya konu olayda antika satıcısı Malone’a çalıntı malı elinde bulundurma suçu isnat edilmiş, yargılama sonucunda dava beraatla sonuçlanmıştır. Dava sırasında başvuru, Malone’nun hakkında dava açılmadan önceki tarihli bir konuşmasının polis tarafından dinlendiğinin ortaya çıkması üzerine, iç hukuktaki tazminata yönelik müracaatının reddolunması üzerine başvuru bu sefer AİHM’ne müracaat etmiştir.²⁵⁶

Davanın konusu, bir cürmü açığa çıkarmak ya da önceden öğrenmek amacıyla posta ve telefon haberleşmelerine ilişkin yapılan uygulamaların ve yasal düzenlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. Maddesi karşısındaki konumu²⁵⁷, suçların önlenmesi ve açığı çıkarılması için polise sınırsız olarak telefon dinleme imkanı tanınıp tanınmayacağına ilişkindir.²⁵⁸

Mahkeme, söz konusu müdahalenin iç hukukta bir temeli olması gerektiğini açıkça belirtmiştir.²⁵⁹ Ayrıca hukuka uygun olarak denetim yapılırken kastedilen hukuka uygunluğun sadece iç hukuka değil, aynı zamanda AİHS’nin başlangıç bölümünde ifade edilen hukukun üstünlüğünü de kapsayacak şekilde hukukun kalitesiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Özel hayat ve haberleşmeye saygı haklarına karşı, kamu makamlarının hangi şartlar içinde ve hangi hallerde bu gizli ve potansiyel olarak tehlikeli müdahaleye başvurmaya yetkili oldukları konusunda yeterli göstergeleri sunabilmek için yeterince açık olması gereğine işaret etmiştir.

Dava sonucunda mahkeme özel hayata ve saygı haklarına yapılan müdahalelerin hukuka uygun olarak yapılmamış olduğunu, demokratik bir toplumda gerekli bir müdahale olarak kötüye kullanmaya karşı yeterli güvenceye sahip

---

²⁵⁶ Ergül, a.g.e., s.181; Doğru, a.g.e., s.775

²⁵⁷ Coşkun, a.g.e., s.148

²⁵⁸ Anayurt, a.g.m., s.52

²⁵⁹ Doğru, a.g.e., s.759

olunmadığını kabul etmiştir.²⁶⁰ Mahkeme, bu kararı ile ayrıca görüşmenin içeriğine ilişkin olmayan ve sayaçlama olarak nitelendirilen, kişinin görüştüğü kişilerin telefon numaralarının kişinin bilgisi dışında polise verilmiş olmasını da Sözleşmeye aykırı bulmuştur.²⁶¹ Yasal düzenleme olmadan detay kayıtlarına müdahalenin, dolayısıyla İngiltere’de telefonların dinlenilmesine ilişkin polise tanınmış olan yetkilendirmenin açık ve belirgin olmadığı, kimleri kapsamına aldığı, hangi durum ve şartlarda ve nasıl uygulanacağına dair bilgiler içermediğini ve böylece demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğü gereği olan kişiye asgari derecede bir hukuki güvence tanınmadığını, dolayısıyla Sözleşmenin 8/2 hükmü anlamında kanunla öngörülme şartının gerçekleşmemiş olduğuna hükmetmiştir. Bu karar üzerine İngiliz Parlamentosu kararda belirtilen kriterleri karşılamak amacıyla telefon dinlemeye ilişkin yasal düzenlemeye gitmek durumunda kalmıştır.²⁶²

2.3.2.3. Huvig–Kruslin - Fransa Davası

Huvig ve Kruslin davalarında Mahkeme davaları birlikte ele almış ve 1990 yılında aynı gün içinde verdiği kararlarla Fransa’yı Sözleşmeyi ihlalden dolayı iki kez mahkum etmiştir.²⁶³

Huvig davasına konu olan olayda ticaretle uğraşan Huvig çiftinin, vergi kaçakçılığı yaptıkları isnadı ile iki gün süreyle telefonları dinlemeye alınır. Kruslin davasına konu olayda ise Kruslin adlı şahıs misafir olarak bulunduğu sırada dinleme altında bulunan ev sahibinin evinde yapmış olduğu telefon konuşmasından elde edilen kayıtlar esas alınarak ömür boyu mahkumiyet cezası alır. Her iki başvuruda da telefonların dinlenilmiş olması nedeniyle özel hayatlarının gizliliği hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.²⁶⁴

---

²⁶⁰ Doğru, a.g.e., s.763

²⁶¹ Yenisey, Nuhoglu ve Güzel, a.g.e., s.26; Coşkun, a.g.e., s.150; Anayurt, a.g.m., s.52;

²⁶² Anayurt, a.y.

²⁶³ Ergül, a.g.e., s.181; Coşkun, a.g.e., s.148; Yenisey, Nuhoglu ve Güzel, a.g.e., s.26

²⁶⁴ Anayurt, a.g.m., s.52

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu kararlarının önemi başka davalarda gizli dinlemenin demokratik bir toplumda kabul edilebilirliği, meşruiyeti için öngördüğü ölçütleri ayrıntılarıyla ortaya koymuş ve somutlaştırmış olmasıdır.²⁶⁵

Mahkeme Klass ve Malone kararlarında olduğu gibi kanunla düzenlenmiş olma koşulunu hatırlattıktan sonra muhtemel aşırılıklara karşı ne gibi güvenceler sunulmuş olduğu konusuna özellikle eğilmiştir.²⁶⁶ Fransız telefon dinleme yönteminin fertlere yeterli güvenceler vermediği, çünkü hangi kategorideki şahısları kapsamına alacağı, hangi suçlarla ilgili olarak uygulanacağı, hangi yöntemlerle kullanılacağı gibi hususlar bakımından açık ve belirgin hükümler getirmemesi nedeniyle şahısların demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğüyle istenilen asgari derecede hukuk güvencesine sahip bulunmadıklarına hükmetmiş, Yargıtay içtihatlarıyla koyulacak kuralların yeterli olmayacağını, mutlaka yasal düzenleme yapılması gerektiğine değinmiştir.²⁶⁷

İletişimin denetlenmesinde tedbire maruz kalanın, uygulamanın hukuka aykırı olarak yapılması halinde zararının tazmini için yasal başvuru yolları açık tutulmalı, kayıtların imha usul ve zamanları yasada düzenlenmelidir.

Mahkeme kararında ayrıca terörizm tehditleri ve suçlarla mücadele bakımından demokratik toplumların savunma aracı olarak kamu otoritelerinin telefon dinlemelerinin meşruiyetini kabul etmektedir. Ayrıca sunulan bu takdir marjının devlet organlarınca kullanılmasında birtakım güvencelere riayet edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.²⁶⁸ Sonuçta Fransız Hükümeti konuyu mahkeme kararlarının ışığı altında yeniden düzenlemiştir. 16.04.1991 tarihli Kanun ile uygulama yeni kurallara bağlanarak sınırlandırılmıştır.

---

²⁶⁵ Coşkun, a.g.e., s.150

²⁶⁶ Anayurt, a.g.m., s.52; Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan ve Sancaktar Oğuz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, Seçkin Yay, Ankara-2002, s.296

²⁶⁷ Ünal Şeref, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divan Kararları Işığında Sözleşme Hükümlerinin Açıklanması ve Yorumu*, Ankara, TBMM Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu Yay, No:69, Ankara-1995, s.198; Coşkun, a.g.e., s.150

²⁶⁸ Anayurt, a.g.m., s.53

2.3.2.4. Amann - İsviçre Davası

Telefon dinleme nedeniyle İsviçre'nin mahkum olduğu Amann davasında (16.02.200 tarihli Büyük Daire No:27798/95); Hermann Amann, 1940 doğumlu İsviçreli bir işadamdır. 1980'li yılların başlarında birtakım dergilere reklam vererek ithal etmiş olduğu epilasyon aletlerini pazarlamaya çalıştığı sırada, 12.110.1981 günü bir bayan kendisine telefon edip aletten bir tane ısmarlar. Telefon eden bayan, o zamanki Sovyet Büyükelçiliği'ndedir. Telefon konuşması, İsviçre'nin Federal Savcılığınca dinlenip, saptanmıştır. Sonra Savcılığın isteği üzerine, Zürih Kantonu Polis örgütünün gizli servisinde Bay Amann hakkında soruşturma başlatılır. 1981 Aralık ayında da Savcılık bu soruşturmaya dayanarak "ulusal güvenlik bakımından sakıncalılar" listesine Amann adına düzenlenmiş bir fiş ekler. Bu fişte yer alan bilgilere göre Amann'ın "Rus Sefaretiyle temasta bulunan bir işadami" olduğu saptanır ve kendisine bir de numara verilir: (1153:0) 614. Bu kod numarasındaki sayıların anlamı da şudur: "komünist ülke" (1), "Sovyetler Birliği" (153), "saptanmış casusluk" (0), "Doğu blokuyla çeşitli temaslar" (614).

1990 yılında Bay Amann, Savcılıkça tutulan fişlerden haberdar olur, kendisi hakkındaki fişi görmek ister. Bunun üzerine fişinin bir fotokopisi kendisine verilir; ama fişteki bilgilerden iki kalemin üzeri okunamayacak biçimde karalanmış durumdadır. Bay Amann, kendisi hakkındaki bilgileri hukuka aykırı bir yolla elde eden Savcılıkça fişlendiği iddiasıyla bir idari dava açarak kişilik haklarına saldırı nedeniyle 5.000 İsviçre Frangı tazminat ister. İsviçre Federal Mahkemesi önüne kadar giden dava, davacının kişilik haklarına ciddi bir saldırı olmadığı gerekçesiyle reddolunur.

Bunun üzerine Bay Amann AİHM'ne dava açarak; 12.10.1981 tarihindeki telefon konuşmasının dinlenmiş olmasının ve kendisi hakkında Savcılıkça fiş tutulmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin herkesin "özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna (evine) ve haberleşmesine saygı gösterilmesini öngören 8. maddesinin ihlali olduğunu ileri sürmüştür. Bay Amann, davasını bir hak ihlali karşısında ihlali resmi görevini ifa eden kimselerce, bu sıfatlarına dayanılarak yapmış olsalar bile durumun düzeltilmesi için etkili ve sonuç verecek biçimde ulusal

otoritelere başvurma hakkına (AİHS m.13) da dayandırmış ve İsviçre ulusal makamları önünde hakkının kullandırılmamış olduğunu öne sürmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, AİHS'nin 8. Maddesi açısından yaptığı inceleme sonucunda, dava konusu olayda telefon konuşmasının dinlenmesinin ve Bay Amann hakkında fiş tutulmasının 8. Maddeyi ihlal ettiğini kabul etmiş, 13. Maddesinin ihlal iddiasını ise reddetmiştir. (AİHM, Büyük Daire 16.02.2000, No:27798/95).

AİHM müdahalenin 8. Madde açısından aykırılık oluşturmaması için yapılan müdahalenin bir yasaya dayanmış olmasını, ayrıca müdahalenin maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiş amaçlara yönelmiş olmasını aradığını kararında belirtmiştir. Bu amaçlara ulaşılabilmesi için yapılan uygulamaların “demokratik bir toplumda zorunlu olması” da aranan bir koşuldur. Mahkeme bu konudaki değerlendirmesinde, önce olayda telefon dinlemesinin İsviçre hukukunda bir yasaya dayanıp dayanmadığını ve eğer böyle bir yasa varsa bunun ilgili kişi tarafından ulaşılabilir ve bilinebilir bir düzenleme olup olmadığını araştırmıştır. Mahkemenin kararına göre buradaki bilinebilirliğin ölçüsü söz konusu yasanın gerektiğinde danışma yapılarak bile olsa herkesin kendi davranışlarını ayarlayabilmesi için yeterli açıklıkla ve kesinlikle formüle edilmiş olmasıdır. Mahkeme, gizli dinleme ve gözetleme konularına ilişkin yasaların özellikle ayrıntılı bir biçimde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamış, olayda dayanılan yasanın “bilinebilirlik” ölçütü açısından kabul edilmeyecek kadar genel ifadeler içerdiği ve telefon konuşmalarının dinlenmesine uygulanması öngörülen Federal Ceza Usul Kanunu'nun 66 vd. maddelerinde söz edilen koşullar bakımından da İsviçre hükümetinin bu koşulların varlığını kanıtlayamadığı sonucuna varmıştır.

İsviçre hükümeti savunmasında, olayda davacının telefonunun başka birinin telefonunu dinlerken “tesadüfen” dinlemeye alınmış olduğunu ileri sürmüştü de Mahkeme bunu da ihlali ortadan kaldıran bir neden olarak kabul etmemiştir.²⁶⁹

---

²⁶⁹ Ergül, a.g.e., s.183-184

2.3.2.5. Lüdvig Lüdü - İsviçre Davası

Dava konusu olay uyuşturucu suçlarıyla ilgili olarak başvurucunun telefonunun dinlenmesine ilişkindir.²⁷⁰ Ludvig Lüdü adlı şahsın İsviçre'den uyuşturucu alacağını öğrenilmesi üzerine İsviçre-Bern sorgu hakiminin şahsın telefonlarının dinlenilmesine dair verdiği karar doğrultusunda toplanan delillerle şahıs mahkum edilmiştir. Ludvig Lüdü'de haberleşme özgürlüğüne, özel ve aile hayatına saldırıda bulunulduğu iddialarına dayalı başvuruda bulunmuştur.

Mahkeme Bay Lüdü kararında polis tarafından kişilerin telefonlarının gizlice dinlenmesi ve kaydedilmesinin veya resim çekici ya da kaydedici aletler ile kişilerin takip edilmesinin AİHS'nin 8. Maddesine aykırı olacağını prensip olarak kabul etmekle birlikte, uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi toplum düzenini yakından ilgilendiren bir suçun ortaya çıkarılmasında, yetkili ve görevli mahkemelerin kararı ile sanığın telefon konuşmalarına, konutuna ve özel hayatına müdahale eden polis davranışlarının ve elde edilen delillerin hukuka ve AİHS'ne uygun olacağını ifade etmiştir. Yine mahkemeye göre, adli polisin görevi işlenen suçları ve işleyenleri bulmak olduğu için sanığın işlediği suçun neticesinde adli makamlar tarafından takip edileceğini ve yakalanacağını bilmesi gerekirdi. Mahkeme, kısaca incelediği davada kişinin özel hayatına ve haberleşmesine telefon konuşmalarının gizlice dinlenmesi suretiyle müdahale edildiğini kabul etmiştir. Sonuç olarak toplum düzenini bozan bir suç ve failini bulmak ve başka suçların işlenmesini önleyebilmek için mahkeme kararı ile adli makamlar tarafından kişinin hak ve hürriyetlerine yapılan müdahalelerin hukuka uygun sayılacağını ifade etmiştir.²⁷¹

Mahkeme ayrıca, İsviçre'de yasal düzenleme bulunduğunu, uygulamanın yasaya uygun olduğunu, Sözleşmenin 8. Maddesine aykırılık bulunmadığını, 8. Maddenin ihlal edilmediğini araştırırken bakılması gereken ilk ölçütün

---

²⁷⁰ Doğru, a.g.e., s.938

²⁷¹ Şen, a.g.e., s.68

demokratik bir toplumda kabul edilebilir bir yasal düzenlemenin varlığı olduğuna da kararında değinmiştir.²⁷²

2.3.2.6. Kopp - İsviçre Davası

Olay avukatlık firmasının telefonlarının dinlenmesine ilişkindir.²⁷³ Kopp Avukatlık Bürosu İsviçre Federal Savcılığının talebi ile Federal Mahkemenin kararı üzerine 21.11.1989-11.12.1989 tarihleri arasında dinlenmiştir. Olayda Avukat Kopp şüpheli olmayıp üçüncü kişi durumundadır. Dinlemeye ilişkin kayıtlar postane görevlisi tarafından ceza hukuku bakımından önemsiz görülüp yok edilmiştir.²⁷⁴

İsviçre, telefonların dinlendiğini kabul etmiştir. Mahkeme, incelemesinde Sözleşmenin 8. maddesinde sayılan kanuna uygunluk için milli hukukta bir temel olmasını, bu yasanın ilgililerince ulaşılabilir olmasını ve kanunun sonuçlarının öngörülebilmesinin mümkün olmasını aramaktadır. Avukat Kopp, İsviçre Federal Ceza Usul Yasası'nın 66 ve 77. Maddelerinin avukatın üçüncü kişi olarak telefonunun dinlenmesini yasakladığını iddia etmiştir.

Mahkeme ise kararında; avukatlık bürosunun bütün telefon görüşmelerinin mesleki nitelikte olduğunu, soruşturma makamlarının avukatlık bürosunu dinledikten sonra konuşmaların mesleki ayrıcalık taşıyıp taşımadığına karar verme yetkisi bulunmadığına değinilmiştir. Mahkeme, özel hayata ve iletişime ağır bir ihlal olması nedeniyle kanuna dayanması gerektiğini, ayrıca bu konunun açık olmasının gerektiğini, avukat ile müvekkil arasında savunma hakkına ilişkin ve güven ilişkisine dayalı bir alanda bağımsız bir hakim denetimi olması gerektiğini, bu denetimin posta memurlarına bırakılmasının hayret verici olduğunu, avukatlarının bürosunun dinlenmesi hususundaki takdir yetkisinin kullanılma olanağı ve şekline ilişkin İsviçre

---

²⁷² Coşkun, a.g.e., s.151

²⁷³ Coşkun, a.y.

²⁷⁴ Kühne Hans Heiner, "Avukat Telefonlarının Dinlenmesi", (Çev: Hakeri Hakan), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Seçkin Yay, Ankara-2004, s.99

Hukukunda yeterli açıklık bulunmadığına değinmek suretiyle sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.²⁷⁵

2.3.2.7. Khan - İngiltere Davası

Khan'ın eroin kaçakçılığına istinaden mahkum edilmesine dayanak teşkil eden ses kasetlerinin davada delil olarak kullanılmayacağına ilişkin başvurusunun değerlendirilmesi sonucunda; uyuşturucu suçuna ilişkin gizli dinlemeyle hukuka aykırı yoldan elde edilen delillere dayanan mahkumiyet kararı verilmesini, ağır bir suç kanıtı amaç karşısında mahremiyete tecavüzün daha hafif olduğu gerekçesi ile temyiz reddine, ancak suç tarihinde İngiltere'de dinleme cihazlarının kullanılmasıyla ilgili yasa bulunmadığından hukuken öngörülme müdahale nedeniyle özel yaşama saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.²⁷⁶ Dava konusu olay her ne kadar haberleşmenin denetlenmesine ilişkin değil ise de; gizli yollardan elde edilen delillerin kullanılması ve müdahale için yasal düzenleme bulunması gerektiği konusunda açıklayıcıdır.

2.3.2.8. Prado Bugallo - İspanya Davası

Başvurucu Jose Ramon Prado Bugallo tütün mamulleri ithalat ihracat firmasından oluşan bir ekonomik kompleksin sahibidir. Uyuşturucu ticareti suç kapsamında 30 gün süreyle telefonları dinlenir. Başvurucu telefonlarının dinlenmesi suretiyle özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasındadır.

Mahkeme, İspanya mevzuatının bazı boşluklar, yetersizlikler ve belirsizlikler içerdiğini belirterek birtakım tespitlerde bulunmuş. Buna göre; 1-) Belirtilerin yokluğu ve gerekçelerin yetersiz olduğu hallerde tedbire başvurulamaz. 2-) Telefonların dinlenmesi sürecinin her aşamasında yargıç denetiminin yokluğu özel hayatın gizliliğini ihlal anlamına gelir. 3-) Denetimin periyodik olarak yapılması

²⁷⁵ Kühne, a.g.m., (Çev: Hakeri Hakan), s.102-103

²⁷⁶ Kühne Hans Heiner ve Nash Susan, "Devletin Hazırlık Soruşturması Faaliyeti ve Adil Yargılanma" (Çev: Ünver Yener), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Seçkin Yay, s.78-85

gerekir. 4-) Kayıtların orijinallerinin yerine kopyalarını dosyaya dahil edilmesi halinde ihlal vardır. 5-) Orantılılık niteliği kapsamında alınan güvenlik önlemi ile izlenen amaç arasındaki bağın incelenmesi gerekir. 6-) Önlemin de sınırlarının belirlenmesi gereklidir, şeklinde tespitlerde bulunulmuştur.²⁷⁷

Bu tespitlerden sonra Mahkeme, Sözleşmenin 8. Maddesindeki şartları sıralamış, İspanyol mevzuatının telefonların dinlenmesi sonucu elde edilecek kayıtların kullanımı ve sonrasında silinmesine ilişkin koşulları düzenlemediği, yasa ile öngörülme şartlarının karşılanmadığı, telefonların dinlenmesi sırasındaki denetim sisteminin yetersiz olduğu, bu nedenle Sözleşmenin 8. Maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁷⁸

2.3.2.9. Valenzuela Contreras - İspanya Davası

Özel telefonu hakim kararıyla dinlemeye alınan Bay Contreras dinleme sonucu elde edilen delillerle mahkum edilmiştir. Dinleme tedbirinin gerekçesi ise, başvurucunun bir zamanlar çalıştığı aynı şirkette duygusal ilişkisi olduğu bayanın nişanlısını ve ailesini yazılı olarak ve telefonla taciz etmesidir. Yapılan yargılama sonucunda Bay Contreras suçlu bulunarak hapis ve para cezasına çarptırılmıştır. Yargılama aşamasında Bay Contreras telefon kayıtlarının yargılamada delil olarak kullanılmasına karşı çıkmıştır. Bunun üzerine Mahkeme, bunların tek delil olmadığı gerekçesiyle talebi yerinde bulmamıştır. Temyiz Mahkemesinin Bay Contreras aleyhine karar vermesinin ardından Anayasa Mahkemesi de Temyiz Mahkemesi ile aynı doğrultuda olan bir gerekçe ile anayasaya aykırılık iddiasını yerinde bulmamıştır. Bunun üzerine AİHM'ne başvuran Bay Contreras'ın talebi, Mahkemede 29 Mayıs 1997'de görüşülmüş ve sonuçta Sözleşmenin 8. Maddesine aykırılık kararı verilmiştir.²⁷⁹

---

²⁷⁷ Selçuk Engin, "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Hukuku ve Özel Hayatın Gizliliği-Telefonların Dinlenmesi-Prado Bugallo-İspanya Davası" **Hukuk ve Adalet Dergisi**, Yıl:1, S:3, s.241 vd.

²⁷⁸ Selçuk, a.g.m., s.247-248

²⁷⁹ Coşkun, a.g.e., s.152

2.3.2.10. Craxi - İtalya Davası

Mahkeme, özel hayata giren konuların, Sözleşmenin 8. Maddesini ihlal edecek şekilde kamuya açıldığını belirlemiştir. Bunun yanında özel hayatın gizliliği kapsamında bilgiler içeren çözümlerinin devlet kaydı altına girdikten sonra muhafazasında devletin yeterli güvenliği sağlayamamış olmasını 8. Maddenin ihlali olarak kararlaştırmıştır. Mahkeme, bilgilerin basına sızması konusunda etkin bir soruşturma yapılmadığını, kusur ya da kabahati bulunan görevliler hakkında yaptırım uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Tüm bunlara dayanarak İtalyan makamlarının özel hayata ilişkin bilgilerin basına sızması konusunda üzerine düşen alternatif yükümlülükleri uymadıklarını kabul etmiştir. İletişimin dinlenmesi ile elde edilen kayıtların mahkemede okunmadan önce ve kayda geçirildikten hemen sonra sanığın konudan haberdar edilmesi ve yorumlarının alınması gerektiği, hatta lüzumsuz kayıtların çıkartılması için özel ve gizli bir oturum yapılabileceğini, bunun da 8. Madde de korunan hakkın teminatı olacağını karara bağlamıştır.²⁸⁰

---

²⁸⁰ Çoksezen, a.g.e., s.15

SONUÇ

Özel hayatın gizliliği ve korunması kavramı, bireylerin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususlarından oluştuğunu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat üzerindeki hak olarak tarif edilebilir.

Bu bağlamda Anayasamızın Kişinin Hakları ve Ödevleri başlığı altında 20. Maddesinde düzenlenen Özel Hayatın Gizliliği ve 22. Maddesinde düzenlenen Haberleşme Özgürlüğüne bir sınırlama olarak düzenlenecek telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti ve denetlenmesi tedbirinin özel hayatın gizliliği ve haberleşme özgürlüğüne karşı ciddi tehdit oluşturabilecek bir ceza yargılaması tedbiri olduğu için bu alanda yapılacak düzenlemelerde ve tedbirin uygulanmasında çok dikkatli davranılması gerekmektedir. Ayrıca bu hususa AİHM'nin birçok kararında da geniş olarak yer verildiği görülmektedir.

Ceza yargılaması hukukunun fonksiyonu, ceza içeren kurallar tarafından suç olarak düzenlenen ve karşılığında failine ceza verilmesini öngören fiillerin işlenip işlenmediğini, eğer işlenmiş ise kim tarafından işlendiğini bulmaya çalışmak, yani maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Böylece kamu düzeninin, sosyal barışın, huzur ve güven ortamının kurulması ve devamı sağlanacaktır. Ceza yargılamasında cezalandırma yetisine sahip olan devlet, suç işlenmiş ise suçun işlendiğini ve suç işleyen kimliğini ispatlamak, bunu yaparken de keyfilikten uzak bir şekilde hukuk kurallarına uyarak yapmak zorundadır.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti ve denetlenmesi tedbiri bir koruma tedbiri niteliğindedir. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, bir koruma tedbiri niteliğinde olduğundan bu tedbire başvurulabilmesi için koruma tedbirlerinin ön şartları olarak ifade edilen, kanuni düzenleme bulunması, gecikmezlik, haklı görünüş ve orantılılık şartlarının öncelikle bulunması gerekir.

Türkiye'nin de taraf olduğu AİHS'nin 8. Maddesinde de haberleşme hürriyeti ve özel hayatın gizliliği düzenlenmiş ve bu hakların kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesinin ancak ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak şartıyla mümkün olabileceği belirtilmiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yapılışında, AİHS'nde belirtilen ölçütler dikkate alınmış ve iletişimin denetlenmesi bakımından uluslararası standartlarda bir düzenleme yapılmıştır. Ancak düzenlemenin kusursuz olduğu söylenemez. Özellikle iletişimin denetlenmesine ilişkin farklı denetim türlerinden olan iletişimin dinlenmesi, iletişimin kayda alınması, iletişimin tespiti, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirinin aynı maddede düzenlenmesi karışıklık yaratacak niteliktedir. Zira iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ile sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirine başvurulabilmesi için CMK'nın 135/6. Maddesinde belirtilen katalog suçlardan birisinin varlığı aranmakta iken iletişimin tespiti ve mobil telefonun yerinin tespiti tedbirleri bakımından suç sınırlamasının bulunmaması dolayısıyla farklı maddelerde düzenlenmelerinin daha sağlıklı olacağı kanaatindeyim.

İletişimin tespiti ve denetlenmesi tedbiri belli bir süreye tabidir. Ceza Muhakemesi Kanununda bu tedbire en çok üç ay için karar verilebileceği, ancak bu sürenin bir defa uzatılabileceği, dolayısıyla toplamda en çok altı ay için bu tedbire başvurulabileceği belirtilmiştir. Fakat bu hükme de 5353 sayılı kanun ile bir istisna getirilerek örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından gerekli görülmesi halinde sürenin bir aydan fazla olmamak üzere müteaddit defalar uzatılmasına hükmedilebileceği belirtilmiştir (CMK 135/3). Bu haliyle örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar için süresiz olarak iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilme imkanı getirilmiştir. Ancak kanaatimizce bu da yanlıştır, örgütlü suçlar bakımından da olsa bu tedbirin uygulanabilmesi için süre olarak bir üst sınır tayin edilmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyim.

07.08.2009 tarihli 27312 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve 10.11.2005 tarihli TİB Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmeliğin 5. Maddesinde yapılan düzenlemeye göre iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ile salt mobil telefonun yerinin tespit edilmesine ilişkin kararlar ve kararların içeriği Cumhuriyet Savcısınca işlemleri yerine getirmek üzere görevlendirilen kolluk görevlilerinin aidiyet numarası ile birlikte TİB'in belirleyeceği şekilde elektronik ortamda ilgili kurumlar tarafından TİB'e gönderilecektir. İletişimin tespiti kararları ise fiziki ortamda veya Başkanlığın belirleyeceği şekilde elektronik ortamda gönderilebilecek, kararlar işletmecilere gönderilmeyecektir. Söz konusu kararlar ilgili kurum görevlileri ve TİB tarafından yerine getirilecektir. Bu yönetmelik değişikliği ile daha önce belirtilmeyen mobil telefonun yerinin tespiti tedbirine ilişkin kararların uygulanması usulü de düzenlenmiş bulunmaktadır.

İletişimin denetlenmesi tedbirinin bir koruma tedbiri olduğu ve bu tedbir dolayısıyla şüpheli veya sanıkların özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyetlerine müdahalede bulunduğu bir gerçektir. Ancak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yedinci bölümünde yer alan "Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat" başlığı altında ancak yakalama, tutuklama, arama, el koyma ve kanuni gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkarılmama nedeniyle tazminatın gündeme gelebileceği hükme bağlanmıştır. Bu haliyle bir koruma tedbiri niteliğinde olan iletişimin denetlenmesi tedbiri için CMK'da hangi sebeple tazminata ilişkin bir düzenleme getirilmediği sorusu akıllara geliyor. Özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyeti gibi temel hakların ihlali sonucunu doğuran bir tedbir nedeniyle uğranılan zararlara tazminat öngörülmemiş olmasının olsa olsa bir düzenleme hatası olduğu kanaatindeyim.

Ayrıca hukuka aykırı olarak başvuru ile iletişimin denetlenmesi tedbiri sonucu elde edilen delillerin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda CMK'nın 206/2-a Maddesinde "Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse" reddolunur, 217/2'de ise "Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir" şeklinde hüküm bulunmaktadır. CMK'da yer alan bu açık hükümler karşısında kanuna ve hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin ceza yargılamasında kullanılması imkanı kalmamıştır. Hukuka aykırı delil yanında bu delillerden yola çıkarak elde edilen deliller de kullanılmayacaktır.

Toplumların gelişmesi ve toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşmasıyla birlikte insanlık tarihi boyunca var olan suç kavramı da gittikçe karmaşıklaşmış ve çeşitli boyutlar kazanmış, organize suç ve suçluluk ortaya çıkmıştır. Organize suç, birden fazla kişinin hiyerarşik düzen içerisinde koruma mekanizması dahilinde disiplinli, sürekli, ne pahasına olursa olsun kazanç elde etmek için kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik işledikleri suçlardır. Bu suçluluğun failleri, çok farklı suç işleme yöntemleriyle legal bir görüntü arkasında, adli kovuşturmalardan rahatça kurtulabildiğinden söz konusu suç tipinin belirlenmesi, belirlense bile delil elde edilmesi zor olmakta ve böylece bu suçluluk, toplumun ve devletin çeşitli kesimlerinde önemli zararlara yol açmaktadır. Özellikle organize suç ve suçluluk gibi yeni kavramların insanların gündeminde yer alması sonucu bu tür failer ve örgütlenmelerle mücadele etmek amacıyla klasik soruşturma tedbirlerinin yanında başka tedbirler de ceza yargılaması hukukuna dahil edilmiştir. Bu kapsamda iletişimin denetlenmesi en bilinen ve hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde kullanılan gizli soruşturma tedbiridir.

KAYNAKÇA

Akıncı Sokullu, F. (1990). *Polis, Toplumsal Bir Kurum Olarak Gelişmesi, Polis Alt Kültürü Ve İnsan Hakları*, İstanbul

Altıparmak, K. “*Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış, Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu*”, TBB Dergisi, S.63

Anayurt, Ö. “*Strazburg İçtihatlarında, Türk Ve Fransız Hukuklarında Telefon Dinlemeleri*”, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, C.21

Baltacı, V. (2007). *Yeni TCK ve CMK’da Terör Suçları ve Yargılaması*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Bildirici, F. (1998). *Gizli Kulaklar Ülkesi*, (4. Bs.). İstanbul: İletişim Yayınevi

Centel, N. ve Zafer, H. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınevi

Coşkun, E. (2000). *Küresel Gözaltı, Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme*, İstanbul: Ümit Yayınevi

Çoksezen, A. (2006). *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve AİHS Çerçevesinde Ceza Muhakemesi Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi*

Çolak, H. ve Taşkın, M. (2007). *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Doğru, O. (2009). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları*, İstanbul: Beta Yayınevi

Erdem, M. R. (2005, Nisan). 5271 Sayılı CMK’da İletişimin Denetlenmesi, *Hukuki Perspektifler Dergisi*

Erdem, M. R. (2001). *Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Ergül, E. (2003). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uygulamaları*, Ankara: Yargı Yayınevi

Ersoy, Y. (2004). *Özel Telefon İşletmelerinin Dinleme ve Bilgi Verme Sorunları*, Prof. Dr. Çetin ÖZEK’e Armağan, İstanbul

- Geleri, A. ve İleri, H. (2003). *Organize Suçlarla Mücadelede Gizli ve Örtülü Yaklaşımlar*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Gökçen, A. (1994). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit El Koyma ve Postada El Koyma (Özellikle Telefonların Gizlice Dinlenmesi)*, Ankara: Divan Kitapevi
- Gözübüyük, A. Ş. (1995, Ocak). Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararlarından Seçme Özetler, *İÜHFD, C.III, S.1*
- Hakeri, H. (2006). Yeni Ceza Muhakemesi Kanununda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması, *EÜHFD, C.I, S.1*
- Hakeri, H. ve Ünver, Y. (2009). *Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler*, (3. Bs.). Ankara: Adalet Yayınevi
- Hakeri, H. ve Ünver, Y. (2006, Mayıs). Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku, *TBB Dergisi*
- Karayazgan, M. (2005, Nisan). Yeni TCK ile İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması, *Polis Dergisi, S.44*
- Kaymaz, S. (2009). *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Kaymaz, S. (1996). Mevcut Yasal Düzenleme Karşısında Telefon İle Yapılan Haberleşmenin Denetlenmesi, *İstanbul Barosu Dergisi, C.70,*
- Keklik, R. (2007). Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi, *Adalet Dergisi*
- Kunter, N. ve Yenisey, F. (2000). *Arama, El Koyma ve İletişimin Denetlenmesi*, İstanbul: Beta Yayınevi
- Kunter, N., Yenisey, F. ve Nuhoglu, A. (2008). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınevi
- Kühne, H. H. (2004) “Avukat Telefonlarının Dinlenmesi” (Çev: Hakeri, H.), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Kühne, H. H. (2005, Nisan). “Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Koruma Tedbirleri”, *Hukuki Perspektif Dergisi, S.3*
- Kühne, H. H. ve Nash, S. (2004). “Devletin Hazırlık Soruşturması Faaliyeti ve Adil Yargılanma” (Çev: Hakeri, H.), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Meran, N. (2006). *Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi

- Nuhoğlu, A. (2006, Ağustos). “Adli Amaçlı Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, *Yargı Dünyası*, S.128
- Özbek, V. Ö., Kanbur, N., Bacaksız, P. ve Doğan, K. (2008). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Özbek, V. Ö. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Özbek, V. Ö. (2005). *CMK İzmir Şerhi – Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Anlamı*, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Özdoğan, A. (2001). Alman ve Fransız Teknik Dinleme Mevzuatı, *Polis Dergisi*, S.32
- Özdoğan, A. (2001). Amerikan Teknik Dinleme Mevzuatı, *Polis Dergisi*, S.28
- Özdoğan, A. (2001). “Amerikan Telekomünikasyon Şirketlerinin Kolluk Kuvvetlerine Yardım Kanunu”, *Polis Dergisi*, S.29
- Özek, Ç. (1998). *Organize Suç*, Prof. Dr. Nurullah KUNTER’e Armağan
- Özen, M. (2006). “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Gizli Soruşturma Tedbirleri”, TCK, CMK, Kabahatler Kanunu ve ilgili Yönetmeliklerin Uygulamalarının Değerlendirilmesi Semineri Tebliğleri, 10-11 Şubat 2006, *EGM Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları*
- Öztürk, B. ve Erdem, M. R. (2007). *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (11. Bs.). Ankara: Seçkin Yayınevi
- Öztürk, B. (2004, Ekim). “İletişimin Denetlenmesi”, *Güncel Hukuk Dergisi*
- Palazzo, F. (1996). “Organize Suçluluğa Karşı İtalyan Mevzuatı”, (Çev: Kocasakal, Ü.), *İstanbul Barosu Dergisi*, C.70
- Sağlam, F. (1975). Türk ve Alman Anayasa Hukukları Açısından Gizli Ses Kaydı, *AÜSBFD*, C.30
- Selçuk, E. (2004). “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Hukuku ve Özel Hayatın Gizliliği – Telefonların Dinlenmesi – Prado Bugallo Davası”, *Hukuk ve Adalet Dergisi*, Yıl:1, S.3
- Sevük Yokuş, H. (2007). Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, *TBB Dergisi*, S.69
- Soyaslan, D. (2010). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Güncelleştirilmiş 4. Bs.), Ankara: Yetkin Yayınevi

Sözüer, A. (1997). “Türkiye’de ve Karşılaştırmalı Hukukta Telefon, Teleks, Faks ve Benzeri Araçlarla Yapılan Özel Haberleşmenin Bir Ceza Yargılaması Önleme Olarak Denetlenmesi”, *Türkan RADO’ya Armağan, İHFM, C.55*

Şahbaz, İ. (2009). *İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller*, Ankara: Yetkin Yayınevi

Şahin, C. (2006). *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Şahin, C. ve Özgenç, İ. (2005). *Türk Ceza Hukuku Gazi Külliyyatı*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Şen, E. (2011). *Türk Hukukunda Telefon Dinlemesi, Gizli Soruşturmacı X Muhbir*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Şen, E. (2007). *İletişimin Denetlenmesi Tedbiri*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Şen, E. (1999). “Türk Hukukunda Telefonların Gizlice Dinlenmesi Sebebiyle Gündeme Gelen Hukuka Aykırılık Sorunu ve Kişi Haklarına Keyfi Müdahaleler”, *Prof. Dr. Sahir ERMAN’a Armağan, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, S.8,*

Şen, E. (1998). *Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Hukuka Aykırı Deliller Sorunu*, İstanbul: Beta Yayınevi

Şen, E. (2006). “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka Aykırı Deliller ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 135. Maddesinin Değerlendirilmesi”, *Yargı Dünyası Dergisi, S.127*

Şen, E. (1996). *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, İstanbul: Kazancı Yayınevi

Taşkın, M. (2011). *Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Sancaktar, O. (2004). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması”, *Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları*

Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Sancaktar, O. (2004). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Toroslu, N. ve Fevzioğlu, M. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi

Turhan, F. (2006). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (1. Bs.), Ankara: Asil Yayınevi

Ünal, Ş. (1995). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divan Kararları Işığında Sözleşme Hükümlerinin Açıklanması ve Yorumu*, Ankara: TBMM Kültür-Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları

Yardımcı, M. M. (2009). *ABD Hukuku, AIHM İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Yenisey, F. ve Altunç, S. (2007, Mayıs). *İletişimin Denetlenmesi Hakkında*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları

Yenisey, F., Nuhoğlu, A. ve Güzel, İ. (2004). *Kolluk Yetkileri, Güvenlik ve Hukuk*, İstanbul: Nergis Yayınevi

Yavuz, A. H. (2005, Kasım). “Ceza Yargılaması Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi Kavramı”, *TBB Dergisi*

Yokuş Sevük, H. (2007, Nisan) “Postada El Koyma ve Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, *TBB Dergisi*, S.69

Zafer, H. (1999). *Ceza Hukukunda Terörizm*, İstanbul: Beta Yayınevi